

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра

на тему: **«РОЛЬ АРГЕНТИНСЬКО-БРАЗИЛЬСЬКОГО ТАНДЕМУ У
ФОРМУВАННІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ МЕРКОСУР»**

Виконав студент VI курсу, групи ММв-2
спеціальності 8.03020101 «Міжнародні відносини»
Степанець Павло Володимирович

Керівник: доцент, кандидат історичних
наук Плевако І.Г.

Рецензент: _____

Допущено до захисту рішенням кафедри від “ ____ ” _____ 2015 р.
(Протокол № ____)

Острог - 2015 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ, ТЕРМІНІВ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМА ПІВДЕННОАМЕРИКАНСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В ГЕОПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ АРГЕНТИНИ ТА БРАЗИЛІЇ.....	10
1.1. Теоретизація регіональної інтеграції в Бразилії.....	10
1.2. Пошук моделі регіональної інтеграції аргентинськими геополітиками.....	18
<i>Висновки до розділу 1.....</i>	27
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ АРГЕНТИНСЬКО-БРАЗИЛЬСЬКОГО ТАНДЕМУ В 80-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ.....	30
2.1. Пошук геополітичного діалогу 1983-1985рр.....	30
2.2. Міждержавна інтеграція Аргентини та Бразилія як фундамент інтеграційних процесів в субрегіоні Південного Конусу.....	40
<i>Висновки до розділу 2.....</i>	50
РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИКА АРГЕНТИНСЬКО-БРАЗИЛЬСЬКОГО ТАНДЕМУ НА ШЛЯХУ СТАНОВЛЕННЯ МЕРКОСУР 1991-1999 РР.....	52
3.1. Пошук моделі побудови МЕРКОСУР владними елітами Аргентини та Бразилії.....	52
3.1.1. <i>Позиція Бразилії щодо моделі МЕРКОСУР.....</i>	52
3.1.2. <i>Особливості геополітичного бачення Аргентиною побудови Спільного Ринку Півдня.....</i>	57
3.2. Створення МЕРКОСУР як кульмінація політики Аргентини та Бразилії на шляху до інтеграції 1991-1994 рр.....	62
3.3. «Золота доба» аргентинсько-бразильського тандему в інтеграційних процесах Південного Конусу 1994-1999 рр.....	71
<i>Висновки до розділу 3.....</i>	77
РОЗДІЛ 4. ІНСТИТУЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА КРИЗА СПІЛЬНОГО РИНКУ ПІВДНЯ 2000-2014 РР.....	80
4.1. Зародження кризових явищ в Аргентині та Бразилії як сигнал гальмування МЕРКОСУР в 2000-2002 рр.....	80
4.2. «Лівий поворот» в Аргентині та Бразилії як якісна зміна вектору розвитку МЕРКОСУР в 2003-2007 рр.....	84
4.3. «Політизація» МЕРКОСУР як прояв глибокої інституційно-економічної кризи блоку в 2007-2014 рр.....	93
<i>Висновки до розділу 4.....</i>	100
ВИСНОВКИ.....	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	107
ДОДАТКИ.....	127

АС	Адміністративний Секретаріат (Secretaria Administrativa)
ВІДБ	Вищий Інститут Досліджень Бразилії (Instituto Superior de Estudos Brasileiros)
ГСР	Група Спільного Ринку (Grupo Mercado Común)
ІГД	Інститут Геополітичних Досліджень (Institute de Estudios Geopoliticos)
ІСДМВ	Інститут Стратегічних Досліджень та Міжнародних Відносин (Institute Argentina de Estudios Estrategicas y de las Relaciones Internacionales)
ЛАІ	Латиноамериканська Асоціація Інтеграції (Asociación Latinoamericana de Integración)
НВК	Національний Військовий Коледж (Escola Superior de Guerra)
НЗП	«Незалежна Зовнішня Політика» («Política Externa Independente»)
ОАД	Організація Американських Держав (Organization of American States)
ПЗВТ	Панамериканська зона вільної торгівлі (Free Trade Agreement of Americas)
РСР	Рада Спільного Ринку (Consejo Mercado Comun)
СЗТ	Спільний Зовнішній Тариф (Tarifa Exterior Común)

Актуальність теми дослідження. Аргентина та Бразилія відігравали та продовжують відігравати ключову роль у міжнародних політичних, економічних та соціальних процесах в Латинській Америці від моменту заснування двох держав на початку XIX століття. Саме аргентинсько-бразильська співпраця, яка еволюціонувала у другій половині XX століття в створення аргентинсько-бразильського стратегічного тандему, стала фундаментом інтеграційних процесів в регіоні, зокрема створення Спільного Ринку Півдня. Дослідження ролі Аргентини та Бразилії в процесі формування та діяльності МЕРКОСУР є необхідною умовою розуміння ключових напрямків та тенденцій не тільки МЕРКОСУР, але і базових засад та аспектів розвитку аргентинсько-бразильських відносин в кінця XX – початку XXI століть.

З огляду на стан наукової розробки, ця тематика представляє інтерес у дослідженні еволюції ролі аргентинсько-бразильського тандему в інтеграційному процесі субрегіону Південного Конусу як ключової запоруки аналізу тенденцій, закономірностей та перспектив розвитку МЕРКОСУР, де Буенос-Айрес та Бразилія відіграють фундаментальну політичну та економічну роль. Також актуальним з наукової точки зору є аналіз практичного та теоретичного взаємозв'язку аргентинсько-бразильського співробітництва з процесом інтеграційних процесів в Латинській Америці.

З практичної сторони питання, дослідження ролі аргентинсько-бразильського тандему в розвитку МЕРКОСУР є актуальним тому, що на сучасному етапі інтеграційне утворення Південного Конусу знаходиться в стані перманентної політичної та економічної кризи. Аналіз еволюції відносин Аргентини та Бразилії, а також діяльності МЕРКОСУР, дозволить виокремити ключові причини виникнення протиріч всередині блоку та розробити пропозиції щодо виходу МЕРКОСУР з кризового стану розвитку.

Дослідження цієї теми є практично значимим для розробки латиноамериканського вектору зовнішньої політики України тому, що в умовах економічної кризи в Україні перед Києвом стоїть завдання максимально

розширити власні економічні ринки в світі і ринок МЕРКОСУР є одним із перспективних напрямків торгівельного освоєння українською продукцією. Щодо аргентинського-бразильського тандему, то це ті дві держави, з якими Україна має одні з найтісніших і ефективних діалогів в регіоні, а тому обидві держави можуть стати «ключем» України до ринку МЕРКОСУР. Ця тема також є актуальною у зв'язку із наростаючим інтересом наукової спільноти до регіону Латинської Америки, який поступово стає одним з ключових політичних та економічних центрів світу.

Аналіз стану наукової розробки проблеми. Проблема ролі аргентинсько-бразильського тандему в формуванні та розвитку МЕРКОСУР не є достатньо добре висвітленою вітчизняними науковцями. Серед небагатьох науковців, які досліджують цю проблематику в Україні, можна виокремити Бредіхіна А. [35], чії праці присвячені аналізу зовнішньої політики Аргентини; Головченко В. [36], який досліджує конфліктогенність системи міжнародних відносин в Латинській Америці; Плевако І. [37], який особливу увагу приділяє розвитку геополітичних ідей в Латинській Америці та Бразилії зокрема. В кваліфікаційній роботі основний акцент зроблено на західних дослідників, особливо латиноамериканських, які значно глибше висвітлюють тематику партнерства Аргентини та Бразилії, та розвитку інтеграційного утворення МЕРКОСУР. Слід виокремити праці Девіда Аткінсона (David Atkinson) [47], Джона Чілда (John Child) [58], Тулло Вігевані (Tullo Vigevani) [134], Алекса Вандер Ліми Кости (Alex Vander Lima Costa) [61], які особливу увагу приділяли питанню місця регіональної інтеграції в теоретичних працях аргентинських та бразильських науковців.

Значний внесок у дослідження процесу формування аргентинсько-бразильського тандему своїми працями зробили такі вчені як Вейн Зельхер (Wayne Selcher) [123], Пауло Вробель (Paulo Wrobel) [138], Чарльз Купчан (Charles Kupchan) [88]. Праці Рауля Берналь-Меза (Raul Bernal-Meza) [50], Фернандо Порти (Fernando Porta) [115], Морналя Габора (Mornal Gabor) [76] та Леонор де Девото (Leonor de Devoto) [66] внесли помітний вклад у розвиток

наукової думки щодо заснування та розвитку МЕРКОСУР в 90-х роках та ролі Буенос-Айреса та Бразилія в цьому процесі. Важливе місце у своїх дослідженнях питанню сучасного стану розвитку Спільного Ринку Півдня та його взаємозв'язку з рівнем двосторонніх відносин Аргентини та Бразилії відводили такі вчені як Леонардо Гранато (Leonardo Granato) [81], Розана Курцель (Rosana Curzel) [62], Хорхе Уго Еррера Вегас (Jorge Hugo Herrera Vegas) [133].

Метою дослідження є розгляд ролі тандему Аргентини та Бразилії в процесі формування та розвитку МЕРКОСУР.

Виходячи із мети кваліфікаційної роботи поставлено такі **завдання** дослідження:

- дослідити розвиток ідеї регіональної інтеграції в геополітичних працях аргентинських та бразильських науковців;
- проаналізувати процес розбудови аргентинсько-бразильського тандему в 80-х роках ХХ століття;
- розглянути роль аргентинсько-бразильського партнерства в становленні МЕРКОСУР в 90-х роках ХХ століття;
- охарактеризувати сучасний період розвитку блоку МЕРКОСУР та вплив Аргентини та Бразилії на його розвиток.

Об'єкт дослідження. Інтеграційні процеси в регіоні Латинської Америки наприкінці ХХ – початку ХХІ століття.

Предмет дослідження. Роль аргентинсько-бразильського тандему в формуванні та діяльності Спільного Ринку Півдня.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи було використано історичний метод для характеристики еволюції місця та ролі аргентинсько-бразильського тандему у процесі розвитку МЕРКОСУР. З допомогою методу аналізу вдалося дослідити офіційні документи та простежити тенденції у різних спектрах відносин Аргентини та Бразилії, та їх вплив на інтеграційний процес Південного Конусу. Серед інших методів дослідження варто виділити івент-аналіз, який використовувався для аналізу

виступів та зустрічей на найвищому рівні; використавши діалектичний метод, було встановлено взаємозв'язок між двосторонніми відносинами всередині тандему Аргентини та Бразилії, та інтеграційними процесами в латиноамериканському регіоні. Використовувалися також статистичні методи: аналіз статистики товарообігу між сторонами, демонстрація основних показників в двосторонній співпраці та її частки в загальному економічному розвитку блоку. Широко використовувався метод індукції, а саме досліджувалися окремі аспекти аргентинсько-бразильських відносин, функціонування МЕРКОСУР, що згодом давало можливість вийти на рівень узагальнення тенденцій та закономірностей розвитку Спільного Ринку Півдня.

Хронологічні рамки. Дослідження охоплює період від другої половини ХХ століття, коли зароджується аргентинсько-бразильський тандем та інтеграційні процеси в Південному Конусі, до початку ХХІ століття, який знаменує собою сучасний етап розвитку МЕРКОСУР.

Географічні рамки. Кваліфікаційна робота географічно охоплює сучасні території держав-членів економічного блоку МЕРКОСУР.

Джерельна база дослідження. Під час дослідження цієї теми було використано статистичні дані, які демонструють рівень торгівельної взаємозалежності аргентинсько-бразильського тандему та МЕРКОСУР [8; 10; 16; 17; 18; 22; 23; 26]. Також було використано такі види документів: договори [6; 12; 32; 33; 34], акти [1; 2; 3; 4; 5], протоколи [28; 29; 30; 31], декларації [9; 11; 13; 14; 21], комюніке [20], програма [27], меморандум [25], інтерв'ю [19], мандат [24]. Ці документи дозволили глибше розкрити політичну та нормативну складову ролі аргентинсько-бразильського тандему в МЕРКОСУР.

Практичне значення. Це дослідження розкриває недостатньо розвинуту у вітчизняній науковій думці проблематику, а саме акцентує свою увагу на поєднанні міждержавних відносин Аргентини та Бразилії з інтеграційним процесом МЕРКОСУР. Це дозволяє стверджувати, що результати цього дослідження можна використати у навчальних цілях, особливо в рамках курсів, пов'язаних з міжнародними відносинами в Латинській Америці та

інтеграційними процесами в світі. Також дослідження може бути корисним для науковців, які прагнуть поглибити свої знання регіону Латинської Америки та МЕРКОСУР зокрема, та використати ключові положення цієї праці для власних досліджень. В практичній площині дослідження може використовуватися зовнішньополітичними відомствами України як матеріал, на основі якого будується стратегія розуміння та побудови співробітництва з економічним блоком Південного Конусу.

Практична апробація. Результати дослідження, а саме статті на теми «Політичний вимір двостороннього співробітництва Аргентини та Бразилії за президентства Нестора Кіршнера (2003-2007 рр.)» та ««Політизація» МЕРКОСУР як прояв глибокої інституційно-економічної кризи блоку» були опубліковані на офіційному науковому блозі Національного університету «Острозька академія».

Новизна отриманих результатів. За результатами цього дослідження отримало подальший розвиток вивчення ролі аргентинсько-бразильського тандему у розвитку МЕРКОСУР, бази дослідження якої було закладено західними науковцями. Зокрема, детальніше було проаналізовано еволюцію взаємозв'язку аргентинсько-бразильських відносин та інтеграційного процесу в субрегіоні Південного Конусу.

Уперше у вітчизняній науковій думці було розглянуто теоретичний базис ідей регіональної інтеграції Аргентини та Бразилії. Вітчизняна і закордонна історіографія приділяє незначну увагу розвитку геополітичної думки в Латинській Америці, а якщо говорити про місце регіональної інтеграції в геополітичних працях аргентинських та бразильських науковців, то практично відсутні будь-які спеціалізовані дослідження на цю тематику.

Значно вдосконалено підхід до розуміння інтеграційного процесу МЕРКОСУР, зокрема значну увагу приділено причинам та передумовам утворення Спільного Ринку Півдня з глибоким висвітленням теоретичних моделей розвитку інтеграційних процесів в регіоні.

Також дослідження значно вдосконалило існуючі підходи вивчення МЕРКОСУР, а саме використано дворівневий аналіз інтеграційного процесу з рівноцінним приділенням уваги двосторонньому та субрегіональному рівням інтеграції.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури та додатків.

У першому розділі «Проблема південноамериканської інтеграції в геополітичній думці Аргентини та Бразилії» основна увага приділена дослідженню теоретичних праць науковців Аргентини та Бразилії, які просували ідеї регіональної інтеграції на теоретичному рівні напередодні безпосереднього, фактичного створення МЕРКОСУР.

Другий розділ «Формування аргентинсько-бразильського тандему в 80-х роках ХХ століття» розкриває транзит аргентинсько-бразильських відносин від стану перманентної конфронтації до створення перспективного стратегічного союзу, ціллю якого стало створення інтеграційного утворення МЕРКОСУР.

У третьому розділі «Політика аргентинсько-бразильського тандему на шляху становлення МЕРКОСУР 1991-1999 рр.» аналізується початковий етап розвитку МЕРКОСУР та виокремлюється роль аргентинсько-бразильського тандему у створенні та функціонуванні блоку в цей історичний період.

У четвертому розділі «Інституційно-економічна криза Спільного Ринку Півдня 2000-2014 рр.» розглядається криза МЕРКОСУР та роль аргентинсько-бразильських протиріч у її виникненні. Також аналізується процес «політизації» блоку та перетворення його в «геополітичний клуб» держав Південного Конусу.

У «Висновках» підсумовано основні результати дослідження. У «Додатках» надано статистичні дані щодо обсягів товарообігу між Аргентиною та Бразилією; схему ієрархії організаційної структури МЕРКОСУР та показники економічної ролі аргентинсько-бразильського тандему в розвитку МЕРКОСУР.

Обсяг кваліфікаційної роботи – 107 сторінок.

ПРОБЛЕМА ПІВДЕННОАМЕРИКАНСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В ГЕОПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ АРГЕНТИНИ ТА БРАЗИЛІЇ

1.1. Теоретизація регіональної інтеграції в Бразилії

Однією із основ побудови будь-якого інтеграційного утворення чи інтеграційних зв'язків між двома державами є попереднє теоретичне обґрунтування запланованого проекту. Саме попередня теоретизація інтеграції була базовим елементом побудови багатьох інтеграційних об'єднань, зокрема ЄС, МЕРКОСУР, НАФТА та інших. Якщо проектувати це твердження на аргентинсько-бразильські відносини, то протягом всієї історії існування цих держав не існувало спільного бачення майбутньої інтеграції Аргентини та Бразилії, що пояснювалося перманентною конфронтаційністю двосторонніх відносин. Геополітичні школи Буенос-Айреса та Бразилія, які обстоювали ідеї регіональної інтеграції, розвивалися ізольовано один від одного, хоча в багатьох аспектах постулати цих шкіл збігалися. З появою політичного, економічного та соціального підґрунтя для нормалізації аргентинсько-бразильських відносин на початку 1980-х років з'явилася можливість практичного реалізувати ідеї регіональної інтеграції, які попередньо закладалися тільки теоретично. Саме ідеї теоретичних шкіл двох держав стали базисом розбудови інтеграційного утворення в регіоні Латинської Америки, тому слід приділити особливу увагу тим вченням, які нам пропонувалися аргентинськими та бразильськими ученими в ХХ столітті та сформували теоретичну основу початку практичної реалізації інтеграції, проявом якої стало утворення МЕРКОСУР.

Якщо говорити про бразильську школу вивчення ідей регіональної інтеграції, то спершу варто зауважити, що ідея інтеграційних процесів в регіоні довгий час не розроблялася теоретиками Бразилії. Це пояснювалося тим, що до середини ХХ століття Бразилія активно пропагувала ідеї власної експансії, яка передбачала економічний, політичний та культурний наступ на сусідні держави, що прямо суперечило ідеям рівноправної інтеграції. Серед теоретиків такого

напрямку політики Бразилії варто виокремити Еверардо Бакхаузера (Everardo Backheuser) та Маріо Травассоса (Mário Travassos). Проте події II світової війни змусили геополітичну думку Бразилії повернутися в бік регіональної інтеграції, яка мала стати запорукою збереження єдності держав Латинської Америки перед спільними глобальними загрозами, серед яких виділялися проблеми поширення ідеологій імперіалізму, комунізму та фашизму¹.

Одне з провідних місць серед геополітичних шкіл Бразилії, які вивчали та пропагували ідеї регіональної інтеграції, займав Вищий Інститут Досліджень Бразилії (Instituto Superior de Estudos Brasileiros) (ВІДБ), створений в 1955 році як об'єднання інтелектуальної еліти Бразилії. Ціллю цього Інституту була розробка проектів розвитку Бразилії як у внутрішньополітичному аспекті, так і в зовнішньополітичному². Важливою деталлю є те, що ВІДБ був створений в період перебування при владі в Бразилії демократичних сил, що дає можливість стверджувати про кореляцію режиму влади та пріоритетів зовнішньої політики.

Представники цієї школи чітко притримувалися ідеї того, що будь-які інтеграційні процеси та методи побудови національної держави повинні будуватися на засадах антиімперіалізму та соціальної справедливості. Зокрема, представник Інституту Нельсон Содре (Nelson Sodre) наголошував на шкідливості імперіалізму, який гальмує процес побудови незалежної держави та утворенню латиноамериканських інтеграційних утворень. В той же час, Содре вважав, що вирішення проблеми імперіалізму лежить в площині суто внутрішньодержавного реформування, відкидаючи на початкових етапах міждержавні зв'язки. Згідно його поглядів інтеграція з іншими державами є можливою тільки за умови ідеологічної сумісності держав-кандидатів до інтеграційного утворення³.

1 Vigevani, Tullo Pensamento brasileiro e integração regional [Text] / Tullo Vigevani, Haroldo Ramanzini Júnior // SCIELO. – Mode of access : URL : http://www.scielo.br/scielo.php?pid=S0102-85292010000200006&script=sci_arttext – Title from the screen.

2 O ISEB e o desenvolvimentismo [Text] // CPDOC. – Mode of access : URL : <http://cpdoc.fgv.br/producao/dossies/JK/artigos/Economia/ISEB> - Title from the screen.

Інший теоретик ВІДБ Роланд Корбузір (Roland Corbusier) підтримував позицію Нельсона Содре та стверджував, що запорукою ефективного розвитку національної держави є незалежність від іноземних політичних та економічних центрів. Тому інтеграційні процеси за участю Бразилії могли реалізуватися тільки за умови підтримки іншими державами ідеологічних засад, яких притримується Бразилія. Ключовою тезою ідей Роланда Корбузіра є постійна боротьба малорозвинутих держав з імперіалізмом у різних його проявах і саме перемога національних сил у цій боротьбі має стати запорукою формування об'єднаної Латинської Америки⁴.

Загалом, представники ВІДБ, які підіймали питання регіональної інтеграції, сходилися в тому, що в 50-60-х роках було неможливим створення ефективного інтеграційного об'єднання тому, що на думку бразильських теоретиків, все ще не було подолано явище імперіалізму в державах регіону, який був перешкодою початку інтеграційних процесів. Також варто зауважити, що погляди представників школи ВІДБ були націоналістичними за своєю суттю, а тому розгляд ними інтеграційних процесів дуже часто асоціювався зі втратою національного суверенітету. Ключовою ідеєю представників цієї школи була формула «внутрішня інтеграція – регіональна інтеграція», тільки за умови досягнення першого можливе досягнення другого.

Початок 60-х років ХХ століття ознаменував собою появу абсолютного нового теоретичного погляду на процес зовнішньополітичної розбудови Бразилії, а саме періоду «Незалежної Зовнішньої Політики» («Política Externa Independente») (НЗП). Цей термін був введений Сан Тьяго Дантасом (San Tiago Dantas) та позначав собою період президенства Жоао Гуларта (João Goulart) (1961-1964 рр.). Сам Дантас був міністром закордонних справ Бразилії в 1961-

3 Martins, Marco Tulio Nelson Werneck Sodré y visión de Brasil: una mirada sobre la formación territorial de Brasil [Text] / Marco Tulio Martins // Geografia em Questão. – 2013. – N. 02. – P. 135-166. - ISSN 2178-0234

4 Prado, Maria Emilia Nação, cultura e desenvolvimento na concepção dos intelectuais isebianos [Text] / Maria Emilia Prado // Encontro de Historia Anpuh-Rio. – Mode of access : URL : http://encontro2008.rj.anpuh.org/resources/content/anais/1211333453_ARQUIVO_TEXTOSIMPOSIOANPUHREGIONAL.pdf - Title from the screen.

1962 рр. та головним теоретиком зовнішньої політики Бразилії початку 1960-х років⁵.

Ключовою тезою нової політики було розширення зовнішніх ринків для бразильської продукції та мирне співіснування з державами-сусідами, і що найголовніше, Дантас стверджував, що необхідною умовою розвитку Бразилії має бути зближення з державами Латинської Америки і хоча мови про регіональну інтеграцію ще не йшлося, проте явний крен в бік співробітництва з державами регіону був зроблений. Також важливою особливістю НЗП стало те, що бразильською стороною вперше було запропоновано налагодити відносини з Аргентиною, яка протягом довгих років вважалася ключовим опонентом в регіоні. Така політика щодо Латинської Америки дуже чітко вписувалася в концепцію загальної стратегії НЗП, а саме побудови блоку малорозвинутих держав Африки, Азії та Латинської Америки, який мав стати центром антиімперіалізму⁶.

Інший теоретик НЗП Жілберту Фрейре (Gilberto Freyre) мав дещо іншу позицію щодо зближення з державами Латинської Америки. На його думку, пріоритетом зовнішньої політики Бразилії мала стати співпраця з державами Африки та Азії, які в 1960-х роках почали активно виникати на політичній карті світу. Проте ця ідея не знайшла підтримки у офіційної влади Бразилії та головного ідеолога зовнішньої політики Сан Тьяго Дантаса і залишилася лише на теоретичному рівні⁷.

Проте, все ж слід наголосити, що НЗП була лише першим кроком на шляху побудови повномасштабного співробітництва між Бразилією та державами Латинської Америки і цією політикою не було поставлено ціль

5 Dantas, San Tiago Política Externa Independente [Text] / San Tiago Dantas. – Mode of access : URL : <http://www.funag.gov.br/biblioteca/dmdocuments/PEI.pdf> - Title from the screen.

6 Manzur, Tânia Maria P. G. A Política Externa Independente (PEI): antecedentes, apogeu e declínio [Text] / Tânia Maria P. G. Manzur // SCIELO. – Mode of access : URL : <http://www.scielo.br/pdf/ln/n93/07.pdf> - Title from the screen.

7 Reverberações lusotropicalis: Gilberto Freyre em África 1 - Cabo Verde [Text] // BUALA. – Mode of access : URL : <http://www.buala.org/pt/a-ler/reverberacoes-lusotropicalis-gilberto-freyre-em-africa-1-cabo-verde> - Title from the screen.

регіональної інтеграції. Значна увага до внутрішніх справ, індустріалізація держави, високий рівень націоналізму в суспільстві все ще були перешкодою на шляху створення плану регіональної інтеграції.

Прихід до влади в 1964 році в Бразилії військових змусив Бразилію переглянути свою зовнішню політику і використати інші теоретичні засади для побудови своєї зовнішньополітичної діяльності. Найголовнішим інститутом, який розвивав теоретичні базиси зовнішньої політики Бразилії та регіональної інтеграції зокрема, став Національний Військовий Коледж (Escola Superior de Guerra) (НВК), створений в 1949 році. Ця інституція була осередком геополітичних досліджень місця та ролі Бразилії в регіоні та світі та ключовим напрямком її роботи було питання безпеки⁸.

Одним з найвідоміших та найвпливовіших представників цієї школи був бразильський геополітик Голбері Коуто до Сілва (Golbery do Couto e Silva). Особливе місце у вченнях Сілви було приділено важливості регіональної інтеграції. Зокрема Голбері Коуто до Сілва наголошував, що державам Латинської Америки слід стати самостійною геополітичною одиницею, яка зможе протиставляти себе США та СРСР. Створення цієї одиниці можливе тільки за умови побудови економічної інтеграції між державами регіону. Проте, на думку Сілви, регіон повинен був стати місцем «проекції сили» Бразилії і саме Бразилія повинна займати ключову позицію в Латинській Америці. Ще одним важливим моментом є те, що ідея поширення впливу на регіон була частиною розуміння поняття «національна безпека», яке активно обстоював Голбері Коуто до Сілва, зокрема ним стверджувалося, що вплив у регіоні дозволить зміцнити безпеку на зовнішніх кордонах Бразилії. Варто зауважити, що питання безпеки було головним для тогочасної геополітичної думки Бразилії, що пояснювалося, в першу чергу, перебуванням при владі військового режиму⁹.

8 ESG [Electronic resource] – Mode of access : URL : <http://www.esg.br/index.php/en/> - Title from the screen.

9 Mundim, Luiz Felipe Cezar Raízes de um pensamento autoritário: possibilidades metodológicas em um estudo de Golbery do Couto e Silva [Text] / Luiz Felipe Cezar Mundim. - ANPUH – XXIII SIMPÓSIO NACIONAL DE HISTÓRIA. - Londrina, 2005. – Mode of access : URL : <http://anpuh.org/anais/wp-content/uploads/mp/pdf/ANPUH.S23.1361.pdf> -

Іншим відомим ідеологом військового режиму в Бразилії та послідовником ідей Голбері до Коуто Сілви був Карлос де Мейра Маттос (Carlos de Meira Mattos). Він, як і Сілва, підтримував ідею тісного співробітництва Бразилії з США, що дозволить Бразилії забезпечити власну національну безпеку, але особливістю вчень Маттоса є особлива увага до проблем регіону і погляд на регіональну інтеграцію Бразилії. Зокрема, Маттос наполягав на надзвичайній важливості інтеграції регіону Амазонії для розвитку Бразилії. Внутрішня інтеграція півночі Бразилії у поєднанні з інтеграцією з іншими державами Амазонії (Болівія, Еквадор, Колумбія, Перу) утворювала, за Маттосом, проект «Панамазонської геополітики» Бразилії («Geopolítica da Pan-Amazônia»). Це був один з перших конкретних геополітичних проектів інтеграції, розроблених теоретичними школами Бразилії. Маттос задав чіткий напрямок інтеграції, а саме «Північ», який мав стати ключовим напрямком політики Бразилії в регіоні. Саме Амазонія та Південна Атлантика були головними пріоритетами і напрямками досліджень Маттоса, але лише щодо Амазонії теоретик чітко формулював ідею регіональної інтеграції¹⁰. Праці Маттоса відіграли важливу роль в розробці ідей регіональної інтеграції та, в цілому, відійшли від класичного підходу розгляду зовнішньої політики Бразилії, який оперував переважно поняттями «експансія», «національна безпека». Маттосу вдалося значно «інтернаціоналізувати» геополітичні погляди на розвиток Бразилії.

Ще глибше ідеї регіональної спрямованості зовнішньої політики Бразилії та регіональної інтеграції розвинула інша представниця НВК Терезінья де Кастро (Therezinha de Castro), яка, на відміну від Маттоса, особливу увагу приділяла інтеграції Бразилії в рамках Південної Атлантики, а не Амазонії. Саме Атлантику Кастро розглядала як найкращий напрямок політики Бразилії і саме цей вектор мав забезпечити стабільність та економічне процвітання

Title from the screen.

держави. Такий погляд пояснюється «географічним детермінізмом» праць Кастро, що надзвичайно притаманно геополітичній школі НВК. Виходячи з цих позицій, Терезінья де Кастро наголошувала на критичній важливості інтеграційних процесів в субрегіоні Південного Конуса, що дозволить Бразилії впливати як в Південній Атлантиці, так і Тихоокеанському регіоні¹¹. Ідеї Терезиньї де Кастро є надзвичайно цінними ще й тому, що саме їй належить перша чітко структурована ідея створення інтеграційного утворення в субрегіоні Південного Конуса, яка згодом матеріалізувалася у формі МЕРКОСУР та УНАСУР.

Окремо варто відмітити певні зміни у теоретичних поглядах на геополітику Бразилії протягом перебування при владі військових, які відбулися в 1974 році з приходом до влади президента Ернесту Гейзеля (Ernesto Geisel) (1974-1979 рр.). За його президентства було обрано абсолютно нову модель побудови внутрішньої та зовнішньої політики, яка отримала назву «відповідальний прагматизм» («Pragmatismo e Responsável»). Теоретиком та ідеологом зовнішньополітичного аспекту цієї моделі був Азереду де Сілвейра (Azeredo da Silveira), який займав посаду міністра закордонних справ Бразилії протягом усієї каденції Ернесту Гейзеля¹².

Ключовим елементом нової політики Бразилії в регіональному розрізі розглядалися відносини з Аргентиною, які повинні були якісно змінитися. Азереду де Сілвейра обстоював ідею побудови двосторонніх відносин зі збереженням домінації Бразилії. Згідно його поглядів Бразилія мала відмовитися від «захисної політики» у відносинах з Аргентиною та володіти ініціативою у співробітництві. Щодо регіону, то Сілвейра вбачав важливим співпрацю з латиноамериканськими державами, проте наголошував, що амбіції

11 Costa, Alex Vander Lima Integração Sul-Americana: um teorema sem fim [Text] / Alex Vander Lima Costa // Escola Superior de Guerra. – Rio de Janeiro, 2012. – P. 37-39. – Mode of access : URL : <http://www.esg.br/images/Monografias/2012/ALEX.pdf> - Title from the screen.

12 Spektor, Matias Origens e direção do Pragmatismo Ecumênico e Responsável (1974-1979) [Text] / Matias Spektor // SCIELO. – Mode of access : URL : http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0034-73292004000200007 – Title from the screen.

Бразилії лежать в глобальній площині, тому і регіональна політика має бути чітко вмонтована в глобальну політику Бразилія. Також відстоювалася ідея того, що регіональна інтеграція має стати тільки частиною глобальної інтеграції на основі антиімперіалізму і якщо регіональні інтереси Бразилії вступатимуть в конфлікт з глобальними, то бразильська сторона завжди найвищим пріоритетом ставитиме власні глобальні інтереси¹³.

Тому, можна з впевненістю стверджувати, що «відповідальний прагматизм» Сілвейри вперше активно використовував термін «регіональна інтеграція» в практичній політиці та вважав її одним із ключових своїх інтересів, проте перешкодою на шляху побудови теоретичної моделі інтеграції була «глобальність» політики Бразилії, яка ставила власні інтереси у світі значно вище регіональних.

Підсумовуючи, слід зауважити, що політико-теоретична думка Бразилії вперше почала активно звертатися до ідей активного зближення з державами регіону в середині ХХ століття, коли при владі в Бразилії перебували демократичні сили. Ключову роль в цьому підході відігравали теоретики Нельсон Содре та Роланд Корбузір, проте термін «інтеграція» все ще залишався неприйнятним для політики Бразилії. Практично реалізувати ідеї Содре та Корбузіра та модернізувати їх вдалося при президентстві Жуана Гуларта. Саме ідеологи його зовнішньої політики Сан Тьяго Дантас та Жілберту Фрейре почали активно налагоджувати контакти з державами Латинської Америки. І саме за президентства Жуана Гуларта масово використовувалося поняття «регіональна інтеграція» як основа побудови міцних взаємозв'язків з державами регіону.

З приходом до влади військових в 1964 році найважливішу роль у бразильській геополітичній думці почали відігравати представники Національного Військового Коледжу Голбері до Коуто Сілва, Карлос де Мейра Маттос та Терезінья де Кастро. Саме ці теоретики почали активно оперувати

13 Mendonça, Filipe Almeida do Prado The foreign politics of Geisel's government (1974-1979) [Text] / Filipe Almeida do Prado Mendonça, Shiguenoli Miyamoto. – Mode of access : URL : <http://sumario-periodicos.espm.br/index.php/seculo21/article/viewFile/1822/100> - Title from the screen.

ідеями регіональної інтеграції, вбачаючи в них критичну важливість для ефективного розвитку Бразилії. Попри різний зміст ідей науковців, спільним було те, що бразильська геополітична думка того часу прийшла до висновку, що регіональна інтеграція є необхідною умовою не тільки для існування Бразилії, а й для політичної самостійності регіону в цілому.

У 70-х роках ідеї регіональної інтеграції почали поступово виходити за межі лише теорії, поступово вливаючись в практичну політику Бразилії. Переломним періодом стало президентство Ернесту Гейзеля, коли ідеолог зовнішньої політики адміністрації Гейзеля Азереду де Сілвейра запропонував модель внутрішньої і зовнішньої політики під назвою «відповідальний прагматизм». Елементом цієї моделі було просування ідеї регіональної інтеграції як необхідної умови створення геополітичної одиниці «Латинська Америка» з лідером Бразилією.

Тому, як можна спостерігати, ідея регіональної інтеграції з середини ХХ століття еволюціонувала з суто теоретичних засад в практичну політику Бразилії. Отже, створення необхідних умов в 1980-х роках, а саме демократизація Аргентини та Бразилії, пошук діалогу між державами регіону, дозволило сформуванню міцну платформу для конкретної реалізації інтеграційного проекту за участю Бразилії.

1.2. Пошук моделі регіональної інтеграції аргентинськими геополітиками.

Аргентинська геополітична школа довгий час не розглядала регіональну інтеграцію як необхідний і пріоритетний напрямок розвитку Аргентини. Причини такого ставлення лежать у тій же площині, що у бразильських теоретиків, а саме перевага у теоретичному мисленні Аргентини експансіоністських настроїв. Протягом ХІХ - поч. ХХ століть особливу увагу геополітиків привертала ідея поширення впливу на регіон Південного Конусу, суперництва з Бразилією за роль лідера в регіоні. Такі погляди були також продиктовані конфронтаційністю теоретичних моделей розвитку Бразилії та

Аргентини, що змушувало обидві держави реагувати на дії один одного. Варто зауважити, що геополітична думка Аргентини носила агресивніший характер та прагнула повної домінації в Латинській Америці¹⁴.

Якісні зміни відбулися в 40-50-х роках ХХ століття, коли аргентинська геополітична думка почала активно звертатися до ідей регіональної інтеграції. Це було зумовлено тими ж причинами, які повернули на «порядок денний» бразильської геополітичної теорії інтеграцію, а саме необхідність реагувати на початок «Холодної війни» у світі та прагнення побудувати Латинську Америку як геополітичного актора на міжнародній арені¹⁵.

Початок активного розгляду інтеграційних ідей в Аргентині заклав тодішній президент Хуан Домінго Перон (Juan Domingo Perón) (1946-1955 рр.). Особливу увагу у своїй практичній політиці та теоретичних поглядах Перон приділяв місцю та ролі Аргентини у регіоні та світі, проте його внутрішня політика, а саме імпортозаміщення, протекціонізм, викликали занепокоєння в державах Латинської Америки і в своїй основі суперечили принципам інтеграції. Перон обстоював ідею, що така політика повинна бути прийнятою за основу у всіх держав регіону і вбачав у регіоні противагу ліберальній моделі США. Також, варто наголосити, що Перон у своєму розумінні регіону відрізнявся від класиків геополітичної школи, а саме він обстоював ідею інтеграції в рамках Південної Америки, свідомо відкидаючи Мексику, держави Карибського басейну та Центральну Америку. Такі погляди пояснювалися тим, що Перон вважав вищенаведені території сферою віковічного впливу США і які самі себе слабо асоціювали з латиноамериканськими інтеграційними процесами¹⁶.

14 Child, John Geopolitical Thinking in Latin America [Text] / John Child // JSTOR. - Latin American Research Review, Vol. 14, No. 2 (1979). – P.95-96. – Mode of access : URL : <http://www.jstor.org/stable/2502880> - Title from the screen.

15 Romano, Silvina María Brasil, Argentina y la integración regional durante la década de 1960 en el marco de las relaciones con Estados Unidos [Text] / Silvina María Romano. – Mode of access : URL : <http://confines.mty.itesm.mx/articulos8/RomanoS.pdf> - Title from the screen.

16 Stanley, Myriam El populismo en América Latina [Text] / Myriam Stanley // UNR. – Mode of access : URL : http://rehip.unr.edu.ar/bitstream/handle/2133/306/Stanley_Anuario_5.pdf?sequence=1 – Title from the screen.

У відносинах з найголовнішим конкурентом Аргентини в регіоні Бразилією Перон особливу увагу приділяв необхідності співробітництва між двома державами та пропонував створити аргентинсько-бразильський альянс, даючи можливість стверджувати про перші теоретичні кроки політичної інтеграції. Перон вважав, що реалізація бразильських амбіцій щодо лідерства в регіоні неможлива без підтримки Аргентини. Також Буенос-Айрес прагнув залучити до цього альянсу Чилі, що мало забезпечити повну домінацію аргентинсько-бразильсько-чилійського «трикутника» в регіоні. Цей альянс мав будуватися не тільки на політичному фундаменті, але й для забезпечення міцності угруповання слід інтегруватися економічно. В той же час, Перон повністю відкидав важливість Уругваю та Парагваю для цього «трикутника», вважаючи, що ці держави не в змозі бути рівними партнерами для Аргентини, Чилі та Бразилії.

Головними перешкодами для таких інтеграційних процесів Перон розглядав вплив США на Бразилію та наявність все ще існуючого суперництва між португало- та іспаномовними. Перон особливо наголошував на циклічності історії відносин Аргентини та Бразилії, де конфлікти чергувалися з періодами мирного співіснування. Цей факт перешкоджав аргентинській геополітичній думці розглядати інтеграційні процеси з Бразилією в довгостроковій перспективі¹⁷.

Після відходу від влади Хуана Домінго Перона в 1955 році нішу теоретичного вивчення геополітичної ролі Аргентини в регіоні зайняли військові. Проте, на той час при владі в Аргентині все ще знаходилися демократичні сили, які приділяли незначну увагу геополітиці та теоретичному осмисленню зовнішньої політики, тому за цей час військовим не вдалося опублікувати власних геополітичних досліджень, які б могли лягти у основу процесу творення зовнішньої політики Аргентини. Ситуація кардинально змінилася з приходом до влади «військової хунти» в 1966 році, яка відразу

17 Ferré, Alberto Methol La integración de América en el pensamiento de Perón [Text] / Alberto Methol Ferre // Prensa3m. – Mode of access : URL : <http://www.prensa3m.com/descargas/PERON%20E%20INTEGRACION%20EN%20LA%20PATRIA%20GRANDE%20-%20por%20METHOL%20FERRE.pdf> – Title from the screen.

повернула геополітичні дослідження на перший план теоретизації політики Аргентини¹⁸.

Протягом 1966-1983 років, періоду потужного впливу військових на політику Аргентини, в державі було засновано два наукових центри, які займалися геополітичними дослідженням, а саме Інститут Стратегічних Досліджень та Міжнародних Відносин (Institute Argentina de Estudios Estrategicas y de las Relaciones Internacionales) (ІСДМВ) та Інститут Геополітичних Досліджень (Institute de Estudios Geopoliticos) (ІГД). Також, протягом періоду перебування при владі «військової хунти» видавався журнал ІСДМВ «Стратегія» («Estrategia»), де публікувалися найважливіші теоретичні праці геополітиків Аргентини¹⁹.

Слід зауважити, що військова геополітична школа не приділяла увагу питанням регіональної інтеграції тому, що теоретичною базою їх праць став класичний реалізм, який оперує виключно поняттями «сила» та «суверенітет». Включення положень класичного реалізму притаманне військовій теоретичній думці, тому аргентинський варіант цілком вписувався в загальносвітову тенденцію. Серед теоретиків «військової хунти» слід виділити генерала Хуана Енріке Гугліамеллі (Juan Enrique Gugliamelli), який очолював ІСДМВ та був головним редактором журналу «Стратегія». В своїх працях він не приділяв достатньої уваги регіональній інтеграції тому, що згідно нього Аргентина повинна проводити експансіоністську політику, пріоритетом якої мають стати Фолклендські о-ви, протока Бігла та Антарктика. Така пріоритизація

18 Atkinson, David Geopolitical Traditions: Critical Histories of a Century of Geopolitical Thought [Text] / David Atkinson. – P.169. – Mode of access : URL : https://books.google.com.ua/books?id=5nCFAGAAQBAJ&pg=PA180&lpg=PA180&dq=geopolitical+thinking+argentina&source=bl&ots=Y7uldqBxE8&sig=yDdHzpHI3MqEERhMVWmDJpz9Ufs&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKewiDxu_7kazJAhXMIywKHRmJBPwQ6AEIMzAD#v=onepage&q=geopolitical%20thinking%20argentina&f=false – Title from the screen.

19 Scher, Ofelia La reflexión en torno a la cuestión del desarrollo en América Latina. La revista Estrategia entre el desarrollismo y el populismo. 1969-1976. [Text] / Ofelia Scher // Academica. – Mode of access : URL : <http://www.aacademica.org/000-036/910.pdf> - Title from the screen.

аргентинської політики очевидно вступала у конфлікт з позиціями Чилі, Бразилії, тому в таких умовах будь-яка інтеграція була неможлива²⁰.

В тому ж дусі створював свої геополітичні праці інший теоретик військового режиму в Аргентині Хусто Бріано (Justo Briano), який також не розглядав регіональну інтеграцію як пріоритет зовнішньої політики Буенос-Айреса. Бріано стояв позиціях того, що аргентинська геополітична школа повинна користуватися досвідом німецької та бразильської шкіл, які ставили цілі гегемонії або ж лідерства в світі. Проте, як і Гульямеллі, Бріано також обстоював ідею експансії Аргентини, що вступало в конфронтацію з інтересами сусідніх держав²¹.

Схожі погляди обстоювали інші апологети влади Аргентини Хорхе Атенсйо (Jorge Atencio) та Фернандо Мілья (Fernando Milia), які в основу ставили принцип «географічного детермінізму». Вони стверджували, що копіювання моделей, запропонованих німецькою геополітичною школою, є не цілком правильним, тому, на їхню думку, Аргентині слід було зайнятися внутрішньою інтеграцією територій, аніж експансією на території сусідніх держав. Проте, і Хорхе Атенсйо, і Фернандо Мілья не розглядали регіональну інтеграцію як ключовий напрямок зовнішньої політики Аргентини²².

У 70-х роках ХХ століття думки Гульямеллі, Атенсйо, Мілья ще більше розвинув генерал Хосе Гойрет (Jose Goyret), який особливу увагу приділяв питанню національної безпеки, зокрема Гойретом було створено теоретичний журнал «Зброя та Геостратегія» («Armas y Geostrategia»). Гойрет наполягав, що загрози безпеці Аргентини знаходяться як всередині держави, так і ззовні.

20 Un exponente de la geopolítica argentina [Text] / Soldados. – Mode of access : URL : http://www.soldadosdigital.com/2008/147-agosto/nota_historias.htm - Title from the screen.

21 Canaval, Hugo Ramírez El pensamiento geopolítico: su evolución histórica [Text] / Hugo Ramirez Canaval // ForoGeomaritimo. – Mode of access : URL : <http://forogeomaritimo.blogspot.com/2013/09/el-pensamiento-geopolitico-su-evolucion.html> - Title from the screen.

22 Quintana, Cecilia Vision Geopolitica de America Latina: Casos de Argentina, Brasil, Chile [Text] / Cecilia Quintana // Scribd. – Mode of access : URL : <http://ru.scribd.com/doc/33524033/Visin-Geopolitica-de-Amrica-Latina-Casos-de-Argentina-Brasil-Chile-Cecilia-Quintana-1#scribd> – Title from the screen.

Серед зовнішніх загроз Гойрет виділяв небезпеку експансіонізму Бразилії та Чилі, що свідчить про дуже низький рівень довіри між цими державами, що перекреслювало можливість появи ідей регіональної інтеграції²³.

Ще більше напруги у теоретизування ролі регіональної політики додав у своїх працях теоретик «військової хунти» Аргентини Карлос Монета (Carlos Moneta), який стверджував, що однією з найбільших загроз для держави є бразильський експансіонізм. Зокрема, в 1975 році Карлос Монета активно обстоював гіпотезу щодо намірів Бразилії окупувати аргентинську частину Антарктики, що було неприпустимо для аргентинської держави. Також Карлос Монета стверджував, що держава зобов'язана силовим варіантом повернути Фолклендські острови та посісти панівне місце в субрегіоні Південного Конусу. Варто зауважити, що такий «антибразиліалізм» не сприяв зародженню інтеграційних ідей в політичному середовищі Аргентини, що яскраво контрастувало з Бразилією, де думки щодо інтеграції в регіоні почали активно виникати та розвиватися²⁴.

Дещо прогресивним поглядом на роль Аргентини в регіоні відзначався Еміліо Массера (Emilio Massera), який був представником військово-морських сил Аргентини в 70-х роках ХХ століття. Згідно його поглядів Аргентина повинна налагодити співробітництво в сфері безпеки з Бразилією, Чилі, Парагваєм та Уругваєм тому, що ці держави були оплотом християнських цінностей в Латинській Америці і тому перед загрозою СРСР та соціалістичного табору слід об'єднувати свої зусилля²⁵.

23 La estrategia juridical una deuda del derecho actual [Text] / Estrategia Juridica. – Mode of access : URL : <http://www.centrodefilosofia.org.ar/Estrategia/ESTRATEGIA%20JURIDICA2.pdf> – Title from the screen.

24 Moneta, Carlos América Latina y el Sistema Internacional en la década del ochenta ¿Hacia un nuevo orden antártico? [Text] / Carlos Moneta // JSTOR. – p. 481-526. – Mode of access : URL : https://www.jstor.org/stable/pdf/41390998.pdf?seq=1#page_scan_tab_contents – Title from the screen.

25 Trias, Vivian El Atlántico Sur: Encrucijada del Futuro Latinoamericano [Text] / Vivian Trias // NUEVA SOCIEDAD. - №.33. - November - December 1977. - P. 129-139. – Mode of access : URL : http://nuso.org/media/articles/downloads/378_1.pdf - Title from the screen.

Як ми бачимо, військово-геополітична школа ІСДМВ займала досить агресивні та експансіоністські позиції щодо розвитку внутрішньої та зовнішньої політик Аргентини. Зовнішнє середовище існування держави, згідно поглядів представників цієї школи, було ворожим, що потребувало від Буенос-Айреса активних дій по стримуванню найвпливовіших держав регіону, особливо Бразилії та Чилі. ІСДМВ не вбачав в інтеграційних процесах модель, здатну задовольнити геополітичні амбіції Аргентини, тому цьому питанню практично не було приділено увагу в теоретичних працях. Проте, на відміну від ІСДМВ, інша теоретична школа ІДГ значно більшу увагу приділяла співробітництву Аргентини з державами регіону з поступовим виходом на процес інтеграції, тому слід проаналізувати наукові позиції ІДГ.

ІДГ, як і ІСДМВ, був одним з наукових центрів, які розробляли теоретичні моделі внутрішньої та зовнішньої політик військового режиму Аргентини. Також Інститут Геополітичних Досліджень видавав власний теоретичний журнал «Геополітика» («Geopolitica»), який був базовим комплексним виданням геополітичних вчень цієї теоретичної школи. Одним з найвпливовіших представників ІДГ був Густаво Сірільяно (Gustavo Sirillano), який у своїх працях відстоював ідеї Перона щодо континентальної інтеграції та політики «неприєднання» Аргентини. Зокрема, Сірільяно обстоював позицію щодо внутрішньої інтеграції територій Ла-Плати та Патагонії, саме внутрішню інтеграцію науковець сприймав як необхідну умову розвитку Аргентини і тільки за досягнення внутрішньої єдності слід виходити на рівень співробітництва всередині континенту, а саме з Бразилією, Чилі, Парагваєм та Уругваєм²⁶.

Інші представники ІДГ Андрес Браво (Andres Bravo) та Аугусто Раттенбах (Augusto Rattenbach) також висували ідеї поєднання процесу внутрішньої інтеграції, національного розвитку та міжнародного співробітництва. Таке поєднання також характеризувалося тим, що зовнішнє

26 Castro, Pedro Geografia y Geopolitica [Text] / Pedro Castro // Universidad Autonoma Metropolitana-Iztapalapa. – P. 194-196. – Mode of access : URL : <https://teoriaespacioyfronteras.files.wordpress.com/2012/09/geografc3ada-y-geopolc3adtica-pedro-castro.pdf> - Title from the screen.

середовище Аргентини не сприймалося як вороже і регіональна інтеграція сприймалася як альтернативна модель розвитку регіону та Аргентини зокрема²⁷.

Варто наголосити, що ідеї ІДГ були менш впливовими серед військового керівництва Аргентини, яке більше опиралося на позиції ІСДМВ, які не розглядали регіональну інтеграцію як необхідний та важливий напрямок побудови зовнішньої політики Аргентини. Слід зауважити, що теоретичні напрацювання двох провідних теоретичних центрів активно використовувалися в практичній політиці, зокрема теорії аргентинських геополітиків викладалися в Інституті Міжнародної Служби (Foreign Service Institute), який займався професійною підготовкою аргентинських дипломатів²⁸.

Існували також кардинально інші погляди на місце та роль Аргентини регіоні та в світі в період «військової хунти». Одним з представників опозиційних до військових поглядів був теоретик Ніколас Босковіч (Nicolas Boskovich), який обстоював ідеї внутрішньої інтеграції регіонів держави, зосереджуючи свою увагу на «континентальності» Аргентини. Також Босковіч вважав, що одним з пріоритетних напрямів зовнішньої політики має стати участь Буенос-Айреса в інтеграційних процесах на території басейну річки Ла-Плата, тобто науковець підтверджував «континентальність» своїх поглядів. Зокрема Босковіч наполягав на важливості інтеграції Аргентини з Парагваєм та Уругваєм (бразильський вектор все ще залишався найпроблемнішим та найконфронтаційнішим, тому його включення у 60-70-х роках було неможливе)²⁹.

27 Atkinson, David Geopolitical Traditions: Critical Histories of a Century of Geopolitical Thought [Text] / David Atkinson. – P.169. – Mode of access : URL : https://books.google.com.ua/books?id=5nCFAgAAQBAJ&pg=PA180&lpg=PA180&dq=geopolitical+thinking+argentina&source=bl&ots=Y7uldqBxE8&sig=yDdHzpHI3MqEERhMVWmDJpz9Ufs&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwiDxu_7kazJAhXMIywKHRmJBPwQ6AEIMzAD#v=onepage&q=geopolitical%20thinking%20argentina&f=false – Title from the screen.

28 Geopolítica latinoamericana de integración [Text] / Gestipolis. – Mode of access : URL : <http://www.gestipolis.com/geopolitica-latinoamericana-de-integracion/> - Title from the screen.

29 Orduz, Alfonso Gómez Estrategia geopolitica del Amazona [Text] / Alfonso Gomez Orduz // Universidad Pedagogica Nacional. – Mode of access : URL : http://www.pedagogica.edu.co/storage/folios/articulos/fo105_06arti.pdf - Title from the screen.

Значні зміни в геополітичну думку Аргентини вніс програш Аргентини у війні з Великою Британією за Фолклендські (Мальвінські) о-ви в 1982 році, коли було наочно продемонстровано неспроможність та неефективність стратегій експансіоністської політики Аргентини та повного відкидання ідей регіональної інтеграції. На цій хвилі сформувалися теоретичні позиції, які повністю ґрунтувалися на критиці підходу «військової хунти» до побудови зовнішньої політики. Серед науковців, які особливо гостро піддали критиці військові геополітичні школи, слід виділити Алехандро Дабата (Alejandro Dabata) та Луїса Лоренцано (Luis Lorenzano), представників неомарксизму. Вони наголошували, що військовий режим Аргентини використовував геополітичну теорію для прикриття складної соціально-економічної ситуації в Аргентині протягом періоду перебування при владі «військової хунти». Також Алехандро Дабата та Луїс Лоренцано обстоювали ідеї регіональної інтеграції та участі в ній Аргентини тому, що саме таким способом можна відновити економіку держави. Тому, як можна спостерігати, ідеї щодо регіональної інтеграції та участі в ній Аргентини надзвичайно широко почали обговорюватися після геополітичної поразки Аргентини у війні з Великою Британією, а також після відходу «військової хунти» від влади в 1983 році³⁰.

Підсумовуючи, слід зауважити, що аргентинська геополітична школа почала звертати увагу на ідеї регіональної інтеграції за президентства Хуана Домінго Перона, який розглядав глибоку і всеохоплюючу кооперацію з Бразилією та Чилі як необхідну умову створення геополітичного актора «Південна Америка». Проте його погляди тільки частково реалізовувалися в практичній політиці, причиною чого був величезний рівень недовіри між трьома державами.

З приходом до влади військових аргентинська теоретична школа приділяла незначну увагу ідеям регіональної інтеграції, вважаючи, що тільки

30 Atkinson, David Geopolitical Traditions: Critical Histories of a Century of Geopolitical Thought [Text] / David Atkinson. – P.169. – Mode of access : URL : https://books.google.com.ua/books?id=5nCFAGAAQBAJ&pg=PA180&lpg=PA180&dq=geopolitical+thinking+argentina&source=bl&ots=Y7uldqBxE8&sig=yDdHzpH13MqEERhMVWmDJpz9Ufs&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwiDxu_7kazJAhXMiywKHRmJBPwQ6AEIMzAD#v=onepage&q=geopolitical%20thinking%20argentina&f=false – Title from the screen.

геополітична експансія Аргентини є єдиним правильним шляхом розвитку держави. Такі теоретики як Гугліамеллі, Бріано та інші обстоювали ідею, що зовнішнє середовище Аргентини є ворожим до неї, тому Буенос-Айрес мусить проводити агресивну політику щодо держав на кордонах Аргентини. За такого теоретичного ухилу наукової думки розробка та реалізація інтеграційних проектів була неможлива. Проте, в період «військової хунти» існували і опозиційні до владних думки, які наголошували на важливості співробітництва з державами регіону, особливо в питаннях безпеки.

Кардинальна зміна відбулася після програшу Фолклендської війни 1982 року Аргентиною та відходом військових від влади, коли науковці повністю піддали критиці геополітичну думку військових, зокрема було повернуто ідеї «перонізму» щодо важливості регіональної інтеграції. Тому можна з впевненістю сказати, що теоретизація важливості регіональної інтеграції проходила з процесом демократизації Аргентини, що ставило перед державою проблему швидкого і ефективного вироблення потрібної моделі інтеграції з державами регіону.

Висновки до розділу I

Аргентинська та бразильська геополітичні теоретичні школи почали активно розробляти ідеї регіональної інтеграції в середині ХХ століття, що було викликано необхідністю адаптації зовнішніх політик латиноамериканських держав до реалій системи міжнародних відносин у світі, а саме початком «Холодної війни». Першими особами, які винесли інтеграцію на порядок денний теоретичного осмислення стали Хуан Домінго Перон в Аргентині та Роланд Корбузір, Нельсон Содре в Бразилії. Обидві держави наполягали на необхідності внутрішньої інтеграції з поступовим переходом на рівень економічної та політичної інтеграції між державами. Проте на цьому етапі обидві геополітичні школи все ще вважали поглиблення кооперації між державами-сусідами ризиком для національних економік Бразилії та Аргентини.

Значні зміни у геополітичному осмисленні місця та ролі двох держав в регіоні та світі відбулися в середині 60-х років ХХ століття, коли до влади в обох державах прийшли військові режими. Теоретизуванням стратегії розвитку держав почали займатися спеціально створені установи, ціллю яких було вироблення моделей зовнішньої політики Аргентини та Бразилії. Відразу стала помітна різниця між бразильським баченням і аргентинським, зокрема показовим моментом було ставлення теоретиків-геополітиків двох держав до регіональної інтеграції.

Ключові представники бразильської геополітичної школи Голбері Коуто до Сілва, Карлос Маттос, Терезінья де Кастро обстоювали ідеї того, що інтеграція з державами регіону є необхідною умовою розвитку Бразилії і що саме шляхом поглиблення кооперації між державами вдасться вибудувати геополітичного актора «Латинська Америка» з лідерством Бразилії. Існували відмінності щодо ключових напрямків інтеграції Бразилії, проте сам факт важливості поєднання економік держав регіону говорив про те, що Бразилія розглядала інтеграцію як важливий елемент розвитку держави. Щодо Аргентини, то геополітичні школи періоду військових режимів, представлені такими науковцями як Хусто Бріано, Хуан Гугліамеллі, Хорхе Атенсіо притримувалися кардинально інших поглядів, акцентуючи увагу на те, що Буенос-Айрес повинен проводити експансіоністську політику в регіоні, сприймаючи Бразилію як свого головного конкурента за лідерство. Попри наявність інших опозиційних думок (Ніколас Босковіч, Густаво Сірільяно), влада Аргентини при побудові своєї зовнішньої політики використовувала саме постулати головних військових теоретиків в особі Гугліамеллі, Бріано та Гойрета. Тому, можна з впевненістю стверджувати, що існував певний дисонанс між аргентинською та бразильською геополітичними школами в розумінні важливості регіональної інтеграції.

Підводячи підсумок, варто наголосити, що початок 1980-х років, який ознаменував собою початок процесу налагодження відносин між Аргентиною та Бразилією, та запуском розробки ідей регіональної інтеграції, приніс і нові

погляди і підходи до теоретичного розуміння важливості кооперації. Проте, слід зауважити, що бразильська політика щодо інтеграції на початку 80-х років мала під собою довгу традицію теоретизування важливості інтеграційних процесів, в той час як Аргентина протягом 60-70-х років практично відкидала ці ідеї. Тому можна з впевненістю стверджувати, що Бразилія та Аргентина знаходилися на різних «теоретичних стартах інтеграції» з очевидною теоретичною домінацією Бразилії.

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ АРГЕНТИНСЬКО-БРАЗИЛЬСЬКОГО ТАНДЕМУ В 80-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ

2.1. Пошук геополітичного діалогу 1983-1985 рр.

Відносини Аргентини та Бразилії від моменту заснування двох держав на початку ХІХ століття знаходилися у вкрай напруженому та конфліктному стані. Це пояснювалося невирішеністю окремих питань кордону, боротьбою за ресурси та різними поглядами правлячих еліт щодо місця своєї держави на міжнародній арені. Одним з найскладніших періодів у міждержавних відносинах стали 60-80-ті роки ХХ століття, а саме період перебування при владі в двох державах «військових хунт». Саме в цей час обидві сторони розцінювали один одного як потенційних ворогів, а отже обома державами було прийнято рішення про значну мілітаризацію, «охолодження» міждержавного співробітництва та навіть розробку власних ядерних програм військового спрямування. Саме під знаком «комплексної, перманентної конфронтації» проходив цей період³¹.

Проте, уже в кінці 70-х років минулого століття, військові режими двох держав почали відчувати значне економічне ослаблення, а також в обох країнах наростали рухи за демократизацію Аргентини та Бразилії. Саме під тиском внутрішніх факторів, а також складної фінансово-економічної ситуації у світі на кінець 70-х років, обидві держави були змушені піти на пошук компромісу між

31 Selcher, Wayne A. Relaciones entre Brasil y Argentina en la década del 80: de una cautelosa rivalidad a una competencia amistosa [Text] / Wayne A. Selcher. – Chile, 1985. – P. 270-301 – Mode of access : URL : <http://www.revistaei.uchile.cl/index.php/REI/article/viewFile/15825/31918> - Title from the screen.

собою. Це було потрібне не лише для зниження рівня конфронтації між державами, але й для зменшення фінансового навантаження на військові бюджети двох держав тому, що Аргентина і Бразилія були один для одного військовими стимулами нарощування власного ВПК³².

Проте, це не були єдині причини налагодження діалогу між двома державами, важливу роль відігравали і геополітичні фактори. Зокрема Аргентина була глибоко стурбована зміною конфігурації геополітичного середовища, а саме наростаючий територіальний конфлікт Аргентини та Чилі щодо контролю над протокою Бігл, який привів до повної воєнної мобілізації в двох державах в кінці 1978 року³³; погіршення відносин з Великою Британією та США та, насамкінець, занепокоєння з приводу наростання потужності та геополітичних амбіцій Бразилія³⁴. Тому, можна зробити висновок, що Аргентина обрала шлях налагодження співробітництва з Бразилією, керуючись тією геополітичною ситуацією, яка існувала в світі та регіоні зокрема.

Щодо Бразилії, то її готовність до початку процесу «потепління» двосторонніх відносин з Аргентиною пояснюється швидше внутрішніми факторами, а не загрозою ззовні. Варто наголосити, що особливістю військового режиму Бразилії була постійна боротьба двох фракцій влади, а саме поміркованих її кіл та представників «жорсткої військової лінії». На 70-ті роки чітко став помітним крен влади до позиції поміркованих кіл, представником яких був президент Бразилії Ернесту Гейзель (1974-1979рр.), який розпочав так звану політику «відкриття» («abertura»), особливістю якої стало налагодження діалогу з громадянським суспільством, певна лібералізація суспільства. Зокрема

32 Coelho, Pedro Relaciones Brasil – Argentina y el MERCOSUR: una nueva sociedad politica [Text] / Pedro Motta Pinto Coelho – Mode of access : URL : <http://www.uca.edu.ar/uca/common/grupo82/files/11motta.pdf> - Title from the screen.

33 Beagle Channel Dispute [Text] / Keesing's Record of World Events. – Mode of access : URL : <http://web.stanford.edu/group/tomzgroup/pmwiki/uploads/2083-1981-07-Keesings-a-PWJ.pdf> - Title from the screen.

34 Karina Lilia Pasquariello Mariano Two to Tango: An Analysis of Brazilian-Argentine Relations [Text] / Karina Lilia Pasquariello Mariano // Brazilian Political Science Review – Mode of access : URL : <http://www.scielo.br/pdf/bpsr/v7n1/06.pdf> - Title from the screen.

було дозволено робітничим об'єднанням та громадським організаціям брати активну участь у політичному житті Бразилії³⁵.

Налагодження відносин з Аргентиною стало прямим наслідком політики «abertura» тому, що лібералізація всередині держави потребувала покращення відносин з сусідніми державами. Також значний вплив на рішення Бразилії щодо початку діалогу з Аргентиною зробила оцінка Буенос-Айресом власної геополітичної ситуації. Бразилія розуміла, що Аргентина потребувала діалогу і таке відчуття потреби зі сторони сусіда дозволяло Бразилія мати перевагу у переговорах з Аргентиною. В знак найкращих намірів у бразильсько-аргентинському діалозі президент Бразилії Е. Гейзель призначив міністром закордонних справ колишнього посла Бразилії в Аргентині Антоніо Азередо да Сільвейра³⁶. Тому, можна чітко наголосити, що фундаментом аргентинсько-бразильського зближення стали зовнішні та внутрішні фактори, що робили налагодження співробітництва між двома державами необхідною умовою подальшого розвитку двох держав.

Першим і в той же час поворотним моментом у початку процесу налагоджування відносин Аргентини і Бразилії стало досягнення угоди між Бразилією та Аргентини щодо водних ресурсів басейну річки Парана. Цей диспут виник в зв'язку з декларацією «Ata de Iguacu», яка була укладена в 1966 році між Бразилією та Парагваєм щодо намірів побудови на водному кордоні Аргентини, Бразилії та Парагваю ГЕС Ітайпу³⁷. Аргентина розцінила такі дії двох держав як такі, що можуть заважати власним інтересам у регіоні р. Парана. Саме цей конфлікт між двома державами довгий час був перпоною на шляху розбудови співробітництва між Бразилія та Буенос-Айресом. Проте, все

35 Governo de Ernesto Geisel [Text] / InfoEscola – Mode of access : URL : <http://www.infoescola.com/historia-do-brasil/governo-de-ernesto-geisel/> - Title from the screen.

36 Pinheiro, Leticia Foreign Policy Decision-Making under the Geisel Government [Text] / Leticia Pinheiro // Política Externa Brasileira. – Mode of access : URL : http://funag.gov.br/loja/download/1054-FOREIGN_POLICY_DECISION.pdf - Title from the screen.

37 Há 49 anos, era assinada a Ata do Iguacu, a semente de Itaipu [Text] // Itaipu Binacional – Mode of access : URL : <http://jie.itaipu.gov.br/conteúdo/há-49-anos-era-assinada-ata-do-iguacu-semente-de-itaipu> - Title from the screen.

ж у 1979 році Бразилія, Аргентина та Парагвай підписали «Багатосторонню Угоду про технічне співробітництво «Itaipu – Corpus»», головним результатом якої для аргентинсько-бразильських відносин стала згода Аргентини на існування проекту ГЕС Ітайпу³⁸.

Цей дипломатичний успіх знайшов своє відображення і у динаміці аргентинсько-бразильського діалогу. Так уже в травні 1980 року президент Бразилії Жоао Фігейредо (João Figueiredo) (1979-1985 рр.) вперше з 1935 року відвідав Буенос-Айрес і в ході цього візиту було закладено ще один цеглину на шляху побудови повноцінного діалогу Аргентини та Бразилії, а саме підписання «Договору про мирне використання атомної енергії» («Cooperation agreement for the development and application of the peaceful uses of nuclear energy»). Ця угода створювала перші механізми співробітництва в сферах досліджень, пов'язаних з ядерними технологіями; охороною матеріалів, необхідних для функціонування атомної енергетики; дослідження та видобування урану; ядерної безпеки; освіти в галузі атомної енергетики та обміну технічної інформації між двома країнами³⁹. Ядерна сфера довгий час була однією з причин протиріч двох держав, які розцінювали ядерну програму держави-сусіда як вороже явище, тому підписання цього документу, разом з вирішенням питання ГЕС Ітайпу, відкривали дорогу до налагодження діалогу та співробітництва між двома державами.

У відповідь на візит президента Бразилії президент Аргентини генерал Хорхе Рафаель Відела (Jorge Rafael Videla) (1976-1981 р.) здійснив в 1980 році власну подорож до держави-сусіда, в ході якої було підписано ще цілий ряд документів, спрямованих на підвищення рівня торгівлі між двома державами,

38 Brigagão, Clovis A regional model of confidence building for nuclear security in Argentina and Brazil [Text] / Clovis Brigagão and Marcelo F. Valle Fonrouge // The International Journal of Peace Studies – Mode of access : URL : http://www.gmu.edu/programs/icar/ijps/vol3_2/Brigagao.htm - Title from the screen.

39 Cooperation Agreement between the Government of the Federative Republic of Brazil and the Government of the Argentine Republic for the Development and Application of the Peaceful Uses of Nuclear Energy [Text]: treaty of May 20, 1980. – Buenos-Aires, Argentina, 1980. – Mode of access: URL: http://www.abacc.org.br/wp-content/uploads/1980/10/acordo_de_coop_br_e_ar_para_des_e_aplic_ingles.pdf - Title from the screen.

інтенсифікацію наукового обміну, культурне співробітництво⁴⁰. Тому, можна з впевненістю стверджувати, що на початок 1980-х років обидві держави здійснили перші кроки на шляху налагодження відносин, проте існували значні проблеми, які були пов'язані з різними поглядами держав на цілий ряд питань державного розвитку та міждержавного співробітництва.

Все ще великою проблемою двосторонніх відносин залишалася відсутність довіри між двома державами, що цілком можна пояснити довгою історією конфронтації та загалом традицією суперництва між Бразилією та Аргентиною. Попри перші кроки на шляху налагодження діалогу, залишалось багато інших питань, у яких сторони не могли дійти згоди саме через відсутність довіри. Потужним імпульсом для зміни цього стану речей стали події Фолклендської війни 1982 року між Аргентиною та Великою Британією. У цьому конфлікті Бразилія зайняла нейтральну позицію і наголошувала виключно на переговорному процесі, проте в той же час дипломатичними каналами Бразилія підтримала ідею Аргентини щодо встановлення свого суверенітету над Мальвінами (Фолклендами). Більше того, Бразилія запропонувала себе в якості посередника в переговорах між Буенос-Айресом та Лондоном. Аргентина сприйняла такі ініціативи Бразилії надзвичайно позитивно і було прийнято рішення про те, що Бразилія представлятиме інтереси Аргентини в Великій Британії до тих пір, поки не буде відновлено дипломатичні відносини між двома державами (були відновлені в 1990 році). Також варто наголосити, що Бразилія під час Фолклендської війни надавала короткострокові фінансові кредити аргентинській стороні, що безумовно свідчить про дипломатичну підтримку Бразилія позиції Буенос-Айреса⁴¹. Безсумнівно, такі дії Бразилія, а саме підтримка Аргентини та розцінювання дій

40 Angoso, Ricardo Jorge Rafael Videla se confiesa [Text] / Ricardo Angoso // Lecturas para el debate. – Mode of access : URL : <http://uniondepromociones.info/Jorge%20Rafael%20Videla%20Se%20Confiesa%20de%20Ricardo%20Angoso.pdf> – Title from the screen.

41 Wrobel, Paulo From Rivals to Friends: The Role of Public Declarations in Argentina–Brazil Rapprochement [Text] / Paulo W. Wrobel // Stimson – Mode of access : URL : <http://www.stimson.org/images/uploads/research-pdfs/decwrobel.pdf> - Title from the screen.

Великої Британії як втручання у справи держав Латинської Америки, заклали міцний фундамент початку розбудови всеохоплюючої політичної довіри між двома державами.

Фолклендська війна 1982 року не тільки вплинула на рівень довіри у відносинах Аргентини та Бразилії як очевидний каталізатор налагодження відносин, але й вплинула на політичний процес всередині Аргентини. Програш Великій Британії та як наслідок значні економічні труднощі послабили вплив військового режиму і уже в вересні 1983 року на загальних виборах президента було обрано представника демократичного табору Рауля Альфонсіна (Raul Alfonsín) (1983-1989 рр.), який відразу оголосив про продовження і прискорення процесу налагодження відносин з державами-сусідами та з Бразилією зокрема⁴².

Значною перешкодою на шляху повної нормалізації відносин з Бразилією залишався той факт, що при владі в сусідній державі все ще перебували військові, в той час як Аргентина пішла шляхом політичної демократизації суспільства. В цій ситуації дві держави обрали шлях пошуку рішення складним двостороннім політичним питанням тому, що діалог про економічну та соціальну інтеграцію був неможливим в умовах значної недовіри між Бразилією та Аргентиною. Вирішивши ще раніше питання ГЕС Ітайпу, ключовою проблемою, яка все ще потребувала вирішення, було ядерне питання, а саме існування в двох державах власних ядерних програм, які держава-сусід розцінювала як ворожу. Тому саме цьому питанню було приділено найбільшу увагу в діалозі адміністрації Рауля Альфонсіна та військового режиму Бразилії. Варто зауважити, що Бразилія погодилася на цей діалог, відчуваючи значні внутрішні економічні проблеми, а саме гіперінфляція та падіння ВВП держави на 7,2% протягом 1981-1983 років⁴³. Це було і головним фактором початку

42 Zurita, Maria Las claves de la política exterior de Raúl Alfonsín [Text] / María Delicia Zurita // Octava Jornada de Medio Oriente – Mode of access : URL : http://sedici.unlp.edu.ar/bitstream/handle/10915/40131/Documento_completo.pdf?sequence=1 – Title from the screen.

43 GDP growth (annual %) [Electronic resource] / The World Bank. – Mode of access : URL : <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?page=6> – Title from the screen.

діалогу, разом з побоюванням сценарію відходу військових від влади, який відбувся в Аргентині.

Діалог між двома державами щодо ядерного питання відбувався на дипломатичному рівні і все ще існували величезні проблеми у взаєморозумінні двох держав. Протягом 1983-1985 років проблема ядерних програм не піднімалася на найвищому рівні та напрацьовувалася виключно на нижчих рівнях, що свідчить про значні розбіжності в поглядах і відсутність консенсусу щодо майбутнього формату співробітництва в цій сфері.

Цікавою деталлю є те, що ще до повного відходу від влади військових у Аргентині Бразилія налагоджувала контакти з представниками демократичних сил держави-сусіда та одним з найобговорюваніших питань було саме «ядерне питання». Зокрема, в грудні 1983 року (саме під час «демократичного транзиту» Аргентини) міністр закордонних справ Бразилії Раміро Сараїва Герейро (Ramiro Saraiva Guerreiro) (1979-1985 pp.) зустрівся з майбутнім міністром закордонних справ Аргентини, представником демократичних сил Данте Капуто (Dante Caputo) (1983-1989 pp.). Такі дії бразильської влади дають можливість чітко стверджувати, що Бразилія розглядала демократизацію Аргентини як невідворотний процес і саме тому було зроблено політичну ставку на демократичні сили. Під час цієї зустрічі Раміро Герейро наголосив, що діалог двох держав в ядерній сфері важливий не лише для двосторонніх відносин, але й світової спільноти тому, що дозволить продемонструвати світу єдність держав Латинської Америки в питаннях безпеки. Також під час тієї зустрічі бразильською стороною було зроблено пропозицію Аргентині в майбутньому підписати спільну декларацію, за якою кожна зі сторін зобов'язувалася не здійснювати розробку і випробування ядерної зброї⁴⁴. Як ми бачимо, попри значні ідеологічні розбіжності між демократичною владою Аргентини та військовим режимом Бразилії продовжувався процес діалогу між двома державами з ціллю повного налагодження відносин. Вже тоді обидві сторони

44 Memorandum to Mr. Minister of state : on the 10th of January of 1985 [Text] – Mode of access : URL : <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/116862> - Title from the screen.

відчували життєвоважливу необхідність в двосторонньому співробітництві як запоруки існування двох держав.

Окрім питання ядерної безпеки, на початку 1980-х років обидві держави розпочали перші свої контакти, метою яких був пошук моделі економічного співробітництва та інтеграції між двома сторонами. За словами экс-міністра закордонних справ Аргентини Хорхе Сабато (Jorge Sabato), аргентинська сторона розпочала переговори щодо економічної інтеграції з Бразилією ще в січні 1984 року. Спочатку Бразилія ставилася досить неохоче до ініціативи Аргентини, проте відразу після приходу до влади Жозе Сарнея (Jose Sarney) (1985-1990 рр.) відбувся якісний прорив в переговорах. Президент Бразилії наполягав, що тісне співробітництво двох країн зможе позитивно вплинути на демократичні процеси в регіоні. Неодноразово сторони приводили в приклад Грецію, Іспанію та Португалію, які відразу після скинення авторитарних режимів обрали шлях інтеграції до Європейського Економічного Співтовариства (ЄЕС). Навіть більше, Буенос-Айрес та Бразилія були переконані, що існування інтеграційного проекту «Аргентина – Бразилія» унеможливить варіант повернення до влади «військових хунт», знову ж, беручи до уваги, згадані вище, європейські держави⁴⁵.

Важливу роль у налагодженні відносин Бразилії та Аргентини відігравали США, які вважали за необхідне «умиротворити» ядерні програми двох держав, які потенційно могли стати загрозою міжнародній безпеці. Зокрема, на початку 1984 року представник Держдепартаменту США здійснив візит до аргентинського посольства в Вашингтоні, в ході якого було наголошено, що діалоги «Бразилія – США» та «Аргентина – США» значно покращаться, якщо дві латиноамериканські держави відмовляться від військового спрямування своїх ядерних програм⁴⁶. Такий крок американської дипломатії можна чітко

45 Interview with former Deputy Foreign Affairs Minister of Argentina Jorge Sabato [Text]: interview of October 1993. – Buenos-Aires, Argentina, 1993.

46 Note, Argentine ambassador Garcia del Solar to the Argentine foreign ministry, on US Secretary of State George Shultz's visit to Brazil : on January 18, 1984 [Text] – Mode of access : URL : <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/116865> - Title from the screen.

пояснити як спосіб тиску на обидві держави, тим більше цей тиск був можливий в силу політичної та економічної слабкості Бразилії та Аргентини.

Тому можна з впевненістю сказати, що в період з 1983 року (приходу демократичних сил в Аргентині) до 1985 року (цього ж процесу в Бразилії) обидві держави продовжили процес пошуку компромісу у двосторонніх відносинах, проте різні ідеологічні засади урядів двох держав не дозволяли закласти комплексний фундамент двосторонньому співробітництву. В цей період виключну увагу було приділено ядерному питанню, що пояснюється, в першу чергу, політичною-економічною слабкістю двох держав, які не могли вкладати величезні фінансові ресурси в ядерні програми, а також значний зовнішнім тиском, зокрема з боку США. Проте остаточного рішення ядерної проблеми в цей період досягти не вдалося і всі зусилля були зосереджені на відновленні довіри та початку конструктивного, не конфронтаційного діалогу двох держав.

Слід зауважити, що практично всі контакти Аргентини та Бразилії на початку процесу налагодження відносин стосувалися виключно політичних питань. Така спрямованість пояснюється довгою історією конфронтаційності двосторонніх відносин і економічна співпраця була неможлива без вирішення ключових політичних диспутів. Економічний фактор зіграв значну «фонову» роль, а саме, він був стимулом налагодження відносин і насамперед економічна ситуація в двох державах була однією з найголовніших причин пошуку двома сторонами компромісу одна з одною. Саме на початку 80-х років, на схилі впливу військових режимів, обидві держави переживали найбільший економічний спад. Так, станом на початок 1985-ого року ВВП Бразилії скоротився на 1,9% в порівнянні з 1980-м роком (найбільші падіння: 1981р. - 4,4% та 1983 - 3,4%). Щодо Аргентини, то її ВВП скоротився на 4,6% в порівнянні з 1980-м роком (найбільші падіння: 1981 - 5,7%; 1982 - 5,0%). Як ми можемо спостерігати, обидві держави перебували у рецесії протягом цих років і саме економічна слабкість зумовила в великій мірі зближення двох держав⁴⁷.

47 GDP growth (annual %) [Electronic resource] – Mode of access : URL : <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?page=6> – Title from the screen.

Іншим важливим індикатором внутрішньої кризи в двох державах є їх показники ВВП на душу населення. Зокрема, у Бразилії цей показник станом на 1985 рік становив 1376 доларів, що на 434 долари менше ніж у 1981 році⁴⁸, а у Аргентині – 3502 долари в 1985 році (на 3689 долари менше ніж у 1981 році!!!)⁴⁹. Саме цей показник якнайкраще демонструє економіко-соціальні причини зміни влади у двох державах, а також причини зближення Аргентини та Бразилії, які прагнули позбутися стану конфронтації, а отже і тягара на власні військові та ядерні бюджети.

Пріоритетність політичних питань у відносинах Бразилії та Аргентини пояснюється також дуже низьким рівнем двосторонньої торгівлі, що безумовно відводило економічну та торгівельну кооперацію на другорядний план. Свідченням цього є частка Аргентини в експорті Бразилії, яка становила у 1983 році лише 8,3%, а частка Бразилії у експорті Аргентини в той же рік лише 3,0%⁵⁰. Ці цифри дають нам змогу чітко зрозуміти, що рівень двосторонньої торгівлі в першій половині 80-х років був мізерним в зв'язку з тим рівнем конфронтації, який існував між військовими режимами двох держав і тільки вирішення політичних проблем в аргентинсько-бразильських відносинах могло простимулювати розвиток економічної кооперації.

Підсумовуючи, варто наголосити, що аргентинсько-бразильське зближення в кінці 70-х – поч. 80-х років було зумовлене важкою економічною та політичною ситуацією всередині двох держав та значними геополітичними змінами в регіоні та світі. Перебуваючи під тиском цих факторів сторони обрали шлях зближення, який полягав у вирішенні цілого ряду політичних протиріч, а

48 Gross Domestic Product (GDP) in Brazil [Electronic resource] – Mode of access : URL : http://kushnirs.org/macroeconomics/gdp/gdp_brazil.html - Title from the screen.

49 GDP per Capita by Country 1980-2014 [Electronic resource] – Mode of access : URL : <http://knoema.com/pjeqzh/gdp-per-capita-by-country-1980-2014?country=Argentina> – Title from the screen.

50 Selcher, Wayne Relaciones entre Brasil y Argentina en la década del 80: de una cautelosa rivalidad a una competencia amistosa [Text] / Wayne A. Selcher. – Mode of access : URL : <http://www.revistaei.uchile.cl/index.php/REI/article/viewFile/15825/31918> - Title from the screen.

саме «ядерного питання», існування ГЕС Ітайпу. Зробивши перші кроки задля вирішення цих проблем Аргентина та Бразилія заклали міцний фундамент майбутньому співробітництву, проте все ще значною проблемою залишалася відсутність довіри в двосторонніх відносинах. Прихід до влади в 1983 році в Аргентині демократичних сил дав чіткий сигнал щодо ще більшого «потепління» у аргентинсько-бразильських відносинах, проте цей процес гальмувався існуванням у Бразилії військового режиму, що створювало певний «ідеологічний дисонанс» у відносинах. Тому відповідна демократична зміна влади в Бразилії зобов'язана була стати поворотним моментом у інтенсифікації аргентинсько-бразильського діалогу.

2.2. Міждержавна інтеграція Аргентини та Бразилія як фундамент інтеграційних процесів в субрегіоні Південного Конусу.

Переломним роком у міждержавних відносинах Аргентини та Бразилії, та роком початку процесу інтеграції в субрегіоні Південного Конусу став 1985 рік. Цей рік ознаменувався вступом на посаду Президента Бразилії представника демократичних сил Жозе Сарнея, що створило собою ситуацію перебування при владі в двох державах демократичних режимів, які прагнули активізації співробітництва між Аргентиною та Бразилією⁵¹.

Це прагнення Буенос-Айреса та Бразилія матеріалізувалося у тому ж році, коли 29 листопада 1985 року лідери двох держави підписали «Декларацію Ігуасу» («Declaracion Foz-de-Iguaçu»). Підписання цього документу було приурочено до церемонії відкриття Міжнародного Мосту між бразильським містом Порту-Мейра та аргентинським містом Пуеро Ігуасу. Обидві сторони надали цій церемонії символічного змісту, асоціювавши міст із процесом налагодження відносин між країнами. Варто наголосити, що міст був названий на честь попередника Жозе Сарнея президента Танкредо Невеса (Tancredo

51 Junior, Marco O governo de José Sarney como president [Text] / Marco Junior // Estudo Pratico. – Mode of access : URL : <http://www.estudopratico.com.br/o-governo-de-jose-sarney-como-presidente/> - Title from the screen.

Neves) (1985 p.), який був першим бразильським лідером, що розпочав переговори з давнім суперником Аргентиною щодо питань міждержавної інтеграції. Голови двох держав у «Декларації» відмітили появу прозорості та передбачуваності в двосторонніх відносинах, що безумовно свідчило про поступове повернення довіри в аргентинсько-бразильські відносини. Сторони дійшли згоди в тому, що обидві країни повинні координувати свої економічні політики в силу того факту, що для них особливо гострими проблемами ставали проблеми зовнішнього боргу та поява протекціонізму на міжнародних ринках, що змушувало Аргентину та Бразилію йти на безпосередній контакт одна з одною. Також Буенос-Айрес та Бразилія задекларували не лише двостороннє прагнення інтеграції, але й необхідність поширення інтеграційних процесів на весь латиноамериканський регіон, а в перспективі з'єднання латиноамериканського інтеграційного проекту з державами Північної Америки. Також дві столиці домовилися про спільні спроби активізації діяльності Організації Американських Держав (ОАД), як основної можливості впливу на конфлікти в Центральній Америці та Мальвінських островах. Як ми бачимо, «Декларація Ігуасу» носила не лише економічний характер, але й стосувалася цілої низки питань безпеки в Латинській Америці⁵². Ця декларація ознаменувала собою початок історичного етапу у відносинах Аргентини та Бразилії, а саме інституціоналізацію діалогу двох держав щодо економічної інтеграції в регіоні Латинської Америки.

Особливу роль у Декларації Ігуасу було відведено «Картахенському Консенсусу» («Cartagena Consensus»), підписаного 22 червня 1984 року, між міністрами закордонних справ та міністрами фінансів Аргентини, Бразилії, Болівії, Чилі, Колумбії, Домініканської Республіки, Еквадору, Мексики, Перу, Уругваю та Венесуели. Цей документ зобов'язував країни стежити за ростом власного державного боргу, а для Аргентини та Бразилії це був непоганий

52 Declaration of Iguazu [Text]: treaty of November 29, 1985. - Foz do Iguazu, Brazil, 1985. - Mode of access: URL: <http://www.abacc.org.br/?p=534&lang=en> – Title from the screen.

інструмент боротьби з галопуючим ростом власного зовнішнього та внутрішнього боргів⁵³.

Наступним нормативно-правовим кроком, який поступово формалізував економічну інтеграцію Аргентини та Бразилії, стало підписання «Акту про бразильсько-аргентинську інтеграцію» («Act for Brazilian-Argentine Integration»), яке відбулося 29 липня 1986 року. Це був справді перший документ, який носив велику практичну цінність, на відміну від «Декларації Ігуасу», яка в цілому була декларацією намірів, а не дій. Найбільшим досягненням Акту стало створення «Програми Інтеграції та Економічного Співробітництва між Федеративною Республікою Бразилія та Республікою Аргентина». Програма містила наступні принципи, на яких повинна будуватися економічна інтеграція двох країн:

- поступова реалізація Програми, яка проходить фази формації, переговорів, виконання та оцінки дій;
- гнучкість Програми, можливість зміни та корекції її основних принципів;
- збалансованість Програми, яка не повинна концентруватися на окремих секторах економіки, а сприяти всеохоплюючій інтеграції;
- Програма покликана активізувати технологічну модернізацію та ефективне використання наявних ресурсів економіки;
- гармонізація економічних політик з метою порашення рівня життя пересічних аргентинців та бразильців;
- створення Комісії з виконання Програми;
- Виконавча Комісія повинна складатися з міністрів закордонних справ та економіки Аргентини та Бразилії, та представників бізнес-кіл двох держав;
- Комісія повинна збиратися кожні 6 місяців та пропонувати ініціативи з прискорення інтеграційного процесу. З цією метою було оголошено про

53 Cartagena Consensus [Text]: treaty of June 22, 1984. – Cartagena, Colombia, 1984. - Mode of access: URL: http://www.larouchepub.com/eiw/public/1985/eirv12n09-19850305/eirv12n09-19850305_015-the_cartagena_consensus_debtors.pdf - Title from the screen.

створення Робочих Груп, які покликані спеціалізовано займатися окремим сектором міждержавного співробітництва.

«Акт про бразильсько-аргентинську інтеграцію» від 1986 року став надзвичайно сильним каталізатором міждержавної інтеграції, тому що всі попередні двосторонні документи носили швидше символічний характер. Всі подальші переговори щодо економічного зближення в подальшому відштовхувалися від цього Акту. До 1989 року саме цей договір був базовим, який регулював міждержавне економічне співробітництво⁵⁴.

Вже через півроку, 10 грудня 1986 року, дві країни підписали базовий політичний договір «Акт про дружбу, демократію, мир та розвиток Аргентини та Бразилії» («Acta de Amistad Argentino – Brasileña, Democracia, Paz y Desarrollo»). З економічної точки зору, цей документ цікавий тим, що економічний ріст в ньому розуміється як необхідна умова соціальної справедливості, укріплення демократії і миру в регіоні Латинської Америки. Також давалася належна оцінка роботі «Програми Інтеграції та Економічного Співробітництва» та значно розширено повноваження Виконавчої Комісії Програми. Можна з впевненістю стверджувати, що 1986 рік став дуже якісним роком у питанні нормативно-правового оформлення міждержавної інтеграції⁵⁵.

Спостерігаючи, можна помітити, що період 1985-1986 рр. знаменував собою початок побудови Аргентиною та Бразилією власного економічного інтеграційного проекту. Найкраще динаміку активізації аргентинсько-бразильських відносин демонструє той факт, що за період з 1985 по 1986 рік президенти двох держав зустрілися між собою 8 разів, підписавши при цьому 31 угоду, в той час як за період 1976-1982 рр. було тільки 3 зустрічі та підписано всього 4 угоди⁵⁶.

54 Act for Brazilian-Argentine Integration [Text]: act of July 29, 1986. – Buenos-Aires, Argentina, 1986. - Mode of access: URL: <http://www.abacc.org.br/?p=553&lang=en> – Title from the screen.

55 Acta de Amistad Argentino – Brasileña, Democracia, Paz y Desarrollo [Text]: treaty of December 20, 1986. – Buenos-Aires, Argentina, 1986. - Mode of access: URL: <http://portal.educ.ar/noticias/educacion-y-sociedad/dia-de-la-amistad-argentinoobra.php> - Title from the screen.

Питання інтеграції було ще більш розвинуте «Договором про інтеграцію, співробітництво та розвиток» («Tratado de Integración, Cooperación y Desarrollo entre la República Argentina y la República Federativa del Brasil»), підписаного 29 листопада 1988 року між президентами Раулем Альфонсіном та Жозе Сарнеєм. Цей договір започатковував цілий механізм практичної реалізації інтеграції, який був розписаний покроково.

Першим етапом стало усунення до 1998 року всіх тарифних і нетарифних обмежень в торгівлі товарами та послугами шляхом переговорів стосовно торговельних протоколів, які стосувалися окремих сфер економічного співробітництва. Також на цьому етапі передбачалася розробка спільно митного законодавства та координація монетарної, фіскальної, валютної політик Аргентини та Бразилії.

На другому етапі передбачалася гармонізація законодавств у всіх інших сферах, окрім економічної, особливо це стосувалося трудового законодавства. Реалізацією цього договору повинна була зайнятися створена «Актом» 1986 року Виконавча Комісія, яка зобов'язувалася співпрацювати з усіма гілками влади Аргентини та Бразилії. Також ця комісія отримала право формувати спеціальні Договори, які б стосувалися специфічних сфер економічного співробітництва та торгівлі. Як ми бачимо, «Договір про інтеграцію, співробітництво та розвиток» ще більше поглибив рівень економічного співробітництва між державами, надавши готові інструменти імплементації інтеграційних намірів в внутрішні законодавства двох країн⁵⁷.

Проте, якщо уважно проаналізувати попередні угоди Аргентини та Бразилії, то легко помітити, що всі вони носили більш декларативний характер і стосувалися переважно базових принципів побудови економічного співробітництва двох держав. Першим практичним документом, який

56 Kupchan, Charles How Enemies Become Friends: The Sources of Stable Peace [Text] / Charles Kupchan. – Princeton University Press. – 448 p. - P. 127

57 Tratado de Integración, Cooperación y Desarrollo entre la República Argentina y la República Federativa del Brasil [Text]: treaty of November 29, 1988. – Brasilia, Brazil, 1988. - Mode of access: URL: http://www.sre.gob.mx/images/stories/dgomra/arg_bra_88.pdf - Title from the screen.

регламентував інтеграцію між держав в конкретній сфері, став «Протокол щодо автомобільного сектору» («Protocolo automotriz»), підписаний в квітні 1988 року. Згідно цього Протоколу держави зобов'язувалися усунути тарифні та нетарифні обмеження торгівлі автомобілями та запчастинами, а також поступово збільшувати квоту експорту-імпорту автомобілів. Те, що Буенос-Айрес та Бразилія все ще залишали квотну систему в двосторонній торгівлі свідчить про те, що обидві держави все ще прагнули захистити власні ринки, боячись негативних наслідків всеохоплюючої інтеграції Аргентини та Бразилії⁵⁸.

Починаючи з 1989 року, ідея інтеграційного утворення починає поступово переходити з двостороннього рівня на регіональний, що уже свідчить про те, що 1989 рік – це старт матеріалізації та інституціоналізації інтеграційних амбіцій Аргентини та Бразилії. Зокрема, в серпні 1989 року, під час першого візиту новообраного Президента Аргентини Карлоса Менема (Carlos Menem) (1989-1999 рр.) до Бразилії, парламенти двох держав ратифікували «Договір про інтеграцію, співробітництво та розвиток», який автоматично набув правової чинності. Ця подія приурочувалася саме до візиту президента Аргентини і метою якої була демонстрація планів адміністрацій двох держав до розширення співробітництва в економічній сфері та переведення цього співробітництва на інтеграційну основу. У «Спільному комюніке» від 24 серпня 1989 року, президенти Менем та Сарней висловили свою підтримку інтеграційному процесу між двома державами і підкреслили наступні моменти співробітництва:

- всі соціальні прошарки обох країн повинні брати участь у процесі інтеграції;

- «Договір про інтеграцію між Аргентиною та Бразилією» повинен стати чинником розвитку інтеграційних процесів по всьому латиноамериканському регіоні;

- посилення співробітництва в технічній сфері та заохочення діалогу між бізнес-елітами;

58 Las relaciones con los paises latinoamericanos [Text] // Historia General de las Relaciones Exteriores de la Republica Argentina. – Mode of access : URL : <http://www.argentina-ree.com/14/14-081.htm> - Title from the screen.

- продовження кооперації двох держав у розвитку спільних інфраструктурних проектів;
- з метою розширення спільного ринку, посилення конкуренції сторони домовилися про здійснення заходів з метою збільшення взаємного товарообігу між державами;
- висловлено прихильність продовженню співробітництва у сфері мирного використання атомної енергетики⁵⁹.

12 листопада 1989 року президенти Бразилії та Уругваю, Жозе Сарней та Хуліо Марія Сангінетті (Julio María Sanguinetti) (1985-1990 рр.), здійснили візит в Буенос-Айрес, в ході якого з президентом Аргентини Карлосом Менемом було підписано «Спільну декларацію» («Joint Declaration of Ministers of foreign affairs of Brazil, Uruguay and Argentina»), в якій сторони зобов'язувалися проводити тристоронні консультації з питань прискорення інтеграційних процесів в регіоні⁶⁰. Підключення Уругваю до переговорів виводило інтеграційні процеси між Аргентиною та Бразилією на якісно новий рівень. Саме ця декларація була одним з перших кроків до побудови майбутнього інтеграційного утворення МЕРКОСУР.

З приходом до влади в Бразилії Фернандо Коллора (Fernando Collor) (1990-1992 рр.) продовжилася загальна лінія розвитку співробітництва щодо економічної інтеграції. В березні 1990 року, під час візиту Карлоса Менема до Бразилія, уряди двох держав сформували Комісію з реалізації «Договору про інтеграцію, співробітництво та розвиток». Варто наголосити, що інтеграційний процес між Аргентиною та Бразилією відбувався на фоні створення адміністрацією Джорджа Буша ст. такої програми як «Ініціатива для Америк», ціллю якої було створення «Панамериканської зони вільної торгівлі» (ПЗВТ).

59 Joint Communiqué by Presidents Menem and Sarney [Text] – Brasilia, Brazil, August 24, 1989. - Mode of access: URL: <http://www.abacc.org.br/?p=562&lang=en> – Title from the screen.

60 Joint Declaration of Ministers of foreign affairs of Brazil, Uruguay and Argentina [Text]: treaty of November 12, 1989 – Buenos-Aires, Argentina, 1989. - Mode of access: URL: <http://www.state.gov/documents/organization/57675.pdf> - Title from the screen.

Тому на початкових етапах інтеграція двох латиноамериканських держав розглядалася в контексті загальноамериканської ситуації⁶¹.

В ході роботи Комісії з реалізації «Договору» президенти Карлос Менем та Фернандо Коллор 6 липня 1990 року підписали «Акт економічної інтеграції та співробітництва» («Acta para la Integración y Cooperación Económica») та «Акт Буенос-Айреса» («Acta de Buenos Aires»). В цих документах наголошувалося на тому, що обидві держави обрали шлях тісної економічної інтеграції у зв'язку зі ситуацією у світі, а саме посиленням тенденції економічного зближення між провідними державами світу. Також йшлося про створення спільного ринку між Аргентиною та Бразилією до 31 грудня 1994 року, а не до 2000 року, як планувалося раніше⁶². З цією метою акцент був зроблений на координації макроекономічної політики та активізації співробітництва в тих сферах, які представляють найбільший інтерес для економік двох держав. В основі цього процесу було покладено практику зняття митних бар'єрів та ліквідацію нетарифних бар'єрів. Також було сформовано Міждержавну Групу Спільного Ринку, яка повинна складатися з 4 членів від кожної країни, що представляють міністерства закордонних справ, економіки та голів Центральних банків⁶³.

Того ж 6 липня 1990 року було підписано «Договір про створення статуту міждержавних підприємств» («Tratado para el establecimiento del estatuto de empresas binacionales») та ряд додатків до існуючих протоколів, які стосуються цих компаній, засобів виробництва, землі і морського транспорту, співпраці в

61 Historia del MERCOSUR: desde su fundación hasta el año 2000 [Electronic resource] / Leonor Machinandiarena de Devoto. – Mode of access: URL: <http://www.argentina-rree.com/documentos/Historia%20del%20MERCOSUR%20%20Leonor%20Machinandiarena%20de%20Devoto.pdf> – Title from the screen.

62 Acta de Buenos Aires [Text]: treaty of July 6, 1990. – Buenos-Aires, Argentina, 1990. - Mode of access: URL: http://www.anticorrupcion.gov.ar/PDF/acta_cicc_de_bs_as_castellano.pdf - Title from the screen.

63 Acta para la Integración y Cooperación Económica [Text]: treaty of July 6, 1990. – Buenos-Aires, Argentina, 1990. - Mode of access: URL: <http://www.amersur.org.ar/Integ/PROGRAMA-DE-COOPERACION-E-INTEGRACION-ARGENTINA-BRASIL-correctado.pdf> - Title from the screen.

ядерній енергетиці, автомобільної та харчової промисловості⁶⁴. Також Фернандо Коллор та Карлос Менем висловилися, що «їхній курс збігається» з основними принципами «Ініціативи для Америк», запропонованої владою США, тому що вона враховує потреби Латинської Америки та Карибського басейну в галузі торгівлі та інвестицій⁶⁵.

31 липня 1990 року, під час зустрічі міністрів закордонних справ, дві держави домовилися про координацію власних макроекономічних політик в рамках роботи Міждержавної Групи Спільного Ринку. Також було заплановано провести переговори з питань торгівельної, фіскальної, грошово-кредитної політик, промисловості, транспорту, руху капіталу, робочої сили, комунальних послуг, енергетики та технології. Враховуючи зростаючий обсяг двосторонньої торгівлі, сторони вирішили приділяти значну увагу наземному транспорту. На наступний день, 1 серпня 1990 року, міністри закордонних справ Аргентини, Бразилії, Чилі та Уругваю виступили із заявою, в якій йшлося про важливість інтеграційних та координаційних процесів в регіоні як необхідної умови розвитку власних економік в час глибоких світових економічних трансформацій. Також Аргентина та Бразилія висловили свою підтримку приєднанню до розпочатого ними інтеграційного процесу Уругваю⁶⁶.

3-4 вересня 1990 року, в Буенос-Айресі відбулося перше засідання Групи Спільного Ринку Аргентина – Бразилія. В рамках засідання було прийнято рішення про гармонізацію макроекономічних політик та створення робочих підгруп для кожної із сфер економічного співробітництва між Буенос-Айресом та Бразилія. Делегації прийняли рішення про включення деяких пунктів

64 Tratado para el establecimiento del estatuto de empresas binacionales [Text]: treaty of July 6, 1990. – Buenos-Aires, Argentina, 1990. - Mode of access: URL: <http://www.jus.gob.ar/igj/la-igj/marco-normativo/leyes/tratado-para-el-establecimiento-del-estatuto-de-empresas-binacionales-argentino-brasilenas.aspx> - Title from the screen.

65 Los diálogos entre Menem y Bush, revelados en documentos desclasificados [Text] / Juan Cruz Sanz // Infobae. – Mode of access: URL: <http://www.infobae.com/2012/12/03/684702-los-dialogos-menem-y-bush-revelados-documentos-desclasificados> - Title from the screen.

66 La politica exterior argentina hacia los vecinos durante los '90 [Text] / Miryam Colacrai // Centro de Estudios Internacionales y de Educacion para la Globalizacion. – Mode of access: URL: http://cerir.com.ar/admin/_cerir/archivos/libros/0000182/dt1_colacrai.pdf - Title from the screen.

договірної бази Латиноамериканської Асоціації Інтеграції (ЛАІ) в основу власного інтеграційного проекту, а також створення механізму врегулювання спорів та здійснення двосторонньої зустрічі промисловців⁶⁷.

Розбудувавши таку потужну нормативно-правову базу міждержавної інтеграції, державам залишалося тільки поширити власні інтеграційні прагнення на сусідні держави, Парагвай та Уругвай. Тому вже наступним кроком планувалося підписати всеохоплюючий Договір між 4 цими державами, яким і став «Асунсьйонський договір» («Tratado de Asunción») 1991р.

Говорячи про практичні наслідки економічного зближення Аргентини та Бразилії, то з приходом до влади демократичних еліт в двох державах товарообіг в 1985 році складав 1,1 млрд доларів, що є досить великим відхиленням від показника 1980 року, коли показник становив 1,8 млрд. доларів. Проте було скорочено негативне сальдо Аргентини до майже 116 млн. дол. (1980 р. – 300 млн. дол.). Те, що період 1985-1990 рр. був періодом лише становлення торгівельних відносин, підтверджується показником товарообігу в 1990 році – 2,5 млрд доларів, що свідчить про вихід економічних взаємин Аргентини та Бразилії на якісно новий рівень (див. Додаток 1). В той же час Аргентина нарешті отримала позитивне сальдо у торгівлі з Бразилією, яке становило 700 млн доларів⁶⁸.

Проте, аналіз етапу інституційної розбудови інтеграційних задумів Аргентини та Бразилії дає нам чітке уявлення того, що попри значні зусилля двох сторін, обидві держави не змогли вийти на етап нормативного оформлення інтеграційного утворення. Причини цього лежали в економічній площині, а саме неспроможність держав реалізувати власні амбіції в зв'язку з важким економічним становищем в обох державах. Боргові кризи, гіперінфляція,

67 The politics of economic liberalization: Argentina and Brazil in comparative perspective [Text] / Robert Packenham // Kellogg Institute. – Mode of access: URL: <https://www3.nd.edu/~kellogg/publications/workingpapers/WPS/206.pdf> - Title from the screen.

68 La relación comercial Argentina-Brasil: Dos socios que se acercan y se alejan según las circunstancias [Electronic resource] / DNI. - Mode of access: URL: <http://www.consultoradni.com/la-relacion-comercial-argentina-brasil-dos-socios-que-se-acercan-y-se-alejan-segun-las-circunstancias/> - Title from the screen.

масовий відтік капіталу, а також негативний інвестиційний клімат в Аргентині та Бразилії поставили держави на поріг економічного колапсу. Тому, можна з впевненістю стверджувати, що подальший успіх інтеграційних прагнень Буенос-Айреса та Бразилія залежав від того, наскільки швидко державам вдасться стабілізувати власні економіки⁶⁹.

Підсумовуючи, варто наголосити, що період 1985-1990 років – це фаза активізації аргентинсько-бразильського партнерства в напрямку побудови інтеграційного об'єднання в субрегіоні Південного Конусу. В цей період було укладено цілу низку двосторонніх договорів та декларацій, метою яких було спочатку проголошення, а згодом і інституційна розбудова інтеграційного утворення. Саме аргентинсько-бразильське партнерство стало основою інтеграційних процесів і подальші приєднання Уругваю та Парагваю лише доповнювали ту нормативно-правову базу, яку створили обидві держави.

Також варто зауважити, що зберігалася ціла низка проблемних питань, які заважали остаточній розбудові МЕРКОСУР, серед яких слід виділити значні економічні труднощі всередині обох держав, залишок протекціоністських мір в двох країнах та той факт, що у аргентинсько-бразильських відносинах все ще зберігався певний рівень недовіри, який існував протягом всієї історії існування цих двох держав. Проте, уже початок 1990-х років ознаменує собою кардинальну зміну ролі аргентинсько-бразильського тандему в регіоні Латинської Америки.

Висновки до розділу 2

Аргентинсько-бразильське зближення в кінці 70-х – поч. 80-х років було зумовлене важкою економічною та політичною ситуацією всередині двох держав та значними геополітичними змінами в регіоні та світі. Перебуваючи під тиском цих факторів сторони обрали шлях зближення, який полягав у

⁶⁹ Damill, Mario Financial and currency crises in Latin America [Text] / Mario Damill, Roberto Frenkel, Martin Rapetti. – Mode of access : URL : http://inctped.ie.ufrj.br/spiderweb/pdf_2/10_frenkel_et_al_financial_and_currency.pdf - Title from the screen.

вирішенні цілого ряду політичних протиріч, а саме «ядерного питання», існування ГЕС Ітайпу. Зробивши перші кроки задля вирішення цих проблем Аргентина та Бразилія заклали міцний фундамент майбутньому співробітництву, проте все ще значною проблемою залишалася відсутність довіри в двосторонніх відносинах.

Період 1983-1990 років став періодом пошуку діалогу та старту побудови інтеграційного утворення, згодом відомого як МЕРКОСУР. Переломним моментом, який сприяв налагодженню співробітництва Аргентини та Бразилії, став перехід влади в обох державах від військових режимів до демократичних сил. Тяжка економічна ситуація, нові ідеологічні засади двох держав змусили їх піти на активний діалог, що мав посприяти їхньому виходу з «політико-економічного піке». Проте значний рівень недовіри все ще був перешкодою для формування союзу Аргентини та Бразилії.

Відправною точкою в процесі розбудови аргентинсько-бразильського тандему став 1985 рік, коли вперше було проголошено рух двох держав до створення інтеграційного утворення між собою. Протягом наступних 5 років Буенос-Айрес та Бразилія підписали цілу низку двосторонніх угод та декларацій, ціллю яких була інституціоналізація та матеріалізація інтеграційних амбіцій двох держав. Проте, у зв'язку з важкою економічною ситуацією в двох державах, так і не вдалося досягнути протягом цього періоду остаточної мети Аргентини та Бразилії, а саме офіційного створення МЕРКОСУР. Також перешкодою було те, що держави продовжували активно використовувати протекціоністські міри в торгівлі. Також Аргентини та Бразилії вдалося розширити власні інтеграційні плани на Уругвай, що вже дає підставу стверджувати про значне збільшення політичної ваги планованому утворенню.

Підсумовуючи, варто наголосити, що 1983-1990 роки були повністю присвячені побудові аргентинсько-бразильського економічного та політичного тандему, який і мав стати основою мабутнього інтеграційного утворення. Тому можна з впевненістю стверджувати, що Аргентина та Бразилія початковим етапом створення МЕРКОСУР вважали власну міждержавну інтеграція, а тому

ключову увагу в цей період було приділено налагодженню двостороннього співробітництва з поступовим виходом на регіональну інтеграцію.

РОЗДІЛ 3

РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИКА АРГЕНТИНСЬКО-БРАЗИЛЬСЬКОГО ТАНДЕМУ НА ШЛЯХУ СТАНОВЛЕННЯ МЕРКОСУР 1991-1999 РР.

3.1. Пошук моделі побудови МЕРКОСУР владними елітами Аргентини та Бразилії

3.1.1. Позиція Бразилії щодо моделі МЕРКОСУР

Наблизившись максимально близько до фактичного та юридичного створення економічного блоку МЕРКОСУР, Аргентина та Бразилія активно розробляли власні моделі бачення майбутнього МЕРКОСУР. Це було необхідною умовою та елементом створення інтеграційного блоку тому, що саме координація між Аргентиною та Бразилією в гармонізації власних моделей

мала стати запорукою ефективного функціонування Спільного Ринку Півдня. Тому слід особливу увагу приділити розгляду проєкцій Буенос-Айресом та Бразилія майбутнього МЕРКОСУР.

Якщо говорити про бразильську проєкцію створення МЕРКОСУР, то варто особливу увагу приділити поглядам на внутрішній і зовнішній розвиток Бразилії адміністрацією Фернанду Коллора. Саме за президентства Коллора в Бразилії проводилися глибокі неоліберальні реформи в економічній сфері, суттю яких було заохочення приватного підприємництва, широка приватизація господарських об'єктів Бразилії та гнучка фіскальна політика в державі. Ця політика була притаманною для економічного та політичного розвитку держави протягом каденції наступних президентів Бразилії: Ітамара Франку (Itamar Franco) (1992-1995 рр.) та Фернанду Кардозу (Fernando Cardoso) (1995-2003 рр.)⁷⁰.

Як наслідок, зовнішньополітичним проявом неоліберальної політики Коллора стало прагнення максимально розширити ринки для бразильської продукції і логічним інструментом такої політики мало стати створення МЕРКОСУР. Проте, окрім суто економічних причини, існували і політичні причини зацікавленості, а саме Бразилія розглядала створення МЕРКОСУР як можливість утвердити себе як лідера не тільки цього конкретного блоку, але й загалом інтеграційних процесів в Латинській Америці⁷¹. Це було особливо актуально у зв'язку з тим, що адміністрація тодішнього президента США Джорджа Буша старшого (1989-1993 рр.) активно пропагувала ідею ПЗВТ і Бразилія бачила себе лідером та представником від держав Латинської Америки на переговорах⁷².

70 Maciel, David O governo Collor e o neoliberalismo no Brasil (1990-1992) [Text] / David Maciel. – Mode of access : URL : http://www.proec.ufg.br/revista_ufg/dezembro2011/arquivos_pdf/artigos_o_governo.pdf - Title from the screen.

71 Bernal-Meza, Raul Argentina y Brasil en la Política Internacional: regionalismo y Mercosur (estrategias, cooperación y factores de tensión) [Text] / Raul Bernal Meza // SCIELO. – Mode of access : URL : <http://www.scielo.br/pdf/rbpi/v51n2/v51n2a10.pdf> - Title from the screen.

72 Schott, Jeffrey Does a FTAA have a future? [Text] / Schott Jeffrey // Institute for International Economics. – Mode of access : URL : <http://www.iie.com/publications/papers/schott1105.pdf> - Title from the screen.

Якщо говорити детальніше про співвідношення ідей Бразилії щодо моделей МЕРКОСУР та ПЗВТ, то варто наголосити, що адміністрація Президента Фернанду Коллора розглядала МЕРКОСУР як тимчасове інтеграційне утворення, ціллю якого має бути поступове об'єднання з «Північноамериканською зоною вільної торгівлі» (НАФТА). Неоліберальний ухил політики Фернанду Коллора і його аргентинського колеги Карлоса Менема робив цю ідею надзвичайно вірогідною. Проте містком між інтеграцією МЕРКОСУР та НАФТА, згідно бачення Бразилії, мало стати утворення САФТА (South America Free Trade Agreement), проте ці теоретичні моделі відзначалися тим, що не враховували факту політичної та економічної диференціації регіону, що не дозволяло стверджувати про високу ймовірність утворення САФТА в 90-х роках ХХ століття⁷³.

Іншим фактором, який робив створення МЕРКОСУР надзвичайно вигідною акцією для Бразилії, був геополітичний. Бразилія, яка прагнула позиціонувати себе в світі як одну з лідируючих держав та наполягала на багатополярності системи міжнародних відносин, розуміла, що без створення сприятливого зовнішнього середовища, де вона б могла реалізувати свій політичний та економічний вплив, не вдасться побудувати ефективну модель лідерства Бразилії у світі. Саме таким середовищем впливу Бразилія розглядала МЕРКОСУР, який в перспективі мав перетворитися на русійну силу у всій Латинській Америці, що логічно розширило б зону впливу Бразилії⁷⁴.

Інструментом реалізації геополітичних цілей Бразилії було не тільки бразильське бачення моделі створення та функціонування МЕРКОСУР, але й побудова «стратегічного партнерства» між Бразилією та рядом

73 Pecequilo, Cristina Soreanu Models of South American integration and Brazil's international projection strategies [Text] / Cristina Soreanu Pecequilo, Corival Alves do Carmo // SCIELO. – Mode of access : URL : http://www.proceedings.scielo.br/scielo.php?pid=MSC0000000122011000100057&script=sci_arttext – Title from the screen.

74 Porta, Fernando La integración sudamericana en perspectiva. Problemas y dilemas [Text] / Fernando Porta // Cepal. – Mode of access : URL : <http://www.cepal.org/publicaciones/xml/8/34708/docw32.pdf> - Title from the screen.

латиноамериканських держав, в тому числі Аргентиною, Уругваєм та Парагваєм. Ці «партнерства» мали слугувати платформою для просування регіональних та глобальних інтересів Бразилії, тому можна з впевненістю сказати, що Бразилія розглядала МЕРКОСУР не тільки як нове інтеграційне утворення, але й як майданчик для активного співробітництва зі стратегічними партнерами на двосторонньому рівні⁷⁵.

Варто наголосити, що саме за президентства Фернанду Коллора розпочалася теоретична розбудова дипломатії «Південь-Південь», ціллю якої було налагодження відносин з державами Африки, тому створення МЕРКОСУР розглядалося і як можливість більш конкурентного співробітництва з Африкою. Бразилія вбачала в цьому не тільки економічні зиски, але й можливість значно збільшити свою політичну вагу та престиж в такій міжнародній організації як ООН. Тому можна з впевненістю стверджувати, що створення МЕРКОСУР – це був один з інструментів політики Бразилії в сфері поширення власного впливу далеко за межами регіону⁷⁶.

Іншим важливим фактором у побудові бразильської моделі створення та розвитку МЕРКОСУР відіграв той факт, що адміністрація Фернанду Коллора пріоритетним напрямком своєї зовнішньополітичної діяльності розглядала не тільки регіональну інтеграцію, але й тісні та стратегічні відносини зі США. Така політика пояснюється тим, що бразильська влада проводила схожу економічну політику, ціллю якої було приваблення закордонних інвесторів і США розглядалися ключовим інвестором в економіку Бразилії. Існував і геополітичний чинник зближення Бразилії та США, який полягав у тому, що з розпадом біполярної системи в 1991 році Вашингтон залишився єдиним центром політичної, економічної, військової та культурної сили у світі, тому

75 Gratius, Susanne Continental Regionalism: Brazil's prominent role in the Americas [Text] / Susanne Gratius // CEPS. - No. 374 /February 2013. - Mode of access : URL : http://aei.pitt.edu/40231/1/WD_No_374_Brazil's_Continental_Regionalism.pdf - Title from the screen.

76 Maag, Isabelle Brazil's Foreign Economic Policy: South – South, North – South or both? [Text] / Isabelle Maag // Dialogue on Globalization. – Mode of access : URL : <http://library.fes.de/pdf-files/iez/global/50086.pdf> - Title from the screen.

пріоритетність США для Бразилії пояснювалася практичною відсутністю гідних альтернатив у зовнішньополітичній діяльності⁷⁷.

Щодо місця МЕРКОСУР у американському векторі зовнішньої політики Бразилії, то Бразилія розглядала МЕРКОСУР як певний «вирівнювач» у відносинах з Вашингтоном. Кардинальна різниця у політичній, економічній могутності між США і Бразилією змушувала латиноамериканську державу шукати партнерів в регіоні, разом з якими вдалося б щось протиставити потужності США і саме МЕРКОСУР мав стати важелем противаги у відносинах з США⁷⁸.

Створення МЕРКОСУР відіграло важливу роль для Бразилії не тільки в її геополітичних амбіціях, але й в гео економічних. Насамперед мова йде про те, що розвинувши тісне співробітництво всередині регіону, а саме з Аргентиною, Парагваєм та Уругваєм, та створивши митне об'єднання в рамках МЕРКОСУР, Бразилії вдасться значно легше та більш рівноправно вийти на світові економічні ринки, якщо точніше, то розвинути взаємовигідне співробітництво з ключовими економічними центрами світу – США, КНР, Індія та Японія⁷⁹.

Також створення МЕРКОСУР, за прогнозами Бразилія, мало стати потужним імпульсом для збільшення ролі Бразилії в процесі переформатування Генеральної Угоди по Тарифам і Торгівлі (ГАТТ) в Світову Організацію Торгівлі (СОТ). Бразилія вбачала у створенні МЕРКОСУР збільшення ролі всього регіону у світовій торгівлі, а за умови того, що Бразилія розглядала себе як

77 Milani, Carlos Roberto Sanchez A importância das relações Brasil – Estados Unidos na política externa brasileira [Text] / Carlos Roberto Sanchez Milani // IPEA. – Mode of access : URL : http://ipea.gov.br/agencia/images/stories/PDFs/boletim_internacional/110614_boletim_internacional06_cap8.pdf - Title from the screen.

78 Lujan, Carlos Agenda externa del Mercosur: un factor clave de integracion [Text] / Carlos Lujan // IADB. – Mode of access : URL : <http://www10.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2011/07649.pdf> - Title from the screen.

79 Adler, Gustavo Intra-Regional Spillovers in South America: Is Brazil Systemic after All? [Text] / Gustavo Adler // International Monetary Fund. – Mode of access : URL : <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12145.pdf> - Title from the screen.

лідера інтеграційних процесів в регіоні, то СОТ мав стати місцем значного інституційно-політичного та економічного впливу Бразилія⁸⁰.

Підсумовуючи, слід зауважити, що створенню МЕРКОСУР передувала глибока розробка Аргентиною та Бразилією моделі розвитку МЕРКОСУР. Бразильське теоретизування глибоко базувалося на фундаменті неоліберальних ідей адміністрацій Фернанду Коллора. Бразилія розглядала створення МЕРКОСУР як логічне продовження своєї внутрішньої політики щодо збільшення ролі бізнесу та ринкових відносин. Також МЕРКОСУР обіцяв для Бразилії стати хорошим майданчиком для поширення свого геополітичного впливу в регіоні.

Іншим важливим аспектом було те, що Бразилія прагнула поступового об'єднання ідей ПЗВТ та МЕРКОСУР, що безумовно свідчило про те, що Бразилія прагнула використати МЕРКОСУР як засіб покращення відносин зі США, що було необхідною умовою утвердження Бразилії як одного з глобальних лідерів.

І насамкінець, створення МЕРКОСУР було запорукою поширення впливу та ролі Бразилії в світі. Використовуючи механізм блоку, Бразилія прагнула значно розширити свій вплив по лінії «Південь-Південь» та збільшити свій рівень співпраці з найрозвинутішими економіками світу – США, КНР, Індія та Японію.

Тому можна з впевненістю стверджувати, що створення МЕРКОСУР було необхідною умовою реалізації регіональних та глобальних амбіцій Бразилії, тому «Асунсьонський договір» 1991 року був першим і важливим кроком на шляху розбудови Бразилії як одного з глобальних економічних лідерів.

3.1.2. Особливості геополітичного бачення Аргентиною побудови Спільного Ринку Півдня

80 Lorenzo, Fernando MERCOSUR and the creation of the Free Trade Area of the Americas [Text] / Fernando Lorenzo, Marcel Vaillant // Wilson Center. – Mode of access : URL : https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Mercosur_final_Web.pdf - Title from the screen.

Аргентинське бачення моделі розвитку МЕРКОСУР в багатьох аспектах співпадало з ідеями адміністрації президента Бразилії Фернанду Коллора. Це пояснювалося ідеологічною близькістю Коллора та аргентинського президента Карлоса Менема, які сповідували у своїй внутрішній та зовнішній політиці принципи неолібералізму. Тому саме цей збіг поглядів еліт двох держав дозволив максимально швидко реалізувати проект створення МЕРКОСУР. Проте, все ж існувала певна специфіка саме аргентинської моделі розвитку економічного блоку, які слід детально проаналізувати.

Адміністрація Карлоса Менема була яскравим прихильником неоліберальної політики адміністрування економіки Аргентини. Така спрямованість пояснювалася тим, що після повалення військового режиму в 1983 році Аргентина стикнулася зі значною проблемою економічного занепаду. І протягом президентства Рауля Альфонсіна та Карлоса Менема було обрано неоліберальні реформи як ключовий інструмент покращення економічного становища в державі⁸¹.

Як відомо, одним із ключових базисів неоліберальної моделі розвитку економіки є економічна відкритість для іноземних торгівельних та інвестиційних потоків, тому рішення адміністрації Карлоса Менема щодо участі в створенні та діяльності МЕРКОСУР цілком відповідала спрямованості внутрішньої політики Карлоса Менема. МЕРКОСУР розглядався Буенос-Айресом як можливість значно розширити власні ринки для просування аргентинської продукції. Проте, на відміну від Бразилії, Аргентина позиціонувала МЕРКОСУР як виключно тимчасовий і перехідний проект - в перспективі цей проект повинен влитися в ПЗВТ. Цю позицію частково підтримувала і Бразилія, проте Бразилія виступала за рівноправне поєднання НАФТА та МЕРКОСУР, в той час як Аргентина відстоювала виключно інтеграцію з НАФТА за американським сценарієм⁸².

81 King, Geoffrey Varieties of Neoliberalism in Latin America [Text] / Geoffrey King, Alfred Montero // Carleton. – Mode of access : URL : <http://people.carleton.edu/~amontero/Geoff%20King.pdf> – Title from the screen.

82 Bernal-Meza, Raul Argentina y Brasil en la Política Internacional: regionalismo y Mercosur (estrategias, cooperación y factores de tensión) [Text] / Raul Bernal-Meza // SCIELO. – Mode of access : URL :

Також слід зауважити, що Аргентина розглядала інтеграційний проект МЕРКОСУР як можливість виходу на європейський та азійсько-тихоокеанський економічні ринки. Таке бачення було продиктоване бажанням Аргентини будувати політику економічного блоку на базі ліберальних принципів економічного адміністрування, що дозволило б максимально ефективно та швидко налагодити економічні контакти з НАФТА, АСЕАН, ЄС. Тому, можна сказати, що Буенос-Айрес прагнув максимально інтернаціоналізувати МЕРКОСУР та зробити його невід'ємною частиною світової економічної системи⁸³.

Варто наголосити, що створення МЕРКОСУР для Аргентини носило виключно економічну вигоду, що і відрізняло позицію Буенос-Айреса від позиції Бразилія. Це пояснювалося тим, що Аргентина не володіла тим економічним та політичним потенціалом, що Бразилія, та не претендувала на роль регіонального лідера. Зокрема станом на 1991 рік ВВП Бразилії становив 407,3 млрд. доларів, в той час як в Аргентини ВВП становив 189,7 млрд. доларів, що свідчить про перевагу в економічному потенціалі Бразилії майже вдвічі⁸⁴. Цей показник не дозволяв Аргентині ставити перед собою максимально амбіційні геополітичні цілі, тому створення МЕРКОСУР розглядалося як варіант стимулювання власної економіки та притягнення в економіку іноземних інвестицій⁸⁵.

<http://www.scielo.br/pdf/rbpi/v51n2/v51n2a10.pdf> - Title from the screen.

83 de Almeida, Paulo Roberto Mercosur's future in the context of multilateral and regional trade liberalization [Text] / Paulo Roberto de Almeida // The Pacific Council on International Policy. – Mode of access : URL : <http://www.cap.lmu.de/transatlantic/download/Almeida.PDF> - Title from the screen.

84 Knoema [Electronic resource] – Mode of access : URL : <http://knoema.ru> – Title from the screen.

85 Jilberto, Alex E. Fernández El derrumbe del neoliberalismo y los regimens político cleptocráticos en Argentina [Text] / Alex E. Fernandez Jilberto // Revista Europea de Estudios Latinoamericanos y del Caribe 75. - octubre de 2003. – P. 127-135. – Mode of access : URL : http://www.cedla.uva.nl/50_publications/pdf/revista/75RevistaEuropea/75FernandezJilberto.pdf - Title from the screen.

Саме виключно економічний інтерес у латиноамериканській інтеграції став рушійною силою не тільки аргентинської участі у створенні МЕРКОСУР, але й у політиці Аргентини щодо зближення зі США та інтеграційним утворенням НАФТА. США, як ключова економіка світу, представляла для Аргентини пріоритетний напрям отримання фінансової допомоги та інвестицій. Тому, як ми бачимо, зовнішньополітична діяльність країни була виключно продиктована внутрішньою ситуацією в державі та необхідністю отримання економічних вигод від власних зовнішньополітичних контактів⁸⁶.

Виходячи з позицій того, що Аргентина не вважала себе кандидатом на роль лідера в регіоні і МЕРКОСУР являв собою виключно блок, де Буенос-Айрес зможе реалізувати власні економічні інтереси, адміністрація Карлоса Менема вимушена була виробити таку концепцію зовнішньополітичного розвитку держави, яка здатна була б стати фундаментом політики Аргентини не тільки у регіоні, а й у світі. Такою моделлю побудови зовнішньої політики було обрано концепцію «периферійного реалізму». Цю концепцію було запропоновано відомим аргентинським науковцем Карлосом Ескюде (Carlos Escude), який був радником міністра закордонних справ Аргентини Гвідо ді Телла (Guido di Tella) (1991-1999 рр.). Згідно цієї концепції Аргентина розглядала себе як державу периферії, отже зовнішня політика має ґрунтуватися на пошуку економічних партнерів, які здатні якісно вплинути на внутрішній розвиток держави. Серед таких партнерів виділялися США та держави МЕРКОСУР, тому можна стверджувати, що участь Аргентини в процесі створення МЕРКОСУР повністю вписувалася в загальну модель бачення місця та ролі Аргентини в світі⁸⁷.

86 Sullivan, Mark Argentina: Background and U.S. Relations [Text] / Mark P. Sullivan, Rebecca M. Nelson // Congressional Research Service. – Mode of access : URL : <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R43816.pdf> - Title from the screen.

87 Escude, Carlos Principios de realismo periférico [Text] / Carlos Escude. – Buenos-Aires, 2012. – P.17-27. – Mode of access : URL : <http://www.argentina-rree.com/documentos/Principios-del-realismo-periferico.pdf> - Title from the screen.

Інша концепція, так звана «реінтеграція Аргентини в розвинутий світ» запропонована Карлосом Ескюде, також лягла в основу побудови зовнішньої політики Аргентини протягом президентства Карлоса Менема. Ця теорія ще більше розширила роль регіональної інтеграції, а саме, згідно поглядів Карлоса Ескюде, повернення Аргентини в когорту розвинутих держав світу можливе тільки за умови активної регіональної політики Буенос-Айреса, зокрема йшла мова про світову реінтеграцію методом регіональної інтеграції, тому МЕРКОСУР був першим кроком на шляху побудови глобального виміру зовнішньої політики Аргентини⁸⁸.

Іншим виміром моделі зовнішньої політики Аргентини, який сприяв інтеграції Аргентини з Бразилією, Уругваєм та Парагваєм, було відстоювання Буенос-Айресом не тільки ліберальної економіки, але й лібералізації та демократизації суспільства. Ці принципи поширювалися і на зовнішню політику держави, яка робила ключову ставку саме на держави з демократичним укладом суспільства та влади зокрема. Процеси демократизації, які тривали в Бразилії, Уругваї та Парагваї протягом 80-90-х років ХХ століття сприяли ще більшому інтересу Буенос-Айреса в якнайшвидшій інтеграції з державами-сусідами⁸⁹.

Важливим фактором, який впливав на швидкість процесу створення МЕРКОСУР, була політична згода Аргентини на факт лідерства Бразилії в блоці та регіоні. Концепція «периферійного реалізму» чітко констатувала про неспроможність Аргентини бути лідером регіону, тому за основу було взято політику адаптації до існуючих обставин системи міжнародних відносин в Латинській Америці. Тому визнання Бразилії регіональним лідером було

88 Bernal-Meza, Raul Política exterior Argentina: de Menem a de la Rúa [Text] / Raul Bernal-Meza // SCIELO. – Mode of access : URL : <http://www.scielo.br/pdf/spp/v16n1/12126.pdf> - Title from the screen.

89 Miranda, Roberto Alfredo Los bordes del pragmatismo: la política exterior de Menem [Text] / Roberto Alfredo Miranda // Revista de Relaciones Internacionales. – Mode of access : URL : http://www.iri.edu.ar/revistas/revista_dvd/revistas/R7/R7EST09.html - Title from the screen.

логічним продовження політики Аргентини, але саме цей факт сприяв зняттю проблеми суперництва у відносинах Бразилії та Аргентини⁹⁰.

Створення інтеграційного блоку МЕРКОСУР розглядалося аргентинською владою не тільки у політичній та економічній площині, але й у безпековій. Ключове місце Буенос-Айрес у своїй безпековій політиці відводив США та побудові стратегічного альянсу з Бразилією та Чилі, що мало дозволити створити в субрегіоні Південного Конусу «зону безпеки». Тому інтеграція з державами-сусідами Аргентини мала стати першим кроком на шляху побудови всеохоплюючої економічної, політичної та безпекової зони, але важливим моментом було прагнення Аргентини підключити до інтеграційного проекту МЕРКОСУР Чилі, що дозволило б сформувати «зону безпеки» по всьому периметру кордонів Аргентини⁹¹.

Підсумовуючи, слід наголосити, що Аргентина розглядала створення МЕРКОСУР як логічне продовження власної ліберальної політики, суттю якої було розширення ринків для аргентинської продукції. Також, варто зауважити, що Буенос-Айрес вбачав у МЕРКОСУР тимчасовий інтеграційний проект, який в перспективі мав влитися в ПЗВТ. Загалом, регіональна інтеграція для Аргентини лежала в площині загальносвітових інтеграційних процесів.

Щодо інтересів Аргентини, то вони були комплексними і охоплювали політичну, економічну та безпекову сферу. Створенням МЕРКОСУР Буенос-Айрес намагався значно збільшити власний економічний потенціал, політичну вагу у регіоні та світі, та зміцнити національну безпеку Аргентини на кордонах з державами-сусідами.

Тому, як ми можемо спостерігати, Бразилія та Аргентина мали загалом спільні інтереси та спільні бачення проєкції розвитку МЕРКОСУР, проте

90 Vegas, Jorge Hugo Herrera Convergencias y divergencias en las relaciones entre Argentina y Brasil [Text] / Jorge Hugo Herrera Vegas // IADB. – Mode of access : URL : <http://www10.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2012/10248.pdf> - Title from the screen.

91 Colacrai, Miryam La política exterior Argentina hacia los vecinos durante los '90 [Text] / Miryam Colacrai // Centro de Estudios Internacionales y de Educación para la Globalización (CEIEG). – Mode of access : URL : http://www.cerir.com.ar/admin/_cerir/archivos/libros/0000182/dt1_colacrai.pdf - Title from the screen.

існували певні відмінності. Якщо аргентинська сторона розглядала регіональну інтеграцію виключно в контексті панамериканських торгівельних ініціатив, то Бразилія все ж вбачала в інтеграції спосіб прискорити інтеграційні процеси в Латинській Америці. Також відмінність полягала в тому, що Буенос-Айрес не мав амбіцій набуття статусу лідера в МЕРКОСУР та в регіоні, в той час як Бразилія прагнула закріпити свої лідируючі позиції. Проте, попри певну кількість різних поглядів на майбутнє блоку, Аргентина та Бразилія все ж сходилися в ключових аспектах, а саме в необхідності інтеграції як критичної умови розвитку обох держав, побудови МЕРКОСУР на ліберальних принципах економіки та «інтернаціоналізації» майбутнього блоку, який мав стати «містком» між Латинською Америкою та провідними інтеграційними утвореннями світу. Саме компроміс у цих позиціях дозволив обом державам вийти на фінішну пряму в процесі створення МЕРКОСУР.

3.2. Створення МЕРКОСУР як кульмінація політики Аргентини та Бразилії на шляху до інтеграції 1991-1994 рр.

Підготувавши низку двосторонніх нормативно-правових документів та підключивши до інтеграційного процесу Аргентини та Бразилії Уругвай і Парагвай, Буенос-Айрес та Бразилія вийшли на фінішну пряму на шляху побудови економічного блоку МЕРКОСУР. Двостороння інтеграція держав вже не могла охоплювати тільки міждержавні відносини найбільших держав Південної Америки, тому нагальною необхідністю було юридичне оформлення інтеграційного утворення у складі 4 членів: Аргентини, Бразилії, Парагваю та Уругваю. Фундаментальним документом, який поклав початок існуванню та функціонуванню МЕРКОСУР став «Договір про створення Спільного Ринку Півдня» («Tratado para la Constitución de un Mercado Común del Sur»), підписаний в столиці Парагваю Асунсьйоні 26 березня 1991 року⁹².

92 De Devoto, Leonor Machinandiarena Historia del MERCOSUR: desde su fundación hasta el año 2000 [Text] / Leonor Machinandiarena de Devoto // Investigadora Asociada al CEIEG – Universidad del CEMA. - Buenos Aires, December, 2006. – P. 11-12. – Mode of access : URL : <http://www.argentina-rree.com/documentos/Historia%20del%20MERCOSUR%20-%20Leonor%20Machinandiarena%20de%20Devoto.pdf> – Title from the screen.

Згідно «Асунсьйонського договору» було передбачено такі основні принципи побудови Спільного ринку:

- вільний рух товарів, послуг і факторів виробництва шляхом відміни митних зборів і нетарифних обмежень на рух товарів;
- встановлення спільного зовнішнього тарифу (СЗТ) та прийняття єдиної торгівельної політики по відношенню до третіх держав чи груп держав;
- узгодженість позицій в світових та регіональних економічних форумах;
- координація макроекономічної та секторальної політик між державами-учасниками інтеграційного проекту в таких сферах як сільське господарство, промисловість, фіскальна та кредитно-фінансова політики, зовнішня торгівля та рух капіталу і послуг, транспорт, зв'язок. Це покликано забезпечити належний рівень конкуренції між державами;
- держави зобов'язувалися гармонізувати національне законодавство з ціллю укріплення інтеграційних процесів.

Також було встановлено, що протягом перехідного періоду існування МЕРКОСУР до 31 грудня 1994 року, основними інструментами для формування спільного ринку стануть:

- Програма по лібералізації торгівлі (ПЛТ), якою передбачалося лінійне і автоматичне зниження тарифів разом із ліквідацією нетарифних обмежень і мір. На 31 грудня 1994 року планувалося вийти на нульовий тариф та повну відміну нетарифних обмежень;
 - Координація макроекономічних політик та створення програм взаємної допомоги;
 - СЗТ, який би міг стимулювати зовнішню конкурентоздатність держав-учасників;
 - Підписання секторальних угод з метою оптимізації використання і мобільності факторів виробництва і для досягнення ефективності інтеграційних процесів.
-

Також, згідно «Асунсьйонського договору» МЕРКОСУР отримував комплексну інституціональну структуру, зокрема було створено головний орган блоку Раду Спільного Ринку (РСР), головний виконавчий орган Група Спільного Ринку (ГСР) та Секретаріат МЕРКОСУР, який мав займатися адміністраторськими та технічними справами⁹³ (див. також Додаток 2) .

Важливим аспектом, який лежав в основі «Асунсьйонського договору», був принцип консенсусу при голосування в РСР та ГСР. Рішення про такий формат голосування було продиктоване позицією Аргентини та Бразилії, які прагнули тримати процес прийняття рішень під повним контролем та не допустити прийняття рішень, які будуть суперечити економічним інтересам.

В зв'язку з тим, що процес інтеграції був розпочатий Аргентиною і Бразилією ще 5 років до підписання «Асунсьйонського договору», було зроблене спеціальне зауваження, яке вказувало на невідповідність темпів розвитку Уругваю та Парагваю. В своїй основі це означало різношвидкісну інтеграцію. Також сторони залишили в дії окремі договори, підписані в рамках ЛАІ. Крім цих рішень, «Асунсьйонський договір» започаткував інституційну структуру МЕРКОСУР та по суті створив Спільний Ринок Півдня як міжнародного правосуб'єкта⁹⁴.

Аргентинсько-бразильський тандем відразу з моменту підписання «Асунсьйонського договору» розпочав процес реалізації власних моделей розвитку МЕРКОСУР і одним з найперших кроків, ініціаторами якого були Аргентина та Бразилія, стало рішення на I саміті РСР в грудні 1991 року про початок активної співпраці з НАФТА та Японією. Це і був приклад реалізації планів адміністрацій Карлоса Менема та Фернандо Коллора по «інтернаціоналізації» економічного блоку. Також обидві держави прагнули

93 Southern Common Market (MERCOSUR) Agreement [Text]: treaty of March 26, 1991. – Asuncion, Uruguay, 1991. - Mode of access: URL: <http://www.worldtradelaw.net/fta/agreements/mercosurfta.pdf> - Title from the screen.

94 Relações Brasil-Argentina durante os Governos Sarney e Alfonsín [Text] / Rodrigo Lourenço da Costa Maia // Tempo Presente. – Mode of access: URL: http://www.tempopresente.org/index.php?option=com_content&view=article&id=5586:relacoes-brasil-argentina-durante-os-governos-sarney-e-alfonsin&catid=35&Itemid=127 – Title from the screen.

якнайшвидше інкорпорувати Чилі в МЕРКОСУР, що допомогло б збільшити геополітичну вагу блоку та створити «економічну та безпекову зону» у всьому субрегіоні Південного Конусу⁹⁵.

Також кожна з держав блоку на цьому саміті наполягала на створення спеціального органу, який врегульовував би внутрішні торгівельні спори між членами МЕРКОСУР. Тому було прийнято «Протокол Бразилія» («Brasilia Protocol»), який створював можливість судового розбору конфліктних ситуацій в рамках спеціально створених Арбітражних Трибуналів. Цей протокол дозволив державам дещо захистити власні інтереси в блоці, проте найбільшу зацікавленість у цьому документі проявила Аргентина, яка прагнула таким чином стримувати економічну експансію Бразилії в МЕРКОСУР⁹⁶.

Іншим важливим рішенням МЕРКОСУР, яке Аргентина та Бразилія передбачали як пріоритетний напрям розвитку блоку, стало визнання демократії як необхідної умови розвитку МЕРКОСУР на II саміті РСР МЕРКОСУР, який пройшов 26-27 червня 1992 року в аргентинському місті Лас-Пеньяс. Цим кроком Буенос-Айрес та Бразилія поклали початок політичній інтеграції всередині блоку, проте умовою інтеграції ставилася необхідність перебування при владі демократичних сил. Це рішення пояснюється тим, що при владі в усіх чотирьох державах МЕРКОСУР перебували демократичні уряди і стратегічним напрямком розвитку було обрано лібералізацію економіки. Тому виглядає логічним крок про екстраполяцію принципів внутрішньої політики на політику блоку⁹⁷. Також Аргентина висловила бажання якнайшвидше інкорпорувати в блок Чилі та Болівію, які висловили своє бажання доєднатися до МЕРКОСУР в

95 Lucángeli, Jorge MERCOSUR: progreso la integración productiva [Text] / Jorge Lucangeli // Gipmercosur. – Mode of access : URL : <http://www.gipmercosur.org/sites/default/files/lucangeli.pdf> - Title from the screen.

96 Protocol of Brasilia for the Solution of Controversies [Text] : treaty of 1991. – Brasilia, Brazil, 1991. – Mode of access : URL : http://www.sice.oas.org/trade/mrcsr/brasilvia/pbrasilviaText_e.asp#CHAPTER_I_ - Title from the screen.

97 Mellado, Noemi La contribución del MERCOSUR y la UNASUR a la gobernabilidad regional [Text] / Noemi Mellado // Universidad Nacional de La Plata. – Mode of access : URL : http://www.unlp.edu.ar/uploads/docs/_la_contribucion_del_mercosur_y_la_unasur_a_la_gobernabilidad_regional_.pdf – Title from the screen.

1991 році. Така позиція Буенос-Айреса була зумовлена прагненням створити політичний вимір блоку, який був би представлений 6 державами, які обрали демократичний шлях розвитку. Бразилія підтримала ініціатива Аргентини, проте інтерес Бразилія полягав переважно в економічній площині, а саме у можливості розширення ринків для власної продукції⁹⁸. Варто зауважити, що обом державам так і не вдалося долучити Сантьяго та Ла-Пас до інтеграційного процесу в субрегіоні Південного Конуса, причинами чого стала важка економічна ситуація в Чилі та Болівії на початку 90-х років, яка змушувала уряди цих держав зосереджуватися на внутрішній політиці. Також обидві держави висловлювали занепокоєння щодо можливості економічної експансії Аргентини та Бразилії, яка може зашкодити економікам Болівії та Чилі⁹⁹.

Під час початкового періоду існування блоку стали помітні певні розбіжності в питаннях економіки між адміністраціями Карлоса Менема та Фернандо Коллора. В умовах вільного руху товарів та послуг Аргентина стикнулася з проблемою напливу бразильської продукції, так в 1992 році імпорт Аргентиною бразильських товарів збільшився на 119% (до показника 3,4 млрд. дол.), в той час як експорт аргентинських товарів зріс лише на 11,6% (до показника 1,7 млрд. дол.)¹⁰⁰. Зокрема Бразилія значно збільшила експорт продукції металургії, хімічної, машинобудівної та текстильної промисловостей (саме в цих сферах Аргентина значно поступалася своєму півночному сусіду)¹⁰¹.

98 Arnaud, Vicente Guillermo Las relaciones exteriores del MERCOSUR [Text] / Vicente Guillermo Arnaud // Universidad de Belgrano. – Mode of access : URL : <http://repositorio.ub.edu.ar:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/4791/cs%20pol2.pdf?sequence=1> – Title from the screen.

99 Gabor, Molnar El desarrollo político del MERCOSUR [Text] / Molnar Gabor // Belvedere. – P. 74-76. – Mode of access : URL : http://www.belvedere-meridionale.hu/lapszamok/2014-2/06_molnar_2014_2.pdf - Title from the screen.

100 Comercio Exterior [Electronic resource]. – Mode of access : URL : <http://www.argentina-rree.com/sumario.htm> - Title from the screen.

101 Bouzas, Roberto In-depth analysis of MERCOSUR integration, its prospectives and the effects thereof on the market access of EU goods, services and investment [Text] / Roberto Bouzas // Observatory of Globalisation. – Mode of access : URL : <http://www.sciencespo.fr/opalc/sites/sciencespo.fr.opalc/files/in-depth%20analysis%20of%20mercosur%20integration.pdf> – Title from the screen.

Позбувшись інструментів «економічного стримування», Буенос-Айрес обрав тактику політичних консультацій з бразильською стороною та пошуку компенсаторної моделі, яка б могла відшкодувати збитки державам-членам МЕРКОСУР за певні економічні програші від глибокої інтеграції. Проте навіть проведення прямих торгівельних переговорів лише посилило розкол між Аргентиною та Бразилією в питаннях інтерпретації окремих положень Асунсьйонського договору. Офіційний Буенос-Айрес постав перед дилемою майбутнього будівництва МЕРКОСУР, де Бразилія була б рівноправним партнером та здійснювала експансію на аргентинський ринок¹⁰².

В рамках третього саміту президентів держав-учасниць МЕРКОСУР в Монтевідео 28 грудня 1992 року, аргентинська делегація наполягла на розгляді пропозиції щодо підключення до інтеграційного процесу МЕРКОСУР держав Північної Америки, а саме членів НАФТА: США, Канади та Мексики. Звичайно, подібні заяви офіційних осіб Аргентини викликали занепокоєння в Бразилія, яка вважала, що зближення з НАФТА повинно відбуватися поступово і тільки за умови досягнення високих показників розвитку в рамках МЕРКОСУР. Тому Бразилія відразу вирішила трішки зменшити фактор МЕРКОСУР і вирішувати конфліктні ситуації в рамках прямих переговорів між Аргентиною та Бразилією. Ця теза була підтверджена після обрання президентом Бразилії Ітамару Франко, який в ході візиту до Аргентини 25-26 травня 1993 року, заявив про пріоритетність двостороннього співробітництва між державами¹⁰³.

Фактор НАФТА надзвичайно сильно похитнув рівень довіри у аргентинському-тандемі. Це пояснювалося тим, що обидві держави окремо проводили переговори зі США щодо зближення НАФТИ та МЕРКОСУР. Також варто наголосити, що Аргентина за адміністрації Карлоса Менема наполягала

102 O comercio Brasil – Argentina: tendencias observadas nos ultimos 20 anos [Text] / Juan Algorta. – Mode of access: URL: <http://revistas.fee.tche.br/index.php/indicadores/article/download/646/891> - Title from the screen.

103 La politica exterior argentina hacia los vecinos durante los '90 [Text] / Miryam Colacrai // Centro de Estudios Internacionales y de Educacion para la Globalizacion. – Mode of access: URL: http://cerir.com.ar/admin/_cerir/archivos/libros/0000182/dt1_colacrai.pdf - Title from the screen.

саме на американському векторі зовнішньої політики, як одному з ключових, в той час як Бразилія вважала, що підключення США на початку 1990-х років може негативно вплинути на бразильську економіку, яка стагнувала з кінця 80-х-поч.90-х років. Тому саме питання НАФТИ стало першим лакмусовим папірцем інтеграційних прагнень Аргентини та Бразилії¹⁰⁴.

Та попри наявність певних непорозумінь між Аргентиною та Бразилією щодо напрямку та моделі розвитку МЕРКОСУР, загальна тенденція розвитку блоку на початкових етапах функціонування була вкрай позитивною, зокрема, обсяги торгівлі всередині блоку в 1992 році сягнули позначки в 6,3 млрд. доларів (що на 2,6 млрд. більше, ніж у 1990 році). До речі, що особливо важливо відмітити, частка Аргентини та Бразилії становила 81%, що безумовно свідчить про колосальну та вирішальну роль аргентинсько-бразильського тандему в формуванні політики Спільного Ринку Півдня (див. Додаток 3). Також збільшувалася роль МЕРКОСУР і для економік держав-членів блоку, так Бразилія експортувала до держав МЕРКОСУР 13% загального експорту, Аргентина – 18,6%, Уругвай – 40%, Парагвай – 35%¹⁰⁵.

Ці показники дозволили Аргентині та Бразилії на IV саміті РСР, який відбувся 1 липня 1993 року в Асунсьйоні, говорити про початковий успіх інтеграційного проекту МЕРКОСУР. Також на цей період вже було знято тарифні обмеження з 75% торговельних найменувань і до 1995 року планувалося зняти всі тарифні та нетарифні обмеження. Проте Аргентина та Бразилії все ще наполягали на перехідному періоді для продукції нафтової, текстильної та машинобудівної промисловостей, що дозволяє нам стверджувати про досить високий рівень протекціоністських настроїв всередині блоку¹⁰⁶.

104 Fishlow, Albert Brazil: FTA, FTAA or WTO? [Text] / Fishlow, Albert. – Mode of access : URL : http://www.pii.com/publications/chapters_preview/375/10iie3616.pdf - Title from the screen.

105 de Devoto, Leonor Machinandiarena Historia del MERCOSUR: desde su fundación hasta el año 2000 [Text] / Leonor Machinandiarena de Devoto // Investigadora Asociada al CEIEG – Universidad del CEMA. - Buenos Aires, December, 2006. – P. 29-32. – Mode of access : URL : <http://www.argentina-rree.com/documentos/Historia%20del%20MERCOSUR%20-%20Leonor%20Machinandiarena%20de%20Devoto.pdf> – Title from the screen.

106 Soria, Victor El MERCOSUR en la estrategia de desarrollo economico do Brasil [Text] / Victor Soria. – Mode of access : URL : <http://www.ejournal.unam.mx/pde/pde133/PDE13304.pdf> - Title from the screen.

Також було піднято питання нетарифних бар'єрів торгівлі всередині блоку, особливо це питання піднімала Аргентина, яка вважала, що девальвація бразильського реала сприяє експортним можливостям Бразилії та шкодить економікам держав-членів МЕРКОСУР. Проте це питання все ж не було вирішено в зв'язку з тим, що валютна політика держави залишалася виключно суверенним правом Бразилії, тому знецінення реала впливало тільки на рівень довіри між державами-членами блоку¹⁰⁷.

Те, що розвиток МЕРКОСУР, в великій мірі, знаходився під контролем та інколи навіть диктатом Бразилії та Аргентини свідчить підписання державами-членами 17 січня 1994 року «Протоколу Колонія» («Protocolo de Colonia para la Promoción y Protección Recíproca de Inversiones en el MERCOSUR»), ціллю якого була побудова моделі захисту інвестицій в державах-членах блоку¹⁰⁸. Проте Аргентина та Бразилія наполягали на необхідності включення положень щодо захисту інвестицій з країн, які не є членами МЕРКОСУР. Це було необхідною умовою для двох держав, які отримували значний обсяг інвестицій з США та держав ЄС¹⁰⁹.

Справжнім проривом для розвитку МЕРКОСУР та для аргентинсько-бразильського тандему став VI саміт РСР, який відбувся 5 серпня 1994 року в Буенос-Айресі. Всі держави-члени блоку, з ініціативи Аргентини та Бразилії, оголосили про початок процесу технічного створення Митного союзу в рамках МЕРКОСУР. Перетворення ЗВТ МЕРКОСУР в Митний союз було вкрай важливим для політичних амбіцій Бразилії та Аргентини. Таким чином, обидві

107 Trading Economics [Electronic resource]. – Mode of access : URL : <http://www.tradingeconomics.com> – Title from the screen.

108 Protocolo de Colonia para la Promociyn y Protecciyn Rechproca de Inversiones en el MERCOSUR [Text]: treaty of January, 17, 1994. – Colonia de Sacramento, Argentina, 1994. – Mode of access : URL : http://www.sice.oas.org/trade/mrcsr/colonia/pcoloniaText_s.asp - Title from the screen.

109 Argañarás, Luis F. Castillo MERCOSUR e inversiones extranjeras. Una aproximación desde el derecho comparado y de la integración [Text] / Luis F. Castillo Arganaras // Ambito Juridico. – Mode of access : URL : http://www.ambito-juridico.com.br/site/?n_link=revista_artigos_leitura&artigo_id=8899&revista_caderno=19 – Title from the screen.

держави не тільки б могли бути лідерами та основними рушіями політики всередині блоку, але й формувати зовнішньополітичну діяльність блоку. Це, в своїй основі, означало, що уругвайська та парагвайська економіки ставали заручниками Аргентини та Бразилії в процесі побудови своїх зовнішньоекономічних ліній політики¹¹⁰.

Координація дій між Аргентиною та Бразилією щодо створення Митного союзу пояснювалася і тим фактом, що станом на 1994 рік обом державам вдалося збільшити обсяги зовнішньоторговельного обороту на 56,7% в порівнянні з 1992 роком (товарообіг 1994 року – 8 млрд. доларів; позитивне сальдо в Бразилії). Їхня двостороння торгівля становила собою левову частку загальної торгівлі в рамках МЕРКОСУР, тому саме Аргентина та Бразилія володіли домінуючим положенням в блоці¹¹¹.

Підводячи підсумок, варто зауважити, що початковий період існування МЕРКОСУР ознаменувався собою укладанням цілої низки угод, покликаних інституціоналізувати новостворену структуру. Головну роль в цьому процесі відігравав аргентинсько-бразильський тандем, який формував порядок денний організації.

Також, протягом цього періоду Аргентина та Бразилія прагнули інкорпорувати в МЕРКОСУР Болівію та Чилі, які представляли собою політичний та економічний інтерес для Бразилія та Буенос-Айреса. Не менш активною і була політика Аргентини, спрямована на зближення та інтеграцію з НАФТА, проте поміркована позиція Бразилії в цьому питанні не дозволила вийти діалогу «МЕРКОСУР – НАФТА» на рівень укладання конкретних угод.

Попри цілу низку протиріч всередині «союзу» Аргентини та Бразилії, які стосувалися торгівлі та зовнішньоекономічного вектору функціонування економічного блоку, МЕРКОСУР продемонстрував високі темпи економічного

110 Caetano, Gerardo MERCOSUR 20 años [Text] / Gerardo Caetano // CEFIR. – Montevideo, Paraguay, 2011. – P.32. – Mode of access : URL : <http://www10.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2011/08347.pdf> - Title from the screen.

111 Comercio exterior [Electronic resource] – Mode of access : URL : <http://www.argentina-rree.com/sumario.htm> - Title from the screen.

розвитку, що дозволяло державам-членам оптимістично оцінювати перспективи блоку. Саме економічні успіхи були фундаментом політики Аргентини та Бразилії щодо підвищення рівня інтеграції всередині угруповання, з рівня ЗВТ до рівня Митного союзу.

3.3. «Золота доба» аргентинсько-бразильського тандему в інтеграційних процесах Південного Конусу 1994-1999 рр.

Після періоду інституційного становлення, який тривав з 1991 по 1994 рік, перед блоком МЕРКОСУР та аргентинсько-бразильським тандемом зокрема, постало питання реформування до якісно нового рівня кооперації, а саме митного союзу. Створивши всі необхідні умови, Буенос-Айрес та Бразилія розпочали реалізацію цього амбіційного проекту в 1994 році.

На VII саміті РСР МЕРКОСУР, який відбувся в місті Оуро Прето (Бразилія) 17 грудня 1994 року, було підписано «Протокол Оуре Прето» («Protocolo de Ouro Preto»), який вносив деякі доповнення в «Асунсьйонський Договір» в питаннях ще глибшої інституціоналізації МЕРКОСУР та остаточного надання міжнародної правосуб'єктності Спільному Ринку Півдня. Цим документом було остаточно сформовано інституційну структуру МЕРКОСУР, яка містила в собі такі структурні компоненти:

- Рада Спільного Ринку;
- Група Спільного Ринку;
- Торгівельна Комісія Спільного Ринку (ТКСР);
- Спільна Парламентська Комісія (СПК);
- Економічно-соціальний Консультаційний Форум (ЕСКФ);
- Адміністративний Секретаріат МЕРКОСУР (АС) (див. Додаток 2).

Проте найголовнішим досягненням цього протоколу є рішення про створення Митного союзу в рамках МЕРКОСУР, що означало вихід МЕРКОСУР на міжнародну арену. Важливо відмітити, що було збережено

систему голосування консенсусом, а отже, рішення про початок переговорів з третіми сторонами щодо торгівельних угод мало підтримуватися всіма державами-членами. Офіційно Митний союз почав діяти з 1 січня 1995 року. Для Аргентини та Бразилії це рішення мало дві сторони: з однієї – це був очевидний успіх для двох найбільших держав блоку, які могли б контролювати процес зовнішньополітичної діяльності МЕРКОСУР, проте з іншої сторони – Уругвай та Парагвай отримували можливість активної участі в цьому процесі і їхнє рішення могло загальмувати весь процес пошуку партнерів у світі¹¹².

Задля ефективності діяльності МЕРКОСУР всі держави блоку наполягали на розробці спеціальної «дорожньої карти» розвитку МЕРКОСУР, яка була прийнята на VIII саміті РСР 4-5 січня 1995 року, в місті Асунсьйон. Цей документ носив назву «Асунсьйонський Мандат» («Mandato de Asunción») і його ціллю було закласти початок роботи ГСР над розробкою програми розвитку МЕРКОСУР до 2000 року. Такі плани держав свідчили про стратегічність політики щодо посилення Спільного Ринку Півдня і роль Бразилії та Аргентини в цьому процесі була очевидна. Також продовжилася лінія по зменшенню кількості найменувань товарів, на які все ще накладалося мито. Зокрема, в 1994 році уже 85% видів товарів не підлягали тарифікації з боку держав-членів МЕРКОСУР¹¹³.

Уже 9 січня 1995 року держави МЕРКОСУР, за ініціативи Аргентини та Бразилії, підписали «Програму Дій МЕРКОСУР до 2000 року» («Programa de Acción del Mercosur hasta el año 2000»), згідно якої держави зобов'язувалися продовжити процес зняття тарифів у внутрішньоблоковій торгівлі та будувати політику МЕРКОСУР виключно на ліберальних, демократичних засадах. Пункт щодо демократії був активно пропагований Бразилією та Буенос-Айресом, які

112 Protocol of Ouro Preto [Text]: treaty of 1994. – Ouro Preto, Brazil, 1994. - Mode of access: URL: http://www.sice.oas.org/trade/mrcsr/ourop/ourop_e.asp - Title from the screen.

113 Mandato de Asunción para la consolidación del Mercado Común del Sur [Text]: treaty of 1995. – Asuncion, Uruguay, 1995. – Mode of access : URL : <http://gd.mercosur.int/SAM/GestDoc/pubweb.nsf/Normativa?ReadForm&lang=ESP&id=BA6765EDD077846683257751006EAF5B> – Title from the screen.

вбачали в цьому кроці спробу налагодити відносини США та НАФТА, для яких демократичність політичних режимів є однією з головних умов інтеграції¹¹⁴.

Важливість зовнішніх ринків для Аргентини та Бразилії була підкріплена підписанням 15 грудня 1995 року в Мадриді «Міжрегіональної рамкової угоди про співробітництво між МЕРКОСУР та ЄС» («Interregional Framework Cooperation Agreement»), яка вступила в силу в 1999 році. Підписання такого типу документу свідчило про те, що Аргентина та Бразилія через механізми Спільного Ринку Півдня прагнули провадити власні ліберальні погляди на побудови зовнішньої торгівлі блоку, що безумовно вписувалося в загальну стратегію розвитку МЕРКОСУР в 90-х роках ХХ століття¹¹⁵.

Важливо наголосити, що в 1995 році в Бразилії на заміну президента Ітамара Франку приходить Фернанду Кардозу, який був представником Бразильської соціал-демократичної партії. Ця зміна не обіцяла кардинальних перемін у МЕРКОСУР тому, що Кардозу оголосив, що продовжить політику свого попередника щодо пріоритетності регіональної інтеграції. Підтвердження цього став візит президента Бразилії в Аргентину в квітні 1996 року, де було наголошено, що Бразилія збереже свій рівень зацікавленості в МЕРКОСУР. Що не менш важливо, Кардозу та Менем зійшлися у тому, що спектр діяльності МЕРКОСУР не повинен обмежуватися тільки торгівельними питаннями, зокрема обидва президенти наголосили на активізації співробітництва в енергетиці та у військовій сфері¹¹⁶. Такі настрої у аргентинсько-бразильському тандемі, очевидно, свідчили про спробу двох держав вивести на порядок денний блоку питання в яких виключно Аргентина та Бразилія є головними

114 Programa de Accion del MERCOSUR hasta el año 2000 [Text] : treaty of 1995. – Punta del Este, Uruguay, 1995. – Mode of access : URL : <http://www.loa.org.ar/legNormaDetalle.aspx?id=770> – Title from the screen.

115 EU relations with MERCOSUR [Text] / European Union External Action. – Mode of access : URL : http://eeas.europa.eu/mercosur/index_en.htm - Title from the screen.

116 Treisman, Daniel Stabilization Tactics in Latin America: Menem, Cardoso, and the Politics of Low Inflation [Text] / Daniel Treisman // University of California. – Mode of access : URL : <http://www.sscnet.ucla.edu/polisci/faculty/treisman/Papers/staboct06.pdf> - Title from the screen.

гравцями, що, по суті, нівелювало б вплив Уругваю та Парагваю на політику всередині блоку.

У контексті політики розширення спектру питань та сфер функціонування МЕРКОСУР Аргентина та Бразилія стали ініціаторами включення сфери послуг в торгівельні стандарти блоку. Такий крок пояснюється тим, що Аргентина та Бразилія є ключовими експортерами послуг в регіоні включення їх до МЕРКОСУР є складовою політики розширення ринків, яку пропагують Буенос-Айрес та, особливо, Бразилія. Юридично ця ініціатива була оформлена на саміті РСР МЕРКОСУР, який відбувся 15 грудня 1997 року в Монтевідео, коли держави-члени блоку підписали «Протокол Монтевідео» («Protocolo de Montevideo»). Цей документ розширював ЗВТ сферою послуг, що робило МЕРКОСУР значно потужнішим і комплексним інтеграційним угрупованням¹¹⁷.

Наступною сферою, яка підлягала включенню в систему МЕРКОСУР, стала соціальна сфера. На XV саміті МЕРКОСУР в Ріо-де-Жанейро, який відбувся 10 грудня 1998 року, було підписано «Соціально-трудова Декларація» («Declaración Sociolaboral del Mercosur»), згідно якої закладалися основи майбутнього трудового та соціального порядку в МЕРКОСУР¹¹⁸. Цим документом Аргентина та Бразилія значно розширювали свої можливості гуманітарного впливу на сусідні країни, адже аргентинські та бразильські спеціалісти значно випереджали за рівнем парагвайських та уругвайський, а тому вільний рух робочої сили був «на руку» саме Бразилія та Буенос-Айресу¹¹⁹.

Аргентиною та Бразилією також було зніційовано інтеграцію енергетичних систем в рамках МЕРКОСУР (як ми бачимо тривала реалізація

117 Protocolo de Montevideo sobre el comercio de servicios del MERCOSUR [Text]: treaty of December 15, 1997. – Montevideo, Paraguay, 1997. – Mode of access : URL : http://www.sice.oas.org/Trade/MRCSR/montevideo/Text_s.asp#Preambulo – Title from the screen.

118 Declaración Sociolaboral del Mercosur [Text]: treaty of December 10, 1998. – Rio de Janeiro, Brazil, 1998. – Mode of access : URL : http://www.sice.oas.org/labor/MERCOSUR_Sociolab.pdf - Title from the screen.

119 Texidó, Ezequiel Migraciones laborales en Sudamérica: el Mercosur ampliado [Text] / Ezequiel Texidó, Gladys Baer, Nora Pérez Vichich // Estudios sobre Migraciones Internacionales. – P.8 – Mode of access : URL : http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---migrant/documents/publication/wcms_201702.pdf - Title from the screen.

положень зустрічі Менема та Кардозу в 1996 році). В липні 1998 році державами-членами МЕРКОСУР було підписано «Меморандум про взаєморозуміння в сфері електропостачання» («Memorándum de entendimiento relativo a los intercambios eléctricos e integración eléctrica en el Mercosur»), а в 1999 році було прийнято відповідне рішення щодо газопостачання. Звичайно, від таких рішень перемогли Аргентина та Бразилія, які були ключовими гравцями на ринку газу та електрики, тому можна з впевненістю стверджувати, що двом державам вдавалося переносити свої двосторонні інтереси на регіональний рівень та збільшувати вплив на Парагвай та Уругвай¹²⁰.

Попри значне розширення політичного, економічного та соціального потенціалу МЕРКОСУР, всередині аргентинсько-бразильського тандему існували певні проблеми. До 1999 року аргентинсько-бразильські економічні відносини характеризувалися наявністю безлічі конфліктів, пов'язаних з внутрішньоекономічним розвитком в двох державах. Значної нестабільності в двосторонні відносини та у перспективі МЕРКОСУР надавав той факт, що Бразилія неодноразово зверталася до такого інструменту, як девальвація. 6 березня 1995 року Бразилія ослабила національну валюту на 4,5%, що зробило великий сегмент аргентинських товарів неконкурентоспроможним. Бразилія пояснювала такі кроки необхідністю реагувати на фінансово-економічну кризу в Мексиці 1994 року, проте подібні кроки бразильської адміністрації явно не вписувалися в систему МЕРКОСУР, де будь-які обмеження повинні були усуватися. Аналогічний випадок відбувся 20 січня 1998 року, коли в розпал азійської кризи, Центральний Банк Бразилії прийняв рішення розширити плаваючий «валютний коридор» реала по відношення до долара США, ослабивши реал на 8,9%. Такі кроки Бразилії створювали бар'єри в торгівлі не тільки з Аргентиною, але й з усім блоком. В ситуації постійних валютних потрясінь, основним інструментом повернення спокою в двосторонні

120 de Devoto, Leonor Machinandiarena Historia del MERCOSUR: desde su fundación hasta el año 2000 [Text] / Leonor Machinandiarena de Devoto // Investigadora Asociada al CEIEG – Universidad del CEMA. - Buenos Aires, December, 2006. – P. 42-44. – Mode of access : URL : <http://www.argentina-rree.com/documentos/Historia%20del%20MERCOSUR%20-%20Leonor%20Machinandiarena%20de%20Devoto.pdf> – Title from the screen.

торгівельні відносини було обрано зустрічі президентів Карлоса Менема та Фернанду Кардозу. Показова публічність цих візитів призначалася для аргентинських та бразильських інвесторів, які розцінювали подібні зустрічі як хороший знак для оздоровлення міждержавної торгівлі¹²¹.

В той же час, торгівля між Аргентиною та Бразилією в період 1994-1999 р. демонструвала високу динаміку росту. Зокрема, обсяги торгівлі в 1999 році вирости майже в 1,5 рази, в порівнянні з 1994 роком (з показника «8 млрд. дол.» до «11 млрд. дол.»). Варто зауважити, що Аргентині вдалося дещо стабілізувати платіжний баланс у торгівлі з Бразилією, маючи позитивне сальдо протягом періоду 1994-1999 років¹²². Потужні політичні позиції Аргентини та Бразилії в МЕРКОСУР підкріплювалися економічним впливом двох держав в економічному блоці, зокрема в 1998 році обсяг Аргентини та Бразилії в рамках блоку становив 90% від загального обсягу експорту-імпорту всередині блоку¹²³ (див. також Додаток 3). Ці показники, очевидно, свідчать про те, що роль Аргентини та Бразилії була вирішальною в МЕРКОСУР і тому процес формування політики блоку, в великій мірі, перебував в управлінні та контролі Буенос-Айреса та Бразилія.

Підбиваючи підсумок, слід наголосити, що період 1994-1999 років став періодом не тільки інституційного становлення МЕРКОСУР, але й збільшення ролі аргентинсько-бразильського тандему в блоці. Створення митного союзу всередині Спільного Ринку Півдня в 1994 році заклало початок якісно новому періоду розвитку МЕРКОСУР. Перетворення інтеграційного утворення на міжнародного суб'єкта дозволило реалізовувати Аргентині та Бразилії свої плани щодо інтернаціоналізації блоку.

121 O comercio Brasil – Argentina: tendencias observadas nos ultimos 20 anos [Text] / Juan Algorta. – Mode of access: URL: <http://revistas.fee.tche.br/index.php/indicadores/article/download/646/891> - Title from the screen.

122 Comercio Exterior [Electronic Resource] – Mode of access : URL : <http://www.argentina-rree.com/sumario.htm> - Title from the screen.

123 Porta, Fernando La integración sudamericana en perspectiva. Problemas y dilemas [Text] / Fernando Porta // CEPAL. – Mode of access : URL : <http://www.cepal.org/publicaciones/xml/8/34708/docw32.pdf> - Title from the screen.

Також з ініціативи двох держав було значно розширено спектр діяльності МЕРКОСУР, а саме розроблено соціальний, енергетичний виміри блоку, та додано сферу послуг до ЗВТ МЕРКОСУР. Всі ці кроки значно додали геополітичної ваги блоку, а за умови домінації Буенос-Айреса та Бразилія, це додало і впливу цих двох держав у світі.

Проте, варто зауважити, що існували проблеми всередині аргентинсько-бразильського тандему, а саме широке використання нетарифних обмежень двома державами, що суперечило принципам МЕРКОСУР. Все ще сильними залишалися протекціоністські настрої в Аргентині та Бразилії, що заважало повноцінному ефективному розвитку блоку. Загалом рівень інтеграції всередині блоку був високим і економічні показники свідчили про успішність проекту, отже, можна стверджувати, що період 1994-1999 років став періодом розквіту МЕРКОСУР та ролі аргентинсько-бразильського тандему в інтеграційних процесах в регіоні.

Висновки до розділу 3

Створенню МЕРКОСУР передувала глибока розробка Аргентиною та Бразилією моделі розвитку МЕРКОСУР. Бразилія та Аргентина мали загалом спільні інтереси та спільні бачення проєкції розвитку МЕРКОСУР, проте існували певні відмінності. Якщо аргентинська сторона розглядала регіональну інтеграцію виключно в контексті панамериканських торгівельних ініціатив, то Бразилія все ж вбачала в інтеграції спосіб прискорити інтеграційні процеси в Латинській Америці. Також відмінність полягала в тому, що Буенос-Айрес не мав амбіцій набуття статусу лідера в МЕРКОСУР та в регіоні, в той час як Бразилія прагнула закріпити свої лідируючі позиції. Проте, попри певну кількість різних поглядів на майбутнє блоку, Аргентина та Бразилія все ж сходилися в ключових аспектах, а саме в необхідності інтеграції як критичної умови розвитку обох держав, побудови МЕРКОСУР на ліберальних принципах економіки та «інтернаціоналізації» майбутнього блоку, який мав стати

«містком» між Латинською Америкою та провідними інтеграційними утвореннями світу. Саме компроміс у цих позиціях дозволив обом державам вийти на фінішну пряму в процесі створення МЕРКОСУР.

Варто зауважити, що початковий період існування МЕРКОСУР ознаменувався собою укладанням цілої низки угод, покликаних інституціоналізувати новостворену структуру. Головну роль в цьому процесі відігравав аргентинсько-бразильський тандем, який формував порядок денний організації.

Також, протягом цього періоду Аргентина та Бразилія прагнули інкорпорувати в МЕРКОСУР Болівію та Чилі, які представляли собою політичний та економічний інтерес для Бразилія та Буенос-Айреса. Не менш активною і була політика Аргентини, спрямована на зближення та інтеграцію з НАФТА, проте поміркована позиція Бразилії в цьому питанні не дозволила вийти діалогу «МЕРКОСУР – НАФТА» на рівень укладання конкретних угод.

Попри цілу низку протиріч всередині «союзу» Аргентини та Бразилії, які стосувалися торгівлі та зовнішньоекономічного вектору функціонування економічного блоку, МЕРКОСУР продемонстрував високі темпи економічного розвитку, що дозволяло державам-членам оптимістично оцінювати перспективи блоку. Саме економічні успіхи були фундаментом політики Аргентини та Бразилії щодо підвищення рівня інтеграції всередині угруповання, з рівня ЗВТ до рівня Митного союзу.

Слід наголосити, що період 1994-1999 років став періодом не тільки інституційного становлення МЕРКОСУР, але й збільшення ролі аргентинсько-бразильського тандему в блоці. Створення митного союзу всередині «Спільного Ринку Півдня» в 1994 році заклало початок якісно новому періоду розвитку МЕРКОСУР. Перетворення інтеграційного утворення на міжнародного суб'єкта дозволило реалізовувати Аргентині та Бразилії свої плани щодо інтернаціоналізації блоку.

Також з ініціативи двох держав було значно розширено спектр діяльності МЕРКОСУР, а саме розроблено соціальний, енергетичний виміри блоку, та

додано сферу послуг до ЗВТ МЕРКОСУР. Всі ці кроки значно додали геополітичної ваги блоку, а за умови домінації Буенос-Айреса та Бразилія, це додало і впливу цих двох держав у світі.

Проте, варто зауважити, що існували проблеми всередині аргентинсько-бразильського тандему, а саме широке використання нетарифних обмежень двома державами, що суперечило принципам МЕРКОСУР. Все ще сильними залишалися протекціоністські настрої в Аргентині та Бразилії, що заважало повноцінному ефективному розвитку блоку. Загалом рівень інтеграції всередині блоку був високим і економічні показники свідчили про успішність проекту, отже, можна стверджувати, що період 1991-1999 років став періодом розквіту МЕРКОСУР та ролі аргентинсько-бразильського тандему в інтеграційних процесах в регіоні.

РОЗДІЛ 4.
ІНСТИТУЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА КРИЗА СПІЛЬНОГО РИНКУ ПІВДНЯ
2000-2014 РР.

4.1. Зародження кризових явищ в Аргентині та Бразилії як сигнал гальмування МЕРКОСУР в 2000-2002 рр.

Початок 2000-х років ознаменував собою початок інституційно-економічної кризи в МЕРКОСУР, причиною якої, зокрема, були внутрішньодержавні дії Аргентини та Бразилії, які підірвали економічну стійкість МЕРКОСУР. Аргентина в 1999-2002 роках вступила у фазу глибокої економічної кризи, наслідком якої стало значне знецінення національної валюти та фактичне визнання дефолту держави. В цей же час Бразилія проводила політику активного послаблення реала, що мало наслідком різке збільшення експортних можливостей Бразилія, що негативно впливало на конкретність всередині МЕРКОСУР. Такі події в обох державах зумовили не тільки зниження активності двостороннього співробітництва, але й різке загострення негативного становища Спільного Ринку Півдня¹²⁴.

Іншим негативним фактором на розвиток МЕРКОСУР та ролі аргентинсько-бразильського тандему в ньому була політична нестабільність в

124 Saxton, Jim Argentina's economic crisis: causes and cures [Text] / Jim Saxton // Joint Economic Committee, United States Congress. – June, 2003 – P. 8-15. – Mode of access : URL : <http://www.hacer.org/pdf/Schuler.pdf> - Title from the screen.

Аргентині, зумовлена фінансово-економічною кризою всередині держави. Зокрема, за період 1999-2003 років в Аргентині було змінено 5 президентів, найдовше з яких на своїй посаді протримався Фернандо де ла Руа (Fernando de la Rúa) (1999-2001 рр.). Цей факт свідчить про те, що роль Аргентини в МЕРКОСУР та аргентинсько-бразильському «союзі» різко знизилася і першість повністю перейшла Бразилії¹²⁵.

Реакцією Уругваю та Парагваю на дії Аргентини та Бразилії щодо власної валютної політики стало рішення значно розширити ринки для експорту, щоб якось компенсувати втрати експортного потенціалу на аргентинському та бразильському напрямках. Це створювало явний дисонанс у функціонуванні МЕРКОСУР, коли держави-члени блоку переслідували різні цілі у своїх торговельних політиках. Саме початок цього процесу і став відправною точкою погіршення економічного та політичного становища Спільного Ринку Півдня¹²⁶.

Після завершення каденції Карлоса Менема до влади в Аргентині в 1999 році прийшов Фернандо де ла Руа і однією з цілей в своїй зовнішньополітичній діяльності президент де ла Руа поставив продовження, започаткованої Карлосом Менемом, політики налагодження відносин з Бразилією та виокремлення економічного компонента, як ключового у відносинах Буенос-Айреса та Бразилія. Перед тим, як розгорнувся новий етап економічної кризи в 2001 році, обидві держави поставили за мету максимально координувати свої дії задля зменшення впливу кризи на систему МЕРКОСУР. З цією метою, 28 квітня 2000 року міністрами закордонних справ Аргентини та Бразилії було підписано секретний документ, ціллю якого була амортизація впливу кризи на Спільний Ринок Півдня. Для досягнення цього, обидві держави погодилися максимально координувати свої економічні політики і першим кроком стали гомогенізація та

125 Geithner, Timothy Lessons from the Crisis in Argentina [Text] / Timothy Geithner // International Monetary Fund. – October, 2003. – P. 58-62. – Mode of access : URL : <https://www.imf.org/external/np/pdr/lessons/100803.pdf> - Title from the screen.

126 Sica, Dante Mercosur: Evolución y perspectivas [Text] / Dante Sica // ABECEB. – P. 45-46. – Mode of access : URL : http://www.memorial.org.br/imagens_site/noticia/000590/Sica_Informe_Seminario_Memorial_Final.pdf - Title from the screen.

стандартизація економічних статистик Аргентини та Бразилії у різних сферах господарства двох країн.

В 2001 році на саміті РСР МЕРКОСУР в м. Флоріанополіс (Бразилія) Буенос-Айрес та Бразилія просунулися ще в декількох аспектах співробітництва. По-перше, було переглянуто систему розгляду торгівельних спорів між двома державами, а саме розпочато процедуру створення Постійної Палати Третейського Суду, ціллю якого було утворення системи вирішення комерційних спорів в інституціях міждержавного співробітництва, а не світових економічних та фінансових судах, що могло б повпливати на рівень довіри у відносинах Аргентини та Бразилії. Також обидві держави погодилися зосереджуватися не лише на досягненні компромісу всередині МЕРКОСУР щодо лібералізації торгівлі, але й здійснювати цю ж лібералізацію в односторонньому порядку, виходячи з внутрішньополітичної та внутрішньоєкономічної ситуації всередині країни¹²⁷.

Також, на саміті МЕРКОСУР, який відбувся 14 червня 2001 року, Аргентина та Бразилія представили спільний проект зі створення Групи високого рівня, яка б займалася питаннями встановлення СЗТ, який максимально задовільняв би інтереси всіх держав-членів економічного блоку.

Варто наголосити, що однією з проблем аргентинсько-бразильських відносин залишалася досить принципова позиція Буенос-Айреса в питанні власної економічної політики, а саме збільшення імпортних тарифів на споживчу продукцію. Це породжувало неодноразові протиріччя з бразильською стороною, апогеєм чого стала відміна візиту президента Бразилії Фернанду Кардозо до Аргентини, який розглядав таку економічну позицію Буенос-Айреса як протекціоністську по відношенню до бразильського експорту. Зважаючи на цей конфлікт на високому рівні, Аргентина була змушена піти на поступки і зменшити митний тариф з 35% до 14%.

127 Fora, Collor Que se vayan todos: Episodios de accountability en Argentina y Brasil [Text] / Inés M. Pousadela // Revista de Sociología. – Mode of access: URL: <http://www.facso.uchile.cl/publicaciones/sociologia/articulos/24/2403-Pousadela.pdf> - Title from the screen.

Іншою проблемою, яка значно впливала на відносини між двома державами стала надзвичайно сильно девальвована національна одиниця Аргентини – песо. Бразильська сторона розглядала цю ситуацію як неприпустиму тому, що по суті аргентинська девальвація була нетарифним обмеженням, яке значно впливало на експорт Бразилії до Аргентини. Як ми бачимо, рівень довіри в аргентинсько-бразильських торгівельних відносинах багато в чому залежав від внутрішньої ситуації в Аргентині, а саме її економічної та політичної спроможності виконувати свої зобов'язання перед Бразилією та економічним блоком МЕРКОСУР¹²⁸.

Варто наголосити, що попри значну кількість економічних протиріч, обсяг міждержавної торгівлі постійно зростає, так станом на 1999 рік товарообіг між сторонами становив близько 11 млрд доларів США, з невеликим позитивним сальдом для Аргентини (448 тис. доларів). В 2000 році товарообіг зріс на 2 млрд. і досягнув позначки в 13 млрд. доларів з плюсом Аргентини в 610 тис доларів. Проте наступний період з 2001 року по 2003 рік став періодом катастрофічного падіння товарообігу між Аргентиною та Бразилією, так в 2001 році він становив 11,5 млрд. доларів, в 2002 р. – 7,5 млрд.; в 2003 р. – 9,5 млрд. доларів. Хоча Аргентина постійно зберігала позитивне сальдо протягом цього періоду, але така ситуація швидше пояснюється наслідком девальвації песо, що послугувало додатковим стимулом для експорту Аргентини. Також слід зауважити, що Буенос-Айрес та Бразилія зберігали показник вище 80% в загальному обсязі торгівельних потоків держав-членів МЕРКОСУР¹²⁹ (див. також Додаток 3).

Підсумовуючи, слід наголосити, кінець 90-х років – поч. 2000-х став початковим етапом глибокої кризи всередині МЕРКОСУР, причини якої лежали у економічній та торгівельній площині. Зокрема послаблення національних

128 *Politica exterior Argentina: de Menem a de la Rúa Yfy una nueva política?* [Text] / Raul Bernal-Meza // Sao Paulo em perspectiva. – Mode of access: URL: <http://www.scielo.br/pdf/spp/v16n1/12126.pdf>. – Title from the screen.

129 *Balance comercial Argentina – Brazil (1999-2011)* [Electronic resource] / Industria. – Mode of access: URL: <http://www.industria.gov.ar/wp-content/uploads/2012/12/Intercambio-Comercial-Argentina-Brasil.pdf> - Title from the screen.

валют Аргентиною та Бразилією, економічна криза в Аргентині та прагнення якомога більше захистити власний ринок зі сторони Буенос-Айреса та Бразилія зумовили початок глибокої кризи економічної компоненти функціонування МЕРКОСУР.

Тому держави блоку протягом цього періоду були змушені приділити всю свою увагу подоланню наслідків цієї кризи, і Аргентина та Бразилія були найбільше зацікавлені в цьому процесі тому, що прагнули мінімізувати втрати від кризи та зберегти свою домінацію в Спільному Ринку Півдня. Все ж двом державам вдалося зберегти позитивну динаміку двосторонньої торгівлі та домінуючу роль в МЕРКОСУР, що безумовно свідчило про ключову роль аргентинсько-бразильського тандему в інтеграційному процесі Південного Конуса.

Тому слід наголосити, що криза в МЕРКОСУР взяла свій початок в кінці 90-х – поч. 2000-х років і причинами стали розбіжність підходів до побудови внутрішньої політики Аргентини та Бразилії, та наявність кризових явищ всередині Аргентини. Проте в цей період криза все ще не поширилася повністю на інституційну основу побудови блоку, а зачепила виключно найбільші держави-члени МЕРКОСУР.

4.2. «Лівий поворот» в Аргентині та Бразилії як якісна зміна вектору розвитку МЕРКОСУР (2003-2007 рр.)

Історично двосторонні відносини між Аргентиною та Бразилією розвивалися досить циклічно, чергуючись періодами злету та падінь, які були переважно подолані за допомогою бачення, побудованого на аналогічному сприйнятті регіональної та глобальної безпеки та спільному прийнятті процесу інтеграції, як необхідної умови розвитку регіону. Цей процес інтеграції з Бразилією був досить широким та глибоким, що якісно відрізняє його від всіх інших інтеграційних проектів Латинської Америки. Проте не варто розглядати аргентинсько-бразильські відносини лише в контексті МЕРКОСУР тому, що

міждержавне співробітництво Бразилія та Буенос-Айреса є ключовою ланкою всієї латиноамериканської політичної системи. Така стратегічність існуючого двостороннього співробітництва вимагає пошуку постійного компромісу між політичними елітами двох держав, щоб відносини Аргентини та Бразилії залишалися стабільними та прогнозованими¹³⁰.

Значні зміни у політиці Бразилії та Аргентини в рамках МЕРКОСУР та на двосторонній платформі відбулися з реалізацією «лівого повороту» в цих двох держав, а саме приходу до влади Нестора Кіршнера (Nestor Kirchner) в Аргентині (2003-2007 рр.) та Лули да Сілви (Luiz Inácio Lula da Silva) (2003-2011 рр.). Це була якісна зміна у політичних елітах двох держав, що понесло за собою відповідні наслідки для діяльності МЕРКОСУР. Відразу після приходу до влади Нестора Кіршнера в 2003 році, бразильський президент Лула да Сілва відвідав з офіційним візитом Аргентину в жовтні 2003 року. Під час зустрічі сторони домовилися про створення механізму співробітництва в питанні реформування Ради Безпеки ООН, активізацію процесу створення простору для вільного руху людей та розвиток співробітництва в сферах залізничного та автомобільного транспорту¹³¹.

Також в ході цього візиту президента Бразилії, 16 жовтня 2003 року, було підписано двосторонній документ «Консенсус Буенос-Айреса» («Consensus de Buenos-Aires»). В цій декларації наголошувалася відданість урядів Аргентини та Бразилії принципам демократії, що безумовно сприяло стабілізації політичної ситуації в регіоні. Тому, що після так званого «лівого повороту» в Бразилії та Аргентині, значна кількість держав висловили занепокоєння можливістю повернення Латинської Америки до влади авторитарних режимів. Також Нестор Кіршнер та Лула да Сілва висловилися за подальшу активізацію

130 Granato, Leonardo El eje Argentina-Brasil: refundando la integración suramericana [Electronic resource] / Leonardo Granato // SUR desarrollo. – Mode of access: URL: <http://www.centrocultural.coop/blogs/surdesarrollo/2011/02/el-eje-argentina-brasil-refundando-la-integracion-suramericana/> - Title from the screen.

131 J.H.H., Vegas Convergencias y divergencias en las relaciones entre Argentina y Brasil [Text] / Jorge Hugo Herrera Vegas // Revista de la Bolsa de Comercio de Rosario. – Rosario, Argentina, 2010. – P. 11-12

регіональних процесів інтеграції та координацію фіскальних політик двох держав, ціллю чого є покращення добробуту двох народів та соціальної справедливості в обох країнах. Саме в цьому твердженні простежується певна ліва спрямованість політичних еліт Бразилія та Буенос-Айреса. Варто наголосити, що дві держави значну увагу приділили координації внутрішніх політик, до прикладу, сторони наголосили на пріоритеті освіти, як основи соціальної інтеграції між населенням двох країн. Також вводилося таке поняття як «професіоналізація» державного управління, що означало підвищення ефективності та забезпечення прозорості в процесі прийняття рішень.

Були прийняті і практичні кроки, які передбачали початок процесу створення спільного інформаційного простору, ціллю якого стане пропаганда боротьби з бідністю, безробіттям та збалансованого економічного і соціального розвитку. Також сторони домовилися просувати інновації в сфері освіти і в перспективі вийти на створення регіонального науково-технологічного центру¹³².

З ціллю модернізації політик в сфері праці, Аргентина та Бразилія домовились про проведення Регіональної конференції із зайнятості МЕРКОСУР в березні 2004 року. Проте будь-яка модернізація повинна за «Консенсусом Буенос-Айреса» будуватися на принципах «Декларації Ріо з питань навколишнього середовища», прийнятої в рамках Організації Об'єднаних Націй. Певною особливістю цього документа стала виражена позиція Нестора Кіршнера та Лули да Сілви щодо розгляду МЕРКОСУР не тільки як торгівельного блоку, а як міцного каталізатора латиноамериканських цінностей, традицій та спільного майбутнього. Саме ця декларація дає змогу говорити про спробу перенесення МЕРКОСУР не тільки на економічні, але й на політичні та культурні рейки, що негативно впливало на економічні та торгівельні перспективи блоку.

132 Consensus de Buenos-Aires [Text]: treaty of October 16, 2003. – Buenos-Aires, Argentina, 2003. - Mode of access: URL: <http://en.mercopress.com/2005/08/24/buenos-aires-consensus-a-new-agenda-for-latinamerica> - Title from the screen.

Важливим досягнення «Консенсусу Буенос-Айреса» стала згода Нестора Кіршнера та Лули да Сілви продовжувати приймати участь в переговорах зі створення ПЗВТ від блоку МЕРКОСУР та координувати свої дії в багатосторонній дипломатії, особливу увагу приділяючи діяльності в рамках ООН. Саме питання реформування ООН найбільш гостро звучало для двох країн, які висловили в цьому документі спільне бачення необхідності зміни статусу РБ ООН з можливим включенням в неї латиноамериканської держави. Як ми бачимо, «Консенсус Буенос-Айреса» охопив досить широкий спектр питань та в своїй суті послугував стратегією розвитку аргентинсько-бразильських відносин за президентств Нестора Кіршнера та Лули да Сілви¹³³.

Наступним кроком на шляху налагодження стосунків між новообраними адміністраціями двох країн став візит у відповідь президента Аргентини Нестора Кіршнера в Ріо-де-Жанейро 16 березня 2004 року. В ході цього візиту було підписано «Акт Копакабани» («Acta de Copacabana»), який був значно конкретнішим документом, ніж «Консенсус Буенос-Айреса». Так було узгоджено діяльність щодо активізації переговорів про зону вільної торгівлі з Андською Спільнотою Націй (АСН), та поступове перетворення економічного партнерства АСН та МЕРКОСУР в Південноамериканську Спільноту Націй. Також обговорювалося підписання торгівельної угоди з Європейським Союзом (ЄС) та Індією.

Цікавою була дипломатична сторона Декларації, яка передбачала запуск міністерствами закордонних справ Аргентини та Бразилії двох пілотних проектів спільних консульств в Гамбурзі (ФРН) та Бостоні (США). Залежно від результатів цієї ініціативи, передбачалася можливість продовження цієї практики. Також передбачався постійний обмін дипломатами між МЗС двох країн з метою прискорення діалогу між відомствами зовнішніх зносин Аргентини та Бразилії. З цією ж метою передбачалося проведення регулярних

133 Argentina y Brasil: la construcción de una parceria Estratégica 1986-2007 Las dificultades, los avances y los nuevos desafíos [Electronic resource] – Mode of access: URL: <http://www.unesco.org/uy/shs/fileadmin/templates/shs/correosindical/CSLATematico24.pdf> - Title from the screen.

координаційних нарад між дипломатичними представниками Буенос-Айреса та Бразилія¹³⁴.

Ще одним документом, який заслуговує уваги є «Договір Бразилія» («Acuerdo de Brasilia»), підписаний міністрами закордонних справ Аргентини та Бразилії 20 травня 2005 року. Міністри цим договором закріпили підписання цілого ряду Протоколів, які стосуються різних сфер міждержавного співробітництва: співробітництво в ядерній та космічній сферах, інтеграції виробництва, військово-технічного співробітництва, інфраструктури, енергетики та транскордонного співробітництва. Цей договір, в цілому, носив більш технічний характер та передбачав проведення цілого ряду заходів із поглиблення стратегічного партнерства між Буенос-Айресом та Бразилія, яке повинно відбуватися як в рамках двостороннього діалогу, так і в рамках МЕРКОСУР¹³⁵.

Аргентині та Бразилії також вдалося домогтися реалізації свого давнього плану інкорпорації Венесуели в МЕРКОСУР, що дозволило б двом найбільшим економікам блоку значно розширити свої ринки збуту продукції. Так в 2006 році з державами-членами МЕРКОСУР та Венесуелою було підписано «Протокол про вступ Венесуели до МЕРКОСУР» («Protocolo de adhesión de la República Bolivariana de Venezuela al MERCOSUR»). Цей документ був продуктом ініціативи Буенос-Айреса та Бразилія, проте довгий ратифікаційний процес все ще відкладав повноцінний вступ Венесуели до блоку¹³⁶.

Ще одним якісним проривом у відносинах Бразилії та Аргентини за президентства Луїс да Сілви стало співробітництво обох сторін в рамках глобальної та регіональної систем міжнародних відносин. Період 2000-х не

134 Acta de Copacabana [Text]: treaty of March 16, 2004. – Copacabana, Brazil, 2004. - Mode of access: URL: <http://old.clarin.com/diario/2004/03/17/p-00402.htm> - Title from the screen.

135 Acuerdo de Brasilia [Text]: treaty of May 20, 2005. – Brasilia, Brazil, 2005. - Mode of access: URL: <http://www.taringa.net/posts/info/1885952/Acuerdo-Bilateral-entre-Argentina-y-Brasil.html> - Title from the screen.

136 Protocolo de adhesión de la República Bolivariana de Venezuela al MERCOSUR [Text] : treaty of July 4, 2006. – MERCOSUR, 2006. – Mode of access : URL : http://www.sice.oas.org/Trade/MRCSRS/ProtAdhVenezuela_s.pdf - Title from the screen.

варто називати часом спільної позиції Бразилія та Буенос-Айреса щодо актуальних питань міжнародних відносин, проте започаткування системи координування дій та обміну інформацією сприяло тому, що світова спільнота розпочала «спілкування» з Південною Америкою через призму аргентино-бразильського тандему. Створенню цього тандему сприяло втручання США в Афганістан та Ірак, що автоматично відволікло увагу Держдепартаменту США від латиноамериканських справ і тим самим позбавило Бразилію та Аргентину тиску з боку північноамериканської держави. Як ми можемо спостерігати, держави свідомо пішли на процес побудови стратегічного партнерства на двосторонній основі, свідомо применшуючи роль МЕРКОСУР. Такі дії свідчили про глобальність ініціатив Буенос-Айреса та Бразилія та зменшення пріоритетності МЕРКОСУР в своїй зовнішній політиці.

Проте існували і протиріччя у відносинах Бразилії та Аргентини, особливо це стосувалося створення УНАСУР. Так на церемонії підписання Декларації Куско, яка започатковувала процес створення Союзу південноамериканських націй, був відсутній президент Аргентини Нестор Кіршнер, проте протягом 4 років, від 2004 по 2008 рік, позиція Аргентини почала змінюватися, і вже у 2008 році під час підписання Договору про створення УНАСУР Аргентина цілком підтримала ідею цього інтеграційного утворення, більше того, уже в травні 2010 року Нестор Кіршнер, за сприяння Лули да Сілви, був обраний на посаду першого генерального секретаря організації. Ця подія вплинула і на рівень довіри між державами в рамках МЕРКОСУР та на всі інтеграційні процеси в Латинській Америці¹³⁷.

Економічні та торгівельні відносини між Аргентиною та Бразилією за президентства Нестора Кіршнера характеризувалися значним дисбалансом інтересів між двома країнами. Перш за все, Буенос-Айрес та Бразилія погоджувалися в питанні продовження процесу поглиблення інтеграції в рамках МЕРКОСУР, проте, залишався цілий спектр торгівельних протиріч. Варто

137 J.H.H., *Vegas Convergencias y divergencias en las relaciones entre Argentina y Brasil* [Text] / Jorge Hugo Herrera Vegas // *Revista de la Bolsa de Comercio de Rosario*. – Rosario, Argentina, 2010. – P. 11-12

наголосити, що за адміністрації Нестора Кіршнера, Аргентиною широко використовувалася протекціоністська економічна політика, яка стала предметом суперечок між Бразилією та Аргентиною. Бразилія, яка була значно більш експортно-орієнтованою державою, висловлювала постійні претензії Аргентині, особливо щодо прагнень Аргентини підвищити єдиний митний тариф МЕРКОСУР для держав, які не є членами об'єднання. Бразилія вбачала в цьому загрозу своїй економіці, в той час як адміністрація Нестора Кіршнера розглядала ці прагнення як захист власних торгівельних інтересів. Щоб якось знизити рівень напруги в двосторонніх економічних відносинах Аргентина погодилася закупляти в бразильській стороні літаки Embraer, що носило більш символічний характер, аніж суто діловий інтерес Буенос-Айреса¹³⁸.

Однією з найбільш знакових подій у відносинах двох країн стала спільна позиція адміністрацій Лули да Сілви та Нестора Кіршнера щодо створення «Зони вільної торгівлі обох Америк» (АЛКА). Бразилія, яка разом із США була одним із ініціаторів цього проекту, за підтримки Аргентини та інших держав МЕРКОСУР відмовилися від американського сценарію для АЛКА. Буенос-Айрес та Бразилія зійшлися і в аргументах проти цієї ініціативи: в першу чергу це величезна різниця між економікою США та латиноамериканських держав, по-друге – значна кількість протекціоністських мір, на яких наполягали обидві палати Конгресу США, по-третє – прагнення США виносити складні проблеми на розгляд СОТ¹³⁹.

Бразилія та Аргентина максимально ефективно координували свої дії у рамках світових економічних організацій. Прикладом такої співпраці є спільна позиція в переговорах щодо світового аграрного сектору економіки, які проводяться в рамках СОТ, а саме в рамках Кернської групи. Іншою яскравою

138 De la Balze, Felipe La politica exterior de los gobiernos Kirchner (2003-2009) [Text] / Felipe de la Balze // Instituto de Estudios Internacionales - Universidad de Chile. – Mode of access: URL: <http://www.revistaei.uchile.cl/index.php/REI/article/viewFile/12677/12968> - Title from the screen.

139 Bernal-Meza, Raul Argentina y Brasil en la Política Internacional: regionalismo y Mercosur (estrategias, cooperación y factores de tensión) [Text] / Raul Bernal-Meza // SCIELO. – Mode of access: URL: <http://www.scielo.br/pdf/rbpi/v51n2/v51n2a10.pdf> - Title from the screen.

ілюстрацією координації дій обох держав є прагнення Бразилії та Аргентини реформувати світову фінансову систему, яке вони неодноразово висловлювали в рамках самітів Великої двадцятки (G20)¹⁴⁰.

За президентства Нестора Кіршнера Бразилія стала для Аргентини основним ринком експорту та імпорту, в той час як Аргентина займала третє місце серед всіх торгівельних партнерів Бразилії. Особливий інтерес представляє собою динаміка торгівлі між двома країнами, яка за адміністрації Нестора Кіршнера була надзвичайно позитивною для обох сторін. Ще у 2004 році товарообіг між сторонами становив лише 13 млрд доларів з позитивним сальдо для Бразилії. В 2005 році цей показник становив 16,1 млрд; в 2006 – 19,7 млрд; а в 2008 році - вже 30,9 млрд доларів¹⁴¹. Також аргентинсько-бразильський тандем зберігав станом на 2006 рік показник у 90% від загальному обсягу торгівлі держав-членів МЕРКОСУР всередині блоку¹⁴².

Протягом всього періоду президентства Н. Кіршнера Аргентина зберігала негативне сальдо, що в першу чергу пояснювалося значною різницею між економіками обох держав, яка почала проявлятися саме в період Лули да Сільви та Нестора Кіршнера – період значного зростання економіки Бразилії¹⁴³.

Проте існували і значні проблеми в економічному співробітництві Бразилії та Аргентини, про які неодноразово заявляла бразильська сторона. Виокремлюються три основні проблемні точки у відносинах Бразилії та Аргентини:

140 Curzel, Rosana Argentina, Brazil and Uruguay: a study of the regional impacts of ALCA [Electronic resource] / Rosana Curzel, Simao Davi Silber // Munich Personal RePEc Archive. – Mode of access: URL: http://mpra.ub.uni-muenchen.de/54502/1/MPRA_paper_54502.pdf - Title from the screen.

141 Comercio Exterior [Electronic resource]. – Mode of access : URL : <http://www.argentina-rree.com/sumario.htm> – Title from the screen.

142 MERCOSUR [Electronic resource] / MERCOSUR. – Mode of access : URL : <http://www.mercosur.int> – Mode of access.

143 Comercio Exterior

- 1) співробітництво в сфері енергетики, а саме проблема слабого розвитку енергетичного сектору Аргентини, який потребує інвестицій;
- 2) продаж Аргентиною пшениці і обмеження експорту бразильської пшениці до Аргентини;
- 3) переговори про нову двосторонню угоду в автомобільному секторі.

Особливою гострою була проблема пов'язана з експортом пшениці з Аргентини в Бразилію, а саме невизначеність спроможності аргентинського аграрного сектору повністю забезпечити північного партнера. Це змусило Бразилію в односторонньому порядку відмінити зовнішній 10% тариф на поставку пшениці з держав – не членів МЕРКОСУР. Це питання так і залишилося актуальним у відносинах Бразилії та Аргентини на сучасному етапі. Всі ці проблеми не тільки розглядалися на двосторонньому рівні, але й ставилися на порядок денний в рамках засідань МЕРКОСУР. Аргентина та Бразилія наполягали на виключній важливості вирішення своїх міждержавних проблем як ключового сегменту діяльності МЕРКОСУР.

Якщо говорити про автомобільний сектор, то саме аргентинська сторона гальмувала процес переговорів щодо нової угоди. Це пояснювалося в першу чергу спробою виграти час, потрібний для підведення автомобілебудівної галузі у конкурентну відповідність до бразильського автомобільного сектору. Яскравим прикладом цієї тези є той факт, що 50% торгового дефіциту Аргентини становить саме торгівля автомобілями¹⁴⁴. Ці три проблеми залишалися ключовими проблемами двостороннього економічного співробітництва за президентства Нестора Кіршнера і залишаються такими і на сучасному етапі.

Підводячи підсумок, варто наголосити, що адміністрації Нестора Кіршнера вдалося максимально розширити сфери співробітництва Аргентини та Бразилії в політичному контексті. В першу чергу, йдеться про активну спільну позицію двох держав щодо міжнародних проблем, таких як проблеми

144 Bernal-Meza, Raul Argentina y Brasil en la Política Internacional: regionalismo y Mercosur (estrategias, cooperación y factores de tensión) [Electronic resource] / Raúl Bernal-Meza // SCIELO. – Mode of access: URL: http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0034-73292008000200010 – Title from the screen.

клімату, реформування ООН та продовольчої проблем. В той же час, сторони продовжили політику поглиблення інтеграції всередині МЕРКОСУР, але не відкидаючи можливості проведення переговорів із США щодо створення Панамериканської зони вільної торгівлі.

Також Буенос-Айрес та Бразилія почали тісно співпрацювати в науковій та соціальній сферах, що було досить показовим для президентів Кіршнера та Сілви, які були представниками «лівої» хвилі політиків в Латинській Америці. Нововведеннями співробітництва стала співпраця на дипломатичному рівні, а саме обмін дипломатами та створення спільних консульств в інших країнах світу. Як ми бачимо, спектр питань, по яких співпрацювали Аргентина та Бразилія, досить розширився, що свідчить про значний рівень довіри та зацікавленості сторін одна в одній. І ще однією важливою закономірністю є те, що обидві держави особливу увагу приділяли не економічним питанням, а політичним, геополітичним та соціальним. Такий крен свідчить про те, що Буенос-Айрес та Бразилія прагнули не тільки побудувати двосторонній альянс, але й «політизувати» МЕРКОСУР, зробивши його впливом геополітичним гравцем.

Щодо економічного виміру міждержавного співробітництва Аргентини та Бразилії, то він залишався одночасно найбільш перспективним, але в той же час найбільш проблемним. Сторони сходилися в позиції щодо необхідності поглиблення інтеграції всередині МЕРКОСУР, як умови економічного розвитку регіону, проте розючим питанням залишався підхід адміністрації Нестора Кіршнера до реалізації власної економічної політики, а саме використання протекціоністських мір. Проте, оцінюючи суто факти двосторонньої торгівлі, то варто сказати, що вона протягом президентства Нестора Кіршнера, демонструвала надзвичайно позитивну динаміку, хоча й з постійним збільшенням від'ємного сальдо Аргентини. Саме за Нестора Кіршнера, Буенос-Айрес та Бразилія стали дійсно взаємозалежними суб'єктами та значно зросла їх роль в рамках МЕРКОСУР. Буенос-Айрес та Бразилія здійснювали надзвичайно ефективне співробітництво в рамках світових економічних

інституцій, а саме в рамках Кернської групи, де обидві держави обстоюють ініціативу створення єдиного світового аграрного сектору зі своїм ціноутворенням. Також обидві держави висловили спільну негативну позицію щодо пропозиції США зі створення АЛКА, що послугувало хорошим стимулом для подальшого розвитку регіональних інтеграційних економічних структур. В цілому, попри велику кількість проблем та непорозумінь, торгівля між двома країнами за президентства Нестора Кіршнера розвивалася досить стрімко, що якісним чином позначилося на швидкості інтеграційних процесів всередині блоку МЕРКОСУР.

4.3. «Політизація» МЕРКОСУР як прояв глибокої інституційно-економічної кризи блоку

Якісні зміни в аргентинсько-бразильських відносинах та в розвитку МЕРКОСУР відбулися в 2007 році зі зміною президента Аргентини, якою стала дружина Нестора Кіршнера Крістіна Фернандез де Кіршнер (2007-2015 рр.). Попри те, що Крістіна Кіршнер була ідеологічним послідовником політики свого попередника, їй вдалося значно активізувати «ліву» політику в Аргентині та поступово інкорпоровувати принципи імпортозаміщення в МЕРКОСУР. Такі дії викликали занепокоєння у інших держав-членів блоку, які розглядали дії Аргентини як такі, що можуть ізолювати Спільний Ринок Півдня від світових процесів лібералізації зовнішньої торгівлі¹⁴⁵.

Іншим вагомим чинником, який негативно впливав на рівень кооперації та торгівлі в рамках МЕРКОСУР став початок у 2008 році світової фінансової кризи, яка негативно вплинула на Аргентину та Бразилію, чії економіки надзвичайно залежні від експорту продукції та закордонних інвестицій.

145 Five Years of Presidency, What Should be Remembered of Cristina Fernández de Kirchner? [Text] / Council on Hemispheric Affairs. – Mode of access : URL : <http://www.coha.org/five-years-of-presidency-what-should-be-remembered-of-cristina-fernandez-de-kirchner/> - Title from the screen.

Виникнення цієї кризи змусило держави-члени МЕРКОСУР шукати спільні виходи із кризової ситуації та виробляти координовану політику¹⁴⁶.

Політика імпортозаміщення та економічного протекціонізму Аргентини, яка очевидно вступала в конфлікт з економічними політиками держав-членів МЕРКОСУР, світова криза 2008 року спричинила виникнення у блоці кризи економічної та торгівельної сфери співпраці, тому слід виокремити в чому саме полягає криза економічного співробітництва та яка роль аргентинсько-бразильського тандему у спричиненні або ж вирішенні цієї кризи.

Одним з головним інструментів політики Аргентини стало використання девальвації як методу боротьби з іноземним експортом. Зокрема піком такої політики став 2014 рік, коли Буенос-Айрес ослабив песо до найнижчого показника з часів фінансово-економічної кризи кінця 90-х – поч. 2000-х років в Аргентині¹⁴⁷. Наслідком такої планомірної політики стало те, що Аргентина значно загальмувала свою торгівлю в рамках МЕРКОСУР, особливо це стосується торгівельних відносин з Бразилією. Зокрема, з 2008 по 2014 роки обсяги двосторонньої торгівлі зупинилися на позначці 30 млрд. доларів, не демонструючи жодної динаміки росту. Це свідчить про те, що у аргентинсько-бразильському тандемі явно існувала певна криза розуміння, що безумовно впливало на появу кризових явищ в МЕРКОСУР¹⁴⁸.

Ще більшого імпульсу розвитку політики імпортозаміщення в Аргентині та ще більшої ізоляції Аргентини в інтеграційних процесах Латинської Америки стало фактичне оголошення стану дефолту економіки в період 2013-2014 років, коли Буенос-Айрес вступив у фазу глибокої економічної кризи в

146 Guillén, Arturo The effects of the global economic crisis in Latin America [Text] / Arturo Guillen R. // SCIELO. – Mode of access : URL : http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0101-31572011000200001 – Title from the screen.

147 Porzecanski, Katia Argentina Devaluation Sends Currency Tumbling Most in 12 Years [Text] / Katia Porzecanski // Bloomberg. – Mode of access : URL : <http://www.bloomberg.com/news/articles/2014-01-23/argentina-s-peso-plunges-17-as-central-bank-scales-back-support> - Title from the screen.

148 Mercosur main partners' bilateral trade stalled for the last six years [Text] / MercoPress. – Mode of access : URL : <http://en.mercopress.com/2015/05/05/mercosur-main-partners-bilateral-trade-stalled-for-the-last-six-years> - Title from the screen.

державі. Проте варто наголосити, що не тільки Аргентина та її внутрішня економічна ситуація були основним гальмуючим елементом в МЕРКОСУР. Схожі економічні труднощі, а саме боргові кризи, знецінення національної валюти, рецесія економіки, спостерігалися і в інших державах блоку, проте Бразилія, Асунсьйон та Монтевідео обрали шлях лібералізації економіки, що було відмінним ходом від політики Аргентини¹⁴⁹

Іншим проявом негативного впливу Аргентини на діяльність Спільного Ринку Півдня стало повне відхилення Буенос-Айресом ініціатив Бразилії, Уругваю та Парагваю щодо лібералізації блоку та більшої відкритості МЕРКОСУР для світових торговельних потоків. Адміністрація Крістіни Кіршнер не просто відхиляла ці пропозиції, але й була ініціатором підвищення рівня митних тарифів для продукції, виготовленої позам межами держав блоку. Цією політикою Аргентина прагнула ще більше захистити власний ринок, що можливо було досягнути тільки за умови проведення змін в МЕРКОСУР. Ця необхідність пояснювалася тим, що Аргентина стала своєрідним «заручником» митного союзу МЕРКОСУР, що перешкоджало їй приймати самостійні рішення¹⁵⁰.

Іншим аспектом економічної кризи всередині МЕРКОСУР були зовнішньоекономічні погляди держав-членів блоку, зокрема Бразилія, Уругвай та Парагвай активно обстоювали ідею тіснішого співробітництва МЕРКОСУР з ЄС, що могло б забезпечити держав збільшення експортного потенціалу та модернізацію та диверсифікацію власних економік. Проте Аргентина, основними принципами економічної політики якої був протекціонізм та імпортозаміщення, виступала проти лібералізації торгівлі з ЄС, зокрема Буенос-Айрес перешкоджав досягненню угоди про ЗВТ між МЕРКОСУР та ЄС

149 Di Marco, Laura El eterno retorno argentino. ¿Por qué hay una crisis por década? [Text] / Laura Di Marco // La Nacion. – Mode of access : URL : <http://www.lanacion.com.ar/1704948-el-eterno-retorno-argentino-por-que-hay-una-crisis-por-decada> - Title from the screen.

150 Argentina invokes unity and rejects proposal for a more 'flexible' Mercosur [Text] / MercoPress. – Mode of access : URL : <http://en.mercopress.com/2015/05/26/argentina-invokes-unity-and-rejects-proposal-for-a-more-flexible-mercosur> - Title from the screen.

починаючи зі старту переговорів в 2010 році. Аргентина розглядала цю угоду як загрозу для власної економіки, тому завданням аргентинської зовнішньої політики було гальмування процесу зближення ЄС та МЕРКОСУР¹⁵¹.

Наслідком такого дисонансу поглядів держав-членів МЕРКОСУР стало розгортання інституціональної кризи в блоці, який стосувався того, яким напрямком мають йти переговори між Спільним Ринком Півдня та Європейським Союзом. В цій ситуації Бразилія, Уругвай та Парагвай вирішили запустити механізм «двошвидкісного» зближення з ЄС, що передбачало певну ізоляцію Аргентини від прямих переговорів між економічними блоками. Проте ця ініціатива все ж не могла повністю виключити Буенос-Айрес з переговорного процесу тому, що остаточне рішення щодо підписання угоди про ЗВТ повинно було знайти підтримку у всіх держав-членів МЕРКОСУР¹⁵².

Ті ж проблеми у діяльності МЕРКОСУР існували щодо інших напрямків зовнішньоекономічної діяльності, а саме щодо зближення МЕРКОСУР з Тихоокеанським Альянсом, членами якого є Колумбія, Перу, Чилі, Мексика. Різні погляди щодо торгівельної політики блоку по відношенню до третіх країн Аргентини та інших членів Спільного Ринку Півдня зумовили дуже низьку динаміку зближення двох угруповань, що, очевидно, перешкоджає розвитку ідей інтеграцій Латинської Америки в рамках УНАСУР, СЕЛАК чи ЛАІ¹⁵³.

Отже, як можна спостерігати, з приходом до влади в Аргентині Крістіни Кіршнер та погіршенням економічного становища в державах МЕРКОСУР блок вступив у фазу глибокої економічної кризи та погіршення розуміння спільного бачення угруповання на наступні роки. Це ж саме стосувалося аргентинсько-бразильських відносин тому, що обидві держави мали різні погляди на

151 Wigell, Mikael Seal the deal or lose Brazil [Text] / Mikael Wigell. - FIIA briefing paper 171. – March, 2015. – P.4-5

152 Mercosur prepared to consider the possibility of a 'two-speed' system with EU [Text] / MercoPress. – Mode of access : URL : <http://en.mercopress.com/2015/05/05/mercosur-prepared-to-consider-the-possibility-of-a-two-speed-system-with-eu> - Title from the screen.

153 Villarreal, M. Angeles The Pacific Alliance: A Trade Integration Initiative in Latin America [Text] / M. Angeles Villarreal // Congressional Research Service. - October 2, 2014. – P. 8-10. – Mode of access : URL : <https://www.fas.org/sgp/crs/row/R43748.pdf> - Title from the screen.

економічну політику блоку і у своїй внутрішній політиці сповідували різні економічні підходи. Тому можна з впевненістю стверджувати, що з 2007 року економічну кризу переживав не тільки Спільний Ринок Півдня, але й стратегічний тандем Буенос-Айреса та Бразилія.

Проблеми в економічній сфері все ж не стали завадою для формування повноцінного політичного тандему Аргентини і Бразилії, що багато в чому пояснювалося тим, що Крістіна Кіршнер та Ділма Руссефф (Dilma Rousseff) (2011-), наступниця Лули да Сілви на посаді президента Бразилії, були представниками лівоцентристських сил в двох держав, що дає нам змогу стверджувати про ідеологічну близькість двох владних режимів¹⁵⁴.

Політична близькість двох держав знайшла своє відображення в діяльності МЕРКОСУР, коли обидві держави розпочали роботу над перетворення суто економічного блоку на політичний клуб держав Латинської Америки. Зокрема Аргентина та Бразилія активно виступали за включення в МЕРКОСУР держав лівоцентристськими та лівими силами при владі такими як Болівія та Венесуела. Якщо процес інкорпорації Венесуели розпочався ще в 2006 році, то у 2015 році за ініціативи Бразилії та Аргентини було підписано «Протокол про вступ Болівії до МЕРКОСУР» («Protocolo de adhesión de Bolivia»)¹⁵⁵. Вступ цих держав дозволяв Буенос-Айресу та Бразилія значно розширити свої ринки збуту продукції та перетворити угруповання на геополітичну силу в Латинській Америці.

Підтвердженням того, що значна увага аргентинсько-бразильським тандемом приділялася політичним питанням співробітництва, був приклад реагування МЕРКОСУР на події в Парагваї влітку 2012 року. Політична криза в Парагваї, яка мала своїм наслідком імпічмент президента Парагваю Фернандо Луго (2008-2012 рр.) 22 червня 2012 року, стала показником значної

154 Barranco, Veronica Two Women, Two Styles, Two Great Countries [Text] / Veronica Barranco // Edelman. – Mode of access : URL : <http://www.edelman.com/post/two-women-two-styles-two-great-countries/> - Title from the screen.

155 Bolivia se convirtió formalmente en el sexto miembro pleno del Mercosur [Text] / Telam. – Mode of access : URL : <http://www.telam.com.ar/notas/201507/113121-mercosur-evo-bolivia-brasil-cumbre.html> - Title from the screen.

«політизації блоку». Варто наголосити, що Парагвай був єдиною державою, яка не ратифікувала в своєму парламенті вступ Венесуели до МЕРКОСУР в 2006 році, мотивуючи таке рішення неприйняттям недемократичних способів управління державою «чавістів»¹⁵⁶.

Відразу після оголошення імпічменту Луго держави-члени МЕРКОСУР різко засудили цей акт парагвайського парламенту та визнали його незаконним, зокрема Ділма Руссефф запропонувала виключити тимчасово Парагвай з членів МЕРКОСУР та УНАСУР, що було підтримано іншими членами цих організацій. Таким чином Парагвай було виключено, що підірвало всю інституційну та правову основу існування МЕРКОСУР тому, що процедура імпічменту є цілком законним процесом за парагвайською конституцією, а тому МЕРКОСУР не мав права виключати державу за подібний внутрішній крок¹⁵⁷.

Аргентина та Бразилія скористалися цим політичним ходом МЕРКОСУР, який був зніційований ними, та прискорили процес інкорпорації Венесуели до Спільного Ринку Півдня, який розпочався ще в 2006 році та гальмувався владою Парагваю. З виключенням Монтевідео Венесуела зуміла автоматично та остаточно стати членом МЕРКОСУР, що підтверджує факт зацікавленості аргентинсько-бразильського тандему в «криміналізації» імпічменту Луго та користуванні цієї ситуації задля реалізації власних економічних та політичних інтересів¹⁵⁸. Тому можна з впевненістю стверджувати, що Аргентині та Бразилії, попри ряд економічних протиріч, вдалося створити «політичний клуб» МЕРКОСУР, який включав у себе Аргентину, Бразилію, Уругвай та Венесуелу, при владі в яких знаходилися сили з «лівим» ідеологічним нахилом.

156 Villagra, Sarah Patricia Cerna La crisis institucional paraguaya de 2012 a la luz de las élites parlamentarias [Text] / Sarah Patricia Cerna Villagra, Juan Mario Solís Delgadillo // Elites. – Numero 42. – Octubre, 2012. – Mode of access : URL : http://americo.usal.es/oir/Elites/Boletines_2012/Boletin%20datos%20de%20opinion42Paraguay.pdf – Title from the screen.

157 El Mercosur suspendió a Paraguay y oficializó el ingreso de Venezuela [Text] / La Nacion. – Mode of access : URL : <http://www.lanacion.com.ar/1486249-cumbre-mercosur-cristina-kirchner-paraguay> - Title from the screen.

158 Arbuet-Vignali, Heber Crisis en Paraguay [Text] / Heber Arbuet-Vignali // Estudios del CURI. – 11 de Julio de 2012. – N 04/12. – Mode of access : URL : <http://www.abc.com.py/archivos/2012/08/25/crisis-en-paraguay-mercosur-125715.pdf> - Title from the screen.

Попри ці факти, аргентинсько-бразильський тандем зберігав високі показники впливу на МЕРКОСУР, зокрема частка торгівлі двох держав становила 87% станом на 2014 рік (див. Додаток 3), хоча варто зауважити, що рівень двосторонньої торгівлі з 2008 року практично «заморозився» на показнику 30 млрд. доларів, що безумовно свідчила про кризу в міждержавних стосунках¹⁵⁹. Тому економіка практично нівелювалася поганим політичним станом аргентинсько-бразильських відносин та МЕРКОСУР загалом.

Підсумовуючи, слід наголосити, що період 2007-2014 років став кризовим періодом для розвитку економічної компоненти діяльності МЕРКОСУР, практично нівелювавши економічну потужність та гармонійність блоку, проте аргентинсько-бразильський тандем, який не зміг знайти консенсусу щодо розвитку економічного блоку, особливу увагу приділив побудові політичного блоку, який міг би себе позиціонувати як міжнародного актора на світовій арені.

Отже, період 2007-2014 років став надзвичайно кризовим та практично катастрофічним для розвитку МЕРКОСУР в його першочерговій ідеї, а саме економічного та торговельного блоку, в той же час неформальне утворення політичного союзу в рамках інтеграційного угруповання свідчило про якісне переформатування МЕРКОСУР, але яке відбувалося виключно на політичних інтересах держав-членів, що повністю спонукало розвиток блоку до переходу в період глибокої інституціональної та економічної стагнації.

Висновок до розділу 4

Кінець 90-х років – поч. 2000-х став початковим етапом глибокої кризи всередині МЕРКОСУР, причини якої лежали у економічній та торговельній площині. Зокрема послаблення національних валют Аргентиною та Бразилією, економічна криза в Аргентині та прагнення якомога більше захистити власний ринок зі сторони Буенос-Айреса та Бразилія зумовили початок глибокої кризи

159 Balance comercial Argentina – Brazil (1999-2011) [Electronic resource] / Industria. – Mode of access : URL : <http://www.industria.gob.ar/wp-content/uploads/2012/12/Intercambio-Comercial-Argentina-Brasil.pdf> – Title from the screen.

економічної компоненти функціонування МЕРКОСУР. Проте в цей період криза все ще не поширилася повністю на інституційну основу побудови блоку, а зачепила виключно найбільші держави-члени МЕРКОСУР.

Зміни відбулися в 2003 році з приходом до влади лівоцентристських сил в Бразилії та Аргентині. Саме тоді Буенос-Айрес та Бразилія почали тісно співпрацювати в науковій та соціальній сферах, що було досить показовим для президентів Кіршнера та Сілви, які були представниками «лівої» хвилі політиків в Латинській Америці. Нововведеннями співробітництва стала співпраця на дипломатичному рівні, а саме обмін дипломатами та створення спільних консульств в інших країнах світу. Як ми бачимо, спектр питань, по яких співпрацювали Аргентина та Бразилія, досить розширився, що свідчить про значний рівень довіри та зацікавленості сторін одна в одній. І ще однією важливою закономірністю є те, що обидві держави особливу увагу приділяли не економічним питанням, а політичним, геополітичним та соціальним. Такий крен свідчить про те, що Буенос-Айрес та Бразилія прагнули не тільки побудувати двосторонній альянс, але й «політизувати» МЕРКОСУР, зробивши його впливом геополітичним гравцем.

Щодо економічного виміру міждержавного співробітництва Аргентини та Бразилії, то він залишався одночасно найбільш перспективним, але в той же час найбільш проблемним. Сторони сходилися в позиції щодо необхідності поглиблення інтеграції всередині МЕРКОСУР, як умови економічного розвитку регіону, проте розючим питанням залишався підхід адміністрації Нестора Кіршнера до реалізації власної економічної політики, а саме використання протекціоністських мір. Проте, оцінюючи суто факти двосторонньої торгівлі, то варто сказати, що вона протягом президентства Нестора Кіршнера, демонструвала надзвичайно позитивну динаміку, хоча й з постійним збільшенням від'ємного сальдо Аргентини. Саме за Нестора Кіршнера, Буенос-Айрес та Бразилія стали дійсно взаємозалежними суб'єктами та значно зросла їх роль в рамках МЕРКОСУР.

Період 2007-2014 років став кризовим періодом для розвитку економічної компоненти діяльності МЕРКОСУР, практично нівелювавши економічну потужність та гармонійність блоку, проте аргентинсько-бразильський тандем, який не зміг знайти консенсусу щодо розвитку економічного блоку, особливу увагу приділив побудові політичного блоку, який міг би себе позиціонувати як міжнародного актора на світовій арені.

Отже, період 2007-2014 років став надзвичайно кризовим та практично катастрофічним для розвитку МЕРКОСУР в його першочерговій ідеї, а саме економічного та торгівельного блоку, в той же час неформальне утворення політичного союзу в рамках інтеграційного угруповання свідчило про якісне переформатування МЕРКОСУР, але яке відбувалося виключно на політичних інтересах держав-членів, що повністю спонукало розвиток блоку до переходу в період глибокої інституціональної та економічної стагнації.

ВИСНОВКИ

Роль аргентинсько-бразильського тандему в формуванні та розвитку інтеграційних процесів є домінантною та ключовою, що пояснюється, в першу чергу, тим, що обидві ці держави входять до когорти найбільших політичних та економічних гравців в регіоні Латинської Америки. Утворення та розвиток МЕРКОСУР також відбувся під впливом Буенос-Айреса та Бразилія, які у порівнянні з іншими членами блоку були державами-гігантами, що безумовно

свідчить про те, що Аргентина та Бразилія відігравали ключову роль в функціонуванні Спільного Ринку Півдня.

Зародження ідей регіональної інтеграції довгий час не відбувалося в зв'язку з наявністю високого рівня конфронтаційності в аргентинсько-бразильських відносинах, де обидві держави розглядали один одного як геополітичних опонентів. Якісні зміни відбулися в середині ХХ століття, коли необхідність та важливість регіональної інтеграції почали обстоювати представники теоретичної геополітичної думки Аргентини та Бразилії. Теоретики обох держав спочатку наполягали на проведенні внутрішньої інтеграції та тільки з плином часу переходили на рівень міждержавної інтеграції. Це пояснювалося наявністю все ще високого рівня недовіри між Аргентиною та Бразилією, які розглядали один одного як конкурентів.

З приходом до влади військових режимів в 60-х роках ХХ століття геополітичні школи двох держав розійшлися у своїх поглядах: бразильська школа відстоювала ідеї активної регіональної інтеграції з ціллю побудови геополітичного гравця «Латинська Америка», в той час як аргентинська школа відстоювала експансіоністський напрям розвитку держави, що перекреслювало будь-які інтеграційні ідеї. Тому, можна з впевненістю стверджувати, що з розгортанням демократичних процесів в двох державах та початком практичного втілення інтеграційних ідей, Бразилія підійшла більш теоретично підготовленою до процесів інтеграції в субрегіоні Південного Конусу. Аргентинська теоретична думка змушена була зароджуватися паралельно з процесом практичної реалізації інтеграційних процесів.

Процес розбудови інтеграційного утворення був би неможливий без побудови ефективного партнерства Аргентини та Бразилії, який мав стати рушійною силою майбутнього інтеграційного проекту. Тому перед державами в кінці 70-х – поч. 80-х років ХХ століття стояло завдання відродити довіру та взаємовигоду в двосторонніх відносинах. Аргентинсько-бразильське зближення було зумовлене і іншими факторами, зокрема важкою економічною та політичною ситуацією всередині двох держав та значними геополітичними

змінами в регіоні та світі. Зробивши перші кроки задля вирішення цих проблем Аргентина та Бразилія заклали міцний фундамент майбутньому співробітництву, проте все ще значною проблемою залишалася відсутність довіри в двосторонніх відносинах.

Період 1983-1990 років став періодом пошуку діалогу та старту побудови інтеграційного утворення, згодом відомого як МЕРКОСУР. Переломним моментом, який сприяв налагодженню співробітництва Аргентини та Бразилії, став перехід влади в обох державах від військових режимів до демократичних сил. Відправною точкою в процесі розбудови аргентинсько-бразильського тандему став 1985 рік, коли вперше було проголошено рух двох держав до створення інтеграційного утворення між собою. Протягом наступних 5 років Буенос-Айрес та Бразилія підписали цілу низку двосторонніх угод та декларацій, ціллю яких була інституціоналізація та матеріалізація інтеграційних амбіцій двох держав. Проте, у зв'язку з важкою економічною ситуацією в двох державах, так і не вдалося досягнути протягом цього періоду остаточної мети Аргентини та Бразилії, а саме офіційного створення МЕРКОСУР. Також перешкодою було те, що держави продовжували активно використовувати протекціоністські міри в торгівлі. Також Аргентини та Бразилії вдалося розширити власні інтеграційні плани на Уругвай, що вже дає підставу стверджувати про значне збільшення політичної ваги планованому утворенню.

1983-1990 роки були повністю присвячені побудові аргентинсько-бразильського економічного та політичного тандему, який і мав стати основою майбутнього інтеграційного утворення. Тому можна з впевненістю стверджувати, що Аргентина та Бразилія початковим етапом створення МЕРКОСУР вважали власну міждержавну інтеграція, а тому ключову увагу в цей період було приділено налагодженню двостороннього співробітництва з поступовим виходом на регіональну інтеграцію.

Створенню МЕРКОСУР передувала глибока розробка Аргентиною та Бразилією моделі розвитку МЕРКОСУР. Бразилія та Аргентина мали загалом спільні інтереси та спільні бачення проєкції розвитку МЕРКОСУР, проте

існували певні відмінності. Якщо аргентинська сторона розглядала регіональну інтеграцію виключно в контексті панамериканських торговельних ініціатив, то Бразилія все ж вбачала в інтеграції спосіб прискорити інтеграційні процеси в Латинській Америці, проте Аргентина та Бразилія все ж сходилися в ключових аспектах, а саме в необхідності інтеграції як критичної умови розвитку обох держав, побудови МЕРКОСУР на ліберальних принципах економіки та «інтернаціоналізації» майбутнього блоку, який мав стати «містком» між Латинською Америкою та провідними інтеграційними утвореннями світу. Саме компроміс у цих позиціях дозволив обом державам вийти на фінішну пряму в процесі створення МЕРКОСУР.

Початковий період існування МЕРКОСУР ознаменувався собою укладанням цілої низки угод, покликаних інституціоналізувати новостворену структуру. Головну роль в цьому процесі відігравав аргентинсько-бразильський тандем. В цей період МЕРКОСУР продемонстрував високі темпи економічного розвитку, що дозволяло державам-членам оптимістично оцінювати перспективи блоку. Саме економічні успіхи були фундаментом політики Аргентини та Бразилії щодо підвищення рівня інтеграції всередині угруповання, з рівня ЗВТ до рівня Митного союзу.

Слід наголосити, що період 1994-1999 років став періодом не тільки інституційного становлення МЕРКОСУР, але й збільшення ролі аргентинсько-бразильського тандему в блоці. Створення митного союзу всередині «Спільного Ринку Півдня» в 1994 році заклало початок якісно новому періоду розвитку МЕРКОСУР. Перетворення інтеграційного утворення на міжнародного суб'єкта дозволило реалізовувати Аргентині та Бразилії свої плани щодо інтернаціоналізації блоку. Загалом рівень інтеграції всередині блоку був високим і економічні показники свідчили про успішність проекту, отже, можна стверджувати, що період 1991-1999 років став періодом розквіту МЕРКОСУР та ролі аргентинсько-бразильського тандему в інтеграційних процесах в регіоні.

Кінець 90-х років – поч. 2000-х став початковим етапом глибокої кризи всередині МЕРКОСУР, причини якої лежали у економічній та торговельній

площині. Зокрема послаблення національних валют Аргентиною та Бразилією, економічна криза в Аргентині та прагнення якомога більше захистити власний ринок зі сторони Буенос-Айреса та Бразилія зумовили початок глибокої кризи економічної компоненти функціонування МЕРКОСУР. Проте в цей період криза все ще не поширилася повністю на інституційну основу побудови блоку, а зачепила виключно найбільші держави-члени МЕРКОСУР. Зміни

відбулися в 2003 році з приходом до влади лівоцентристських сил в Бразилії та Аргентині. Саме тоді Буенос-Айрес та Бразилія почали тісно співпрацювати в науковій та соціальній сферах, що було досить показовим для президентів Кіршнера та Сілви, які були представниками «лівої» хвилі політиків в Латинській Америці. Важливою закономірністю того періоду є те, що обидві держави особливу увагу приділяли не економічним питанням, а політичним, геополітичним та соціальним. Такий крен свідчить про те, що Буенос-Айрес та Бразилія прагнули не тільки побудувати двосторонній альянс, але й «політизувати» МЕРКОСУР, зробивши його впливом геополітичним гравцем. Сторони сходилися в позиції щодо необхідності поглиблення інтеграції всередині МЕРКОСУР, як умови економічного розвитку регіону, проте різним питанням залишався підхід адміністрації Нестора Кіршнера до реалізації власної економічної політики, а саме використання протекціоністських мір.

Період 2007-2014 років став кризовим періодом для розвитку економічної компоненти діяльності МЕРКОСУР, практично нівелювавши економічну потужність та гармонійність блоку, проте аргентинсько-бразильський тандем, який не зміг знайти консенсусу щодо розвитку економічного блоку, особливу увагу приділив побудові політичного блоку, який міг би себе позиціонувати як міжнародного актора на світовій арені. Неформальне утворення політичного союзу в рамках інтеграційного угруповання свідчило про якісне переформатування МЕРКОСУР, але яке відбувалося виключно на політичних інтересах держав-членів, що повністю спонукало розвиток блоку до переходу в період глибокої інституціональної та економічної стагнації.

Підсумовуючи, варто наголосити, що роль аргентинсько-бразильського тандему завжди залишалася ключовою в розвитку МЕРКОСУР, проте ця роль змінювала свій зміст протягом періоду кінця ХХ – початку ХХІ століття. Якщо в 80-90-х роках обидві держави були активними апологетами утворення всеохоплюючого економічного та торгівельного блоку МЕРКОСУР, то на сучасному етапі аргентинсько-бразильський тандем обстоює ідеї «політизації» МЕРКОСУР, що, очевидно, свідчить про кризу блоку в його першочерговому задумі.

Перспективним є подальше вивчення цієї теми, особливо це стосується глибшого дослідження сучасного стану розвитку МЕРКОСУР та ролі Аргентини та Бразилії у цьому процесі. Також перспективним є приділення особливої уваги теоретичному моделюванню інтеграційних процесів аргентинськими та бразильськими науковцями, що практично не досліджується у сучасній вітчизняній та закордонній науці. Загалом, саме теоретичний рівень інтеграційного процесу в субрегіоні Південного Конусу є найперспективнішим напрямком подальших наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДЖЕРЕЛА

1. Acta de Amistad Argentino – Brasileña, Democracia, Paz y Desarrollo [Text] : treaty of December 20, 1986. – Buenos-Aires, Argentina, 1986. – Mode of access : URL : <http://portal.educ.ar/noticias/educacion-y-sociedad/dia-de-la-amistad-argentinobra.php> – Title from the screen.
2. Acta de Buenos Aires [Text] : treaty of July 6, 1990. – Buenos-Aires, Argentina, 1990. – Mode of access : URL :

- http://www.anticorrupcion.gov.ar/PDF/acta_cicc_de_bs_as_castellano.pdf – Title from the screen.
3. Acta de Copacabana [Text] : treaty of March 16, 2004. – Copacabana, Brazil, 2004. – Mode of access : URL : <http://old.clarin.com/diario/2004/03/17/p-00402.htm> – Title from the screen.
 4. Acta para la Integración y Cooperación Económica [Text]: treaty of July 6, 1990. – Buenos-Aires, Argentina, 1990. – Mode of access : URL : <http://www.amersur.org.ar/Integ/PROGRAMA-DE-COOPERACION-E-INTEGRACION-ARGENTINA-BRASIL-corregido.pdf> – Title from the screen.
 5. Act for Brazilian-Argentine Integration [Text] : act of July 29, 1986. – Buenos-Aires, Argentina, 1986. – Mode of access : URL : <http://www.abacc.org.br/?p=553&lang=en> – Title from the screen.
 6. Acuerdo de Brasilia [Text] : treaty of May 20, 2005. – Brasilia, Brazil, 2005. – Mode of access : URL : <http://www.taringa.net/posts/info/1885952/Acuerdo-Bilateral-entre-Argentina-y-Brasil.html> – Title from the screen.
 7. Argentine ambassador Garcia del Solar to the Argentine foreign ministry, on US Secretary of State George Shultz's visit to Brazil : note on January 18, 1984 [Text] – Mode of access : URL : <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/116865> – Title from the screen.
 8. Balance comercial Argentina – Brazil (1999-2011) [Electronic resource] / Industria. – Mode of access : URL : <http://www.industria.gob.ar/wp-content/uploads/2012/12/Intercambio-Comercial-Argentina-Brasil.pdf> – Title from the screen.
 9. Cartagena Consensus [Text] : treaty of June 22, 1984. – Cartagena, Colombia, 1984. – Mode of access : URL : http://www.larouchepub.com/eiw/public/1985/eirv12n09-19850305/eirv12n09-19850305_015-the_cartagena_consensus_debtors.pdf – Title from the screen.
 10. Comercio Exterior [Electronic resource]. – Mode of access : URL : <http://www.argentina-rree.com/sumario.htm> – Title from the screen.

11. Consensus de Buenos-Aires [Text] : treaty of October 16, 2003. – Buenos-Aires, Argentina, 2003. – Mode of access : URL : <http://en.mercopress.com/2005/08/24/buenos-aires-consensus-a-new-agenda-for-latinamerica> – Title from the screen.
12. Cooperation Agreement between the Government of the Federative Republic of Brazil and the Government of the Argentine Republic for the Development and Application of the Peaceful Uses of Nuclear Energy [Text] : treaty of May 20, 1980. – Buenos-Aires, Argentina, 1980. – Mode of access: URL: http://www.abacc.org.br/wp-content/uploads/1980/10/acordo_de_coop_br_e_ar_para_des_e_aplic_ingles.pdf – Title from the screen.
13. Declaración Sociolaboral del Mercosur [Text] : treaty of December 10, 1998. – Rio de Janeiro, Brazil, 1998. – Mode of access : URL : http://www.sice.oas.org/labor/MERCOSUR_Sociolab.pdf – Title from the screen.
14. Declaration of Iguazu [Text] : treaty of November 29, 1985. – Foz do Iguazu, Brazil, 1985. – Mode of access: URL: <http://www.abacc.org.br/?p=534&lang=en> – Title from the screen.
15. ESG [Electronic resource] – Mode of access : URL : <http://www.esg.br/index.php/en/> – Title from the screen.
16. GDP growth (annual %) [Electronic resource] / The World Bank. – Mode of access : URL : <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?page=6> – Title from the screen.
17. GDP per Capita by Country 1980-2014 [Electronic resource] / KNOEMA – Mode of access : URL : <http://knoema.com/pjeqzh/gdp-per-capita-by-country-1980-2014?country=Argentina> – Title from the screen.
18. Gross Domestic Product (GDP) in Brazil [Electronic resource] / Kushnirs – Mode of access : URL : http://kushnirs.org/macroeconomics/gdp/gdp_brazil.html – Title from the screen.

19. Interview with former Deputy Foreign Affairs Minister of Argentina Jorge Sabato [Text] : interview of October 1993. – Buenos-Aires, Argentina, 1993.
20. Joint Communiqué by Presidents Menem and Sarney [Text] – Brasilia, Brazil, August 24, 1989. – Mode of access: URL: <http://www.abacc.org.br/?p=562&lang=en> – Title from the screen.
21. Joint Declaration of Ministers of foreign affairs of Brazil, Uruguay and Argentina [Text] : treaty of November 12, 1989 – Buenos-Aires, Argentina, 1989. – Mode of access: URL: <http://www.state.gov/documents/organization/57675.pdf> – Title from the screen.
22. KNOEMA [Electronic resource] – Mode of access : URL : <http://knoema.ru> – Title from the screen.
23. La relación comercial Argentina-Brasil: Dos socios que se acercan y se alejan según las circunstancias [Electronic resource] / DNI. – Mode of access : URL : <http://www.consultoradni.com/la-relacion-comercial-argentina-brasil-dos-socios-que-se-acercan-y-se-alejan-segun-las-circunstancias/> – Title from the screen.
24. Mandato de Asunción para la consolidación del Mercado Común del Sur [Text] : treaty of 1995. – Asuncion, Uruguay, 1995. – Mode of access : URL : <http://gd.mercosur.int/SAM/GestDoc/pubweb.nsf/Normativa?ReadForm&lang=ESP&id=BA6765EDD077846683257751006EAF5B> – Title from the screen.
25. Memorandum to Mr. Minister of state : on the 10th of January of 1985 [Text] – Mode of access : URL : <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/116862> – Title from the screen.
26. MERCOSUR [Electronic resource] / MERCOSUR. – Mode of access : URL : <http://www.mercosur.int> – Title from the screen.
27. Programa de Accion del MERCOSUR hasta el año 2000 [Text] : treaty of 1995. – Punta del Este, Uruguay, 1995. – Mode of access : URL : <http://www.loa.org.ar/legNormaDetalle.aspx?id=770> – Title from the screen.

28. Protocolo de adhesión de la República Bolivariana de Venezuela al MERCOSUR [Text] : treaty of July 4, 2006. – MERCOSUR, 2006. – Mode of access : URL : http://www.sice.oas.org/Trade/MRCSRS/ProtAdhVenezuela_s.pdf – Title from the screen.
29. Protocolo de Montevideo sobre el comercio de servicios del MERCOSUR [Text] : treaty of December 15, 1997. – Montevideo, Paraguay, 1997. – Mode of access : URL : http://www.sice.oas.org/Trade/MRCSR/montevideo/Text_s.asp#Preambulo – Title from the screen.
30. Protocol of Brasilia for the Solution of Controversies [Text] : treaty of 1991. – Brasilia, Brazil, 1991. – Mode of access : URL : http://www.sice.oas.org/trade/mrcsr/brasil/pbrasilatext_e.asp#CHAPTER_I – Title from the screen.
31. Protocol of Ouro Preto [Text] : treaty of 1994. – Ouro Preto, Brazil, 1994. – Mode of access : URL : http://www.sice.oas.org/trade/mrcsr/ourop/ourop_e.asp – Title from the screen.
32. Southern Common Market (MERCOSUR) Agreement [Text] : treaty of March 26, 1991. – Asuncion, Uruguay, 1991. – Mode of access : URL : <http://www.worldtradelaw.net/fta/agreements/mercosurfta.pdf> – Title from the screen.
33. Tratado de Integración, Cooperación y Desarrollo entre la República Argentina y la República Federativa del Brasil [Text] : treaty of November 29, 1988. – Brasilia, Brazil, 1988. – Mode of access : URL : http://www.sre.gob.mx/images/stories/dgomra/arg_bra_88.pdf – Title from the screen.
34. Tratado para el establecimiento del estatuto de empresas binacionales [Text] : treaty of July 6, 1990. – Buenos-Aires, Argentina, 1990. – Mode of access : URL : <http://www.jus.gob.ar/igj/la-igj/marco-normativo/leyes/tratado-para-el>

establecimiento-del-estatuto-de-empresas-binacionales-argentino-brasilenas.aspx – Title from the screen.

ЛІТЕРАТУРА

35. Бредіхін, А.В. Зовнішня політика Аргентини [Текст] / А.В. Бредіхін // Наукові праці. – Чернівці, 2004. – Т.37 – Випуск 24. – С.71-74. – Режим доступу : URL : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/history/2005/37-24-13.pdf> – Назва з екрану.
36. Головченко, В. Конфліктогенність міжнародних відносин у Латинській Америці: історія й сучасність [Текст] / Головченко В. // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Випуск 101. – С. 3-12. – Mode of access : URL : http://library.univ.kiev.ua/ukr/host/viking/db/ftp/univ/apmv/apmv_2011_101_01.pdf - Title from the screen.
37. Плевако, І. До питання генези бразильських геополітичних ідей / І.Г.Плевако // Історико-політичні проблеми сучасного світу. Збірник наукових праць. – Т.27-28. – Чернівці, 2014. – С. 191-196.
38. МЕРКОСУР – історія створення та основні досягнення [Текст] – Режим доступу : URL : <http://svitppt.com.ua/politika/merkosur-istoriya-stvorennuya-ta-osnovni-dosyagnennya.html> – Назва з екрану.
39. Adler, Gustavo Intra-Regional Spillovers in South America: Is Brazil Systemic after All? [Text] / Gustavo Adler // International Monetary Fund. – Mode of access : URL : <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12145.pdf> – Title from the screen.
40. Algorta, Juan O comercio Brasil – Argentina: tendencias observadas nos ultimos 20 anos [Text] / Juan Algorta. – Mode of access : URL : <http://revistas.fee.tche.br/index.php/indicadores/article/download/646/891> – Title from the screen.

41. Angoso, Ricardo Jorge Rafael Videla se confiesa [Text] / Ricardo Angoso // Lecturas para el debate. – Mode of access : URL : <http://uniondepromociones.info/Jorge%20Rafael%20Videla%20Se%20Confiesa%20de%20Ricardo%20Angoso.pdf> – Title from the screen.
42. Arbuet-Vignali, Heber Crisis en Paraguay [Text] / Heber Arbuet-Vignali // Estudios del CURI. – 11 de Julio de 2012. – N 04/12. – Mode of access : URL : <http://www.abc.com.py/archivos/2012/08/25/crisis-en-paraguay-mercosur-125715.pdf> - Title from the screen.
43. Argañarás, Luis F. Castillo MERCOSUR e inversiones extranjeras. Una aproximación desde el derecho comparado y de la integración [Text] / Luis F. Castillo Arganaras // Ambito Juridico. – Mode of access : URL : http://www.ambito-juridico.com.br/site/?n_link=revista_artigos_leitura&artigo_id=8899&revista_caderno=19 – Title from the screen.
44. Argentina invokes unity and rejects proposal for a more 'flexible' Mercosur [Text] / MercoPress. – Mode of access : URL : <http://en.mercopress.com/2015/05/26/argentina-invokes-unity-and-rejects-proposal-for-a-more-flexible-mercosur> – Title from the screen.
45. Argentina y Brasil: la construcción de una parceria Estratégica 1986-2007 Las dificultades, los avances y los nuevos desafíos [Electronic resource] – Mode of access : URL : <http://www.unesco.org.uy/shs/fileadmin/templates/shs/correosindical/CSLAtematico24.pdf> – Title from the screen.
46. Arnaud, Vicente Guillermo Las relaciones exteriores del MERCOSUR [Text] / Vicente Guillermo Arnaud // Universidad de Belgrano. – Mode of access : URL : <http://repositorio.ub.edu.ar:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/4791/cs%20pol2.pdf?sequence=1> – Title from the screen.
47. Atkinson, David Geopolitical Traditions: Critical Histories of a Century of Geopolitical Thought [Text] / David Atkinson. – P.169. – Mode of access :

- URL : https://books.google.com.ua/books?id=5nCFAgAAQBAJ&pg=PA180&lpg=PA180&dq=geopolitical+thinking+argentina&source=bl&ots=Y7uIdqBxE8&sig=yDdHzpHI3MqEERhMVWmDJpz9Ufs&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwiDxu_7kazJAhXMiywKHRmJBPwQ6AEIMzAD#v=onepage&q=geopolitical%20thinking%20argentina&f=false – Title from the screen.
48. Barranco, Veronica Two Women, Two Styles, Two Great Countries [Text] / Veronica Barranco // Edelman. – Mode of access : URL : <http://www.edelman.com/post/two-women-two-styles-two-great-countries/> – Title from the screen.
49. Beagle Channel Dispute [Text] / Keesing's Record of World Events. – Mode of access : URL : <http://web.stanford.edu/group/tomzgroup/pmwiki/uploads/2083-1981-07-Keesings-a-PWJ.pdf> – Title from the screen.
50. Bernal-Meza, Raul Argentina y Brasil en la Política Internacional: regionalismo y Mercosur (estrategias, cooperación y factores de tensión) [Text] / Raul Bernal-Meza // SCIELO. – Mode of access : URL : <http://www.scielo.br/pdf/rbpi/v51n2/v51n2a10.pdf> – Title from the screen.
51. Bernal-Meza, Raul Política exterior Argentina: de Menem a de la Rúa [Text] / Raul Bernal-Meza // SCIELO. – Mode of access : URL : <http://www.scielo.br/pdf/spp/v16n1/12126.pdf> – Title from the screen.
52. Bolivia se convirtió formalmente en el sexto miembro pleno del Mercosur [Text] / Telam. – Mode of access : URL : <http://www.telam.com.ar/notas/201507/113121-mercosur-evo-bolivia-brasil-cumbre.html> – Title from the screen.
53. Bouzas, Roberto In-depth analysis of MERCOSUR integration, its prospectives and the effects thereof on the market access of EU goods, services and investment [Text] / Roberto Bouzas // Observatory of Globalisation. – Mode of access : URL :

- <http://www.sciencespo.fr/opalc/sites/sciencespo.fr.opalc/files/in-depth%20analysis%20of%20mercosur%20integration.pdf> – Title from the screen.
54. Brigagão, Clovis A regional model of confidence building for nuclear security in Argentina and Brazil [Text] / Clovis Brigagão, Marcelo F. Valle Fonrouge // The International Journal of Peace Studies – Mode of access : URL : http://www.gmu.edu/programs/icar/ijps/vol3_2/Brigagao.htm – Title from the screen.
55. Caetano, Gerardo MERCOSUR 20 años [Text] / Gerardo Caetano // CEFIR. – Montevideo, Paraguay, 2011. – P.32. – Mode of access : URL : <http://www10.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2011/08347.pdf> – Title from the screen.
56. Canaval, Hugo Ramírez El pensamiento geopolítico: su evolución histórica [Text] / Hugo Ramirez Canaval // ForoGeomaritimo. – Mode of access : URL : <http://forogeomaritimo.blogspot.com/2013/09/el-pensamiento-geopolitico-su-evolucion.html> – Title from the screen.
57. Castro, Pedro Geografía y Geopolítica [Text] / Pedro Castro // Universidad Autónoma Metropolitana-Iztapalapa. – P. 194-196. – Mode of access : URL : <https://teoriaespacioyfronteras.files.wordpress.com/2012/09/geografic3ada-y-geopolc3adtica-pedro-castro.pdf> – Title from the screen.
58. Child, John Geopolitical Thinking in Latin America [Text] / John Child // JSTOR. – Latin American Research Review, Vol. 14, No. 2 (1979). – P.95-96. – Mode of access : URL : <http://www.jstor.org/stable/2502880> – Title from the screen.
59. Coelho, Pedro Relaciones Brasil – Argentina y el MERCOSUR: una nueva sociedad política [Text] / Pedro Motta Pinto Coelho – Mode of access : URL : <http://www.uca.edu.ar/uca/common/grupo82/files/11motta.pdf> – Title from the screen.
60. Colacrai, Miryam La política exterior argentina hacia los vecinos durante los '90 [Text] / Miryam Colacrai // Centro de Estudios Internacionales y de Educación para la Globalización. – Mode of access : URL :

- http://cerir.com.ar/admin/_cerir/archivos/libros/0000182/dt1_colacrai.pdf – Title from the screen.
61. Costa, Alex Vander Lima Integração Sul-Americana: um teorema sem fim [Text] / Alex Vander Lima Costa // Escola Superior de Guerra. – Rio de Janeiro, 2012. – P. 37-39. – Mode of access : URL : <http://www.esg.br/images/Monografias/2012/ALEX.pdf> – Title from the screen.
62. Curzel, Rosana Argentina, Brazil and Uruguay: a study of the regional impacts of ALCA [Electronic resource] / Rosana Curzel, Simao Davi Silber // Munich Personal RePEc Archive. – Mode of access : URL : http://mpra.ub.uni-muenchen.de/54502/1/MPRA_paper_54502.pdf – Title from the screen.
63. Damill, Mario Financial and currency crises in Latin America [Text] / Mario Damill, Roberto Frenkel, Martin Rapetti. – Mode of access : URL : http://inctpped.ie.ufrj.br/spiderweb/pdf_2/10_frenkel_et_al_financial_and_currency.pdf – Title from the screen.
64. Dantas, San Tiago Política Externa Independente [Text] / San Tiago Dantas. – Mode of access : URL : <http://www.funag.gov.br/biblioteca/dmdocuments/PEI.pdf> – Title from the screen.
65. De Almeida, Paulo Roberto Mercosur's future in the context of multilateral and regional trade liberalization [Text] / Paulo Roberto de Almeida // The Pacific Council on International Policy. – Mode of access : URL : <http://www.cap.lmu.de/transatlantic/download/Almeida.PDF> – Title from the screen.
66. De Devoto, Leonor Historia del MERCOSUR: desde su fundación hasta el año 2000 [Electronic resource] / Leonor Machinandiarena de Devoto. – Mode of access : URL : <http://www.argentina-rree.com/documentos/Historia%20del%20MERCOSUR%20%20Leonor%20Machinandiarena%20de%20Devoto.pdf> – Title from the screen.

67. De la Balze, Felipe La política exterior de los gobiernos Kirchner (2003-2009) [Text] / Felipe de la Balze // Instituto de Estudios Internacionales - Universidad de Chile. – Mode of access : URL : <http://www.revistaei.uchile.cl/index.php/REI/article/viewFile/12677/12968> – Title from the screen.
68. Di Marco, Laura El eterno retorno argentino. ¿Por qué hay una crisis por década? [Text] / Laura Di Marco // La Nación. – Mode of access : URL : <http://www.lanacion.com.ar/1704948-el-eterno-retorno-argentino-por-que-hay-una-crisis-por-decada> – Title from the screen.
69. Escude, Carlos Principios de realismo periférico [Text] / Carlos Escude. – Buenos-Aires, 2012. – P.17-27. – Mode of access : URL : <http://www.argentina-rree.com/documentos/Principios-del-realismo-periferico.pdf> – Title from the screen.
70. El Mercosur suspendió a Paraguay y oficializó el ingreso de Venezuela [Text] / La Nación. – Mode of access : URL : <http://www.lanacion.com.ar/1486249-cumbre-mercosur-cristina-kirchner-paraguay> – Title from the screen.
71. EU relations with MERCOSUR [Text] / European Union External Action. – Mode of access : URL : http://eeas.europa.eu/mercosur/index_en.htm – Title from the screen.
72. Ferré, Alberto Methol La integración de América en el pensamiento de Perón [Text] / Alberto Methol Ferre // Prensa3m. – Mode of access : URL : <http://www.prensa3m.com/descargas/PERON%20E%20INTEGRACION%20EN%20LA%20PATRIA%20GRANDE%20-%20por%20METHOL%20FERRE.pdf> – Title from the screen.
73. Fishlow, Albert Brazil: FTA, FTAA or WTO? [Text] / Fishlow, Albert. – Mode of access : URL : http://www.piiie.com/publications/chapters_preview/375/10iie3616.pdf – Title from the screen.
74. Five Years of Presidency, What Should be Remembered of Cristina Fernández de Kirchner? [Text] / Council on Hemispheric Affairs. – Mode of access : URL

- : <http://www.coha.org/five-years-of-presidency-what-should-be-remembered-of-cristina-fernandez-de-kirchner/> – Title from the screen.
75. Fora, Collor Que se vayan todos: Episodios de accountability en Argentina y Brasil [Text] / Inés M. Pousadela // Revista de Sociologia. – Mode of access : URL : <http://www.facso.uchile.cl/publicaciones/sociologia/articulos/24/2403-Pousadela.pdf> – Title from the screen.
76. Gabor, Molnar El desarrollo político del MERCOSUR [Text] / Molnar Gabor // Belvedere. – P. 74-76. – Mode of access : URL : http://www.belvedere-meridionale.hu/lapszamok/2014-2/06_molnar_2014_2.pdf – Title from the screen.
77. Gabriel, Pedro Henrique Luz O papel de Meira Mattos no pensamento geopolítico brasileiro [Text] / Pedro Henrique Luz Gabriel. – 12 p.
78. Geithner, Timothy Lessons from the Crisis in Argentina [Text] / Timothy Geithner // International Monetary Fund. – October, 2003. – P. 58-62. – Mode of access : URL : <https://www.imf.org/external/np/pdr/lessons/100803.pdf> – Title from the screen.
79. Geopolítica latinoamericana de integración [Text] / Gestiopolis. – Mode of access : URL : <http://www.gestiopolis.com/geopolitica-latinoamericana-de-integracion/> – Title from the screen.
80. Governo de Ernesto Geisel [Text] / InfoEscola – Mode of access : URL : <http://www.infoescola.com/historia-do-brasil/governo-de-ernesto-geisel/> – Title from the screen.
81. Granato, Leonardo El eje Argentina-Brasil: refundando la integración suramericana [Electronic resource] / Leonardo Granato // SUR desarrollo. – Mode of access : URL : <http://www.centrocultural.coop/blogs/surdesarrollo/2011/02/el-eje-argentina-brasil-refundando-la-integracion-suramericana/> – Title from the screen.
82. Gratius, Susanne Continental Regionalism: Brazil's prominent role in the Americas [Text] / Susanne Gratius // CEPS. – No. 374 /February 2013. – Mode of access : URL :

- http://aei.pitt.edu/40231/1/WD_No_374_Brazil's_Continental_Regionalism.pdf – Title from the screen.
83. Guillén, Arturo The effects of the global economic crisis in Latin America [Text] / Arturo Guillen R. // SCIELO. – Mode of access : URL : http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0101-31572011000200001 – Title from the screen.
84. Há 49 anos, era assinada a Ata do Iguauçu, a semente de Itaipu [Text] // Itaipu Binacional – Mode of access : URL : <http://jie.itaipu.gov.br/conteúdo/há-49-anos-era-assinada-ata-do-iguauçu-semente-de-itaipu> – Title from the screen.
85. Jilberto, Alex E. Fernández El derrumbe del neoliberalismo y los regimens político cleptocráticos en Argentina [Text] / Alex E. Fernandez Jilberto // Revista Europea de Estudios Latinoamericanos y del Caribe 75. – octubre de 2003. – P. 127-135. – Mode of access : URL : http://www.cedla.uva.nl/50_publications/pdf/revista/75RevistaEuropea/75FernandezJilberto.pdf – Title from the screen.
86. Junior, Marco O governo de José Sarney como president [Text] / Marco Junior // Estudo Pratico. – Mode of access : URL : <http://www.estudopratico.com.br/o-governo-de-jose-sarney-como-presidente/> – Title from the screen.
87. King, Geoffrey Varieties of Neoliberalism in Latin America [Text] / Geoffrey King, Alfred Montero // Carleton. – Mode of access : URL : <http://people.carleton.edu/~amontero/Geoff%20King.pdf> – Title from the screen.
88. Kupchan, Charles How Enemies Become Friends: The Sources of Stable Peace [Text] / Charles Kupchan. – Princeton University Press. – 448 p. – P. 127
89. La estrategia juridical una deuda del derecho actual [Text] / Estrategia Juridica. – Mode of access : URL : <http://www.centrodefilosofia.org.ar/Estrategia/ESTRATEGIA%20JURIDICA2.pdf> – Title from the screen.

90. Las relaciones con los países latinoamericanos [Text] // Historia General de las Relaciones Exteriores de la República Argentina. – Mode of access : URL : <http://www.argentina-rree.com/14/14-081.htm> – Title from the screen.
91. Lorenzo, Fernando MERCOSUR and the creation of the Free Trade Area of the Americas [Text] / Fernando Lorenzo, Marcel Vaillant // Wilson Center. – Mode of access : URL : https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Mercosur_final_Web.pdf – Title from the screen.
92. Los diálogos entre Menem y Bush, revelados en documentos desclasificados [Text] / Juan Cruz Sanz // Infobae. – Mode of access : URL : <http://www.infobae.com/2012/12/03/684702-los-dialogos-menem-y-bush-revelados-documentos-desclasificados> – Title from the screen.
93. Lucángeli, Jorge MERCOSUR: progresa la integración productiva [Text] / Jorge Lucangeli // Gipmercosur. – Mode of access : URL : <http://www.gipmercosur.org/sites/default/files/lucangeli.pdf> – Title from the screen.
94. Lujan, Carlos Agenda externa del Mercosur: un factor clave de integración [Text] / Carlos Lujan // IADB. – Mode of access : URL : <http://www10.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2011/07649.pdf> – Title from the screen.
95. Maag, Isabelle Brazil's Foreign Economic Policy: South – South, North – South or both? [Text] / Isabelle Maag // Dialogue on Globalization. – Mode of access : URL : <http://library.fes.de/pdf-files/iez/global/50086.pdf> – Title from the screen.
96. Maciel, David O governo Collor e o neoliberalismo no Brasil (1990-1992) [Text] / David Maciel. – Mode of access : URL : http://www.proec.ufg.br/revista_ufg/dezembro2011/arquivos_pdf/artigos_o_governo.pdf – Title from the screen.
97. Maia, Rodrigo Relações Brasil-Argentina durante os Governos Sarney e Alfonsín [Text] / Rodrigo Lourenço da Costa Maia // Tempo Presente. – Mode

- of access : URL : http://www.tempopresente.org/index.php?option=com_content&view=article&id=5586:relacoes-brasil-argentina-durante-os-governos-sarney-e-alfonsin&catid=35&Itemid=127 – Title from the screen.
98. Manzur, Tânia Maria P. G. A Política Externa Independente (PEI): antecedentes, apogeu e declínio [Text] / Tânia Maria P. G. Manzur // SCIELO. – Mode of access : URL : <http://www.scielo.br/pdf/ln/n93/07.pdf> – Title from the screen.
99. Mariano, Karina Two to Tango: An Analysis of Brazilian-Argentine Relations [Text] / Karina Lilia Pasquariello Mariano // Brazilian Political Science Review – Mode of access : URL : <http://www.scielo.br/pdf/bpsr/v7n1/06.pdf> – Title from the screen.
100. Martins, Marco Tulio Nelson Werneck Sodré y visión de Brasil: una mirada sobre la formación territorial de Brasil [Text] / Marco Tulio Martins // Geografia em Questão. – 2013. – N. 02. – P. 135-166. – ISSN 2178-0234.
101. Mellado, Noemi La contribución del MERCOSUR y la UNASUR a la gobernabilidad regional [Text] / Noemi Mellado // Universidad Nacional de La Plata. – Mode of access : URL : http://www.unlp.edu.ar/uploads/docs/_la_contribucion_del_mercosur_y_la_unasur_a_la_gobernabilidad_regional_.pdf – Title from the screen.
102. Mendonça, Filipe Almeida do Prado The foreign politics of Geisel's government (1974-1979) [Text] / Filipe Almeida do Prado Mendonça, Shiguenoli Miyamoto. – Mode of access : URL : <http://sumario-periodicos.espm.br/index.php/seculo21/article/viewFile/1822/100> – Title from the screen.
103. Mercosur main partners' bilateral trade stalled for the last six years [Text] / MercoPress. – Mode of access : URL : <http://en.mercopress.com/2015/05/05/mercosur-main-partners-bilateral-trade-stalled-for-the-last-six-years> – Title from the screen.

104. Mercosur prepared to consider the possibility of a 'two-speed' system with EU [Text] / MercoPress. – Mode of access : URL : <http://en.mercopress.com/2015/05/05/mercosur-prepared-to-consider-the-possibility-of-a-two-speed-system-with-eu> – Title from the screen.
105. Milani, Carlos Roberto Sanchez A importância das relações Brasil – Estados Unidos na política externa brasileira [Text] / Carlos Roberto Sanchez Milani // IPEA. – Mode of access : URL : http://ipea.gov.br/agencia/images/stories/PDFs/boletim_internacional/110614_boletim_internacional06_cap8.pdf – Title from the screen.
106. Miranda, Roberto Alfredo Los bordes del pragmatismo: la política exterior de Menem [Text] / Roberto Alfredo Miranda // Revista de Relaciones Internacionales. – Mode of access : URL : http://www.iri.edu.ar/revistas/revista_dvd/revistas/R7/R7EST09.html – Title from the screen.
107. Moneta, Carlos América Latina y el Sistema Internacional en la década del ochenta ¿Hacia un nuevo orden antártico? [Text] / Carlos Moneta // JSTOR. – p. 481-526. – Mode of access : URL : https://www.jstor.org/stable/pdf/41390998.pdf?seq=1#page_scan_tab_contents – Title from the screen.
108. Mundim, Luiz Felipe Cezar Raízes de um pensamento autoritário: possibilidades metodológicas em um estudo de Golbery do Couto e Silva [Text] / Luiz Felipe Cezar Mundim. – ANPUH – XXIII SIMPÓSIO NACIONAL DE HISTÓRIA. - Londrina, 2005. – Mode of access : URL : <http://anpuh.org/anais/wp-content/uploads/mp/pdf/ANPUH.S23.1361.pdf> – Title from the screen.
109. O ISEB e o desenvolvimentismo [Text] // CPDOC. – Mode of access : URL : <http://cpdoc.fgv.br/producao/dossies/JK/artigos/Economia/ISEB> – Title from the screen.
110. Orduz, Alfonso Gómez Estrategia geopolítica del Amazona [Text] / Alfonso Gomez Orduz // Universidad Pedagógica Nacional. – Mode of access :

- URL : http://www.pedagogica.edu.co/storage/folios/articulos/fo105_06arti.pdf
– Title from the screen.
111. Packenham, Robert The politics of economic liberalization: Argentina and Brazil in comparative perspective [Text] / Robert Packenham // Kellogg Institute. – Mode of access : URL : <https://www3.nd.edu/~kellogg/publications/workingpapers/WPS/206.pdf> – Title from the screen.
112. Pecequilo, Cristina Soreanu Models of South American integration and Brazil's international projection strategies [Text] / Cristina Soreanu Pecequilo, Corival Alves do Carmo // SCIELO. – Mode of access : URL : http://www.proceedings.scielo.br/scielo.php?pid=MSC0000000122011000100057&script=sci_arttext – Title from the screen.
113. Pinheiro, Leticia Foreign Policy Decision-Making under the Geisel Government [Text] / Leticia Pinheiro // Política Externa Brasileira. – Mode of access : URL : http://funag.gov.br/loja/download/1054-FOREIGN_POLICY_DECISION.pdf – Title from the screen.
114. Porzecanski, Katia Argentina Devaluation Sends Currency Tumbling Most in 12 Years [Text] / Katia Porzecanski // Bloomberg. – Mode of access : URL : <http://www.bloomberg.com/news/articles/2014-01-23/argentina-s-peso-plunges-17-as-central-bank-scales-back-support> – Title from the screen.
115. Porta, Fernando La integración sudamericana en perspectiva. Problemas y dilemas [Text] / Fernando Porta // Cepal. – Mode of access : URL : <http://www.cepal.org/publicaciones/xml/8/34708/docw32.pdf> – Title from the screen.
116. Prado, Maria Emilia Nação, cultura e desenvolvimento na concepção dos intelectuais isebianos [Text] / Maria Emilia Prado // Encontro de Historia Anpuh-Rio. – Mode of access : URL : http://encontro2008.rj.anpuh.org/resources/content/anais/1211333453_ARQUIVO_TEXTOSIMPOSIOANPUHREGIONAL.pdf – Title from the screen.

117. Quintana, Cecilia *Vision Geopolitica de America Latina: Casos de Argentina, Brasil, Chile* [Text] / Cecilia Quintana // Scribd. – Mode of access : URL : <http://ru.scribd.com/doc/33524033/Visin-Geopolitica-de-Amrica-Latina-Casos-de-Argentina-Brasil-Chile-Cecilia-Quintana-1#scribd> – Title from the screen.
118. Reverberações lusotropicais: Gilberto Freyre em África 1 - Cabo Verde [Text] // BUALA. – Mode of access : URL : <http://www.buala.org/pt/a-ler/reverberacoes-lusotropicais-gilberto-freyre-em-africa-1-cabo-verde> – Title from the screen.
119. Romano, Silvina María *Brasil, Argentina y la integración regional durante la década de 1960 en el marco de las relaciones con Estados Unidos* [Text] / Silvina Maria Romano. – Mode of access : URL : <http://confines.mty.itesm.mx/articulos8/RomanoS.pdf> – Title from the screen.
120. Saxton, Jim *Argentina's economic crisis: causes and cures* [Text] / Jim Saxton // Joint Economic Committee, United States Congress. – June, 2003 – P. 8-15. – Mode of access : URL : <http://www.hacer.org/pdf/Schuler.pdf> – Title from the screen.
121. Scher, Ofelia *La reflexión en torno a la cuestión del desarrollo en América Latina. La revista Estrategia entre el desarrollismo y el populismo. 1969-1976.* [Text] / Ofelia Scher // Academica. – Mode of access : URL : <http://www.aacademica.org/000-036/910.pdf> – Title from the screen.
122. Schott, Jeffrey *Does a FTAA have a future?* [Text] / Schott Jeffrey // Institute for International Economics. – Mode of access : URL : <http://www.iie.com/publications/papers/schott1105.pdf> – Title from the screen.
123. Selcher, Wayne A. *Relaciones entre Brasil y Argentina en la década del 80: de una cautelosa rivalidad a una competencia amistosa* [Text] / Wayne A. Selcher. – Chile, 1985. – P. 270-301 – Mode of access : URL : <http://www.revistaei.uchile.cl/index.php/REI/article/viewFile/15825/31918> – Title from the screen.

124. Sica, Dante Mercosur: Evolución y perspectivas [Text] / Dante Sica // ABECEB. – P. 45-46. – Mode of access : URL : http://www.memorial.org.br/imagens_site/noticia/000590/Sica_Informe_Seminario_Memorial_Final.pdf – Title from the screen.
125. Soria, Victor El MERCOSUR en la estrategia de desarrollo economico do Brasil [Text] / Victor Soria. – Mode of access : URL : <http://www.ejournal.unam.mx/pde/pde133/PDE13304.pdf> – Title from the screen.
126. Spektor, Matias Origens e direção do Pragmatismo Ecumênico e Responsável (1974-1979) [Text] / Matias Spektor // SCIELO. – Mode of access : URL : http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0034-73292004000200007 – Title from the screen.
127. Stanley, Myriam El populismo en América Latina [Text] / Myriam Stanley // UNR. – Mode of access : URL : http://rehip.unr.edu.ar/bitstream/handle/2133/306/Stanley_Anuario_5.pdf?sequence=1 – Title from the screen.
128. Sullivan, Mark Argentina: Background and U.S. Relations [Text] / Mark P. Sullivan, Rebecca M. Nelson // Congressional Research Service. – Mode of access : URL : <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R43816.pdf> – Title from the screen.
129. Texidó, Ezequiel Migraciones laborales en Sudamérica: el Mercosur ampliado [Text] / Ezequiel Texidó, Gladys Baer, Nora Pérez Vichich // Estudios sobre Migraciones Internacionales. – P.8 – Mode of access : URL : http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---migrant/documents/publication/wcms_201702.pdf – Title from the screen.
130. Treisman, Daniel Stabilization Tactics in Latin America: Menem, Cardoso, and the Politics of Low Inflation [Text] / Daniel Treisman // University of California. – Mode of access : URL : <http://www.sscnet.ucla.edu/polisci/faculty/treisman/Papers/staboct06.pdf> – Title from the screen.

131. Trias, Vivian El Atlántico Sur: Encrucijada del Futuro Latinoamericano [Text] / Vivian Trias // NUEVA SOCIEDAD. – №.33. – November- December 1977. – P. 129-139. – Mode of access : URL : http://nuso.org/media/articles/downloads/378_1.pdf – Title from the screen.
132. Un exponente de la geopolítica argentina [Text] / Soldados. – Mode of access : URL : http://www.soldadosdigital.com/2008/147-agosto/nota_historias.htm – Title from the screen.
133. Vegas, Jorge Hugo Herrera Convergencias y divergencias en las relaciones entre Argentina y Brasil [Text] / Jorge Hugo Herrera Vegas // IADB. – Mode of access : URL : <http://www10.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2012/10248.pdf> – Title from the screen.
134. Vigevani, Tullo Pensamento brasileiro e integração regional [Text] / Tullo Vigevani, Haroldo Ramanzini Júnior // SCIELO. – Mode of access : URL : http://www.scielo.br/scielo.php?pid=S0102-85292010000200006&script=sci_arttext – Title from the screen.
135. Villagra, Sarah Patricia Cerna La crisis institucional paraguaya de 2012 a la luz de las élites parlamentarias [Text] / Sarah Patricia Cerna Villagra, Juan Mario Solís Delgadillo // Elites. – Numero 42. – Octubre, 2012. – Mode of access : URL : http://americo.usal.es/oir/Elites/Boletines_2012/Boletin%20datos%20de%20opinion42Paraguay.pdf – Title from the screen.
136. Villareal, M. Angeles The Pacific Alliance: A Trade Integration Initiative in Latin America [Text] / M. Angeles Villarreal // Congressional Research Service. – October 2, 2014. – P. 8-10. – Mode of access : URL : <https://www.fas.org/sgp/crs/row/R43748.pdf> – Title from the screen.
137. Wigell, Mikael Seal the deal or lose Brazil [Text] / Mikael Wigell. – FIIA briefing paper 171. – March, 2015. – P.4-5
138. Wrobel, Paulo From Rivals to Friends: The Role of Public Declarations in Argentina–Brazil Rapprochement [Text] / Paulo W. Wrobel // Stimson –

Mode of access : URL : <http://www.stimson.org/images/uploads/research-pdfs/decwrobel.pdf> – Title from the screen.

139. Zurita, Maria Las claves de la política exterior de Raúl Alfonsín [Text] / María Delicia Zurita // Octava Jornada de Medio Oriente – Mode of access : URL : http://sedici.unlp.edu.ar/bitstream/handle/10915/40131/Documento_completo.pdf?sequence=1 – Title from the screen.

Додаток 1

Динаміка торгівлі Аргентини та Бразилії (1985-2014 рр.)

(Джерело: Comercio Exterior [Electronic resource]. – Mode of access : URL : <http://www.argentina-rree.com/sumario.htm> – Title from the screen.)

Організаційна структура МЕРКОСУР

(Джерело: МЕРКОСУР – історія створення та основні досягнення [Текст]. – Режим доступу : URL : <http://svitppt.com.ua/politika/merkosur-istoriya-stvorenniya-ta-osnovni-dosyagnennya.html> – Назва з екрану.)

Частка аргентинсько-бразильської торгівлі в загальному обсязі торгівлі між
державами-членами МЕРКОСУР (%)

(Джерело: 26. MERCOSUR [Electronic resource] / MERCOSUR. – Mode of
access : URL : <http://www.mercosur.int> – Title from the screen.)